

Eira Enkvist

YLÄKOULULAISTEN OSALLISTAMINEN TAIDEHARRASTUSTOIMINTAAN

Opinnäytetyö

Syksy 2019

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Kulttuurituottaja (Ylempi AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Kulttuurituottaja (Ylempi AMK)

Tekijä: Eira Enkvist

Työn nimi: Yläkoululaisten osallistaminen taideharrastustoimintaan

Ohjaaja: Satu Lautamäki

Vuosi: 2019 Sivumäärä: 97 Liitteiden lukumäärä: 5

Opinnäytetyö käsittelee kulttuuritoimijoiden haasteita tavoittaa yläkouluikäisiä nuoria toiminnallaan. Kehittämistyön toimeksiantaja on Hämeenlinnan kaupungin Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX. Työ kohdistuu kulttuurikeskuksen Taideharrastus ihan lähellä -hankkeen toimintaan.

Kehittämistyön tavoite oli selvittää, miten yläkoululaiset saadaan osallistumaan ja osallistettua Taideharrastus ihan lähellä -hankkeen taideharrastustoimintaan, ja mitkä taustatekijät vaikuttavat heidän osallistumiseensa. Selvittämällä taustatekijät pyrittiin helpottamaan myös muiden toimijoiden vastaavaa toimintaa. Kehittämistyön tavoite oli myös osallistaa nuoret kehittämiseen. Tarkoitus oli kartoittaa yläkoululaisten toiveet suoraan heiltä. Yläkoululaisten omaa asiantuntemusta hyödynnetään liian vähän kaupungeissa, kun toimintaa tai palveluita suunnitellaan heille.

Työssä kehitettiin hankkeen toimintaa yläkoululaisille sopivammaksi kokeilevan kehittämisen kautta. Ohjaajat toimivat asiantuntijaryhmänä, joka suoritti kehittämisen. Kehitettävä idea saatiin esille benchmarkingin ja toivetyöpajojen kautta. Kokeilujen kautta pyrittiin nopeasti oppimaan, mikä kehitettävässä ideassa toimi, ja mikä ei.

Kokeilujen kautta nousi esille, että yläkoululaisten osallistamisen edellytyksiin vaikuttaa se, mistä lähtökohdasta kysymystä tarkastelee. Tuloksissa eritellään yläkoululaisten, ohjaajien ja koordinoinnin näkökulmat. Jotta nuoret saadaan osallistumaan, heidän tarvitsee kokea olevansa tilanteessa turvassa, voivansa hyvin, olevansa osallisia sekä vahvistavansa identiteettiään. Edellytykset nuorten osallistumiselle ovat pitkälti samat muussakin harrastustoiminnassa. Opinnäytetyön tavoitteet saavutettiin, sillä tarkastelemalla nuorten osallistumisen edellytyksiä ohjaajien ja koordinoinnin näkökulmista löytyi konkreettisia keinoja tavoittaa yläkouluikäisiä ja osallistaa heitä toimintaan.

Avainsanat: yläkoululaiset, osallistaminen, taideharrastukset, vapaa-aika, lastenkulttuuri

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Business and Culture

Degree programme: Cultural Management (Master's Degree)

Author: Eira Enkvist

Title of thesis: Involvement of Secondary School Students in Art Hobby Activities

Supervisor: Satu Lautamäki

Year: 2019   Number of pages: 97   Number of appendices: 5

This thesis deals with cultural-sector actors' challenges with reaching secondary-school-age youths through their action. The developmental work was commissioned by the ARX Centre of Art and Culture for Youth and Children of the City of Hämeenlinna. The work encompasses the Taideharrastus ihan lähellä ('Art Hobby Nearby') pilot project.

The objective of this project was to research ways of engaging secondary-school-age youths in the activities of the Cultural Centre's 'Art Hobby Nearby' project. The intention was to investigate which background factors might impact their participation. By finding out the background factors, the development work aimed at facilitating the activities of similar cultural actors. The developmental work focused on involving youths themselves in the development process, in order to identify their needs and wishes. Youths' own expertise is too rarely utilized when cities plan activities and services for them.

The developmental work strove to adjust the activities of the project to the secondary school pupils' needs by experimental development. The instructors formed an expert group which implemented the improvements. The idea to be developed was established by benchmarking and wish workshops. The idea was tested by experiments, which aimed to quickly find out if and how the idea worked.

The experiments pointed out that the conditions required for youth participation differ depending on the perspective chosen. In the results, the perspectives of the pupil, the instructor, and the project coordinator are separated. In order to engage youths in hobby action, they need to be made to feel safe, good and involved, as well as to feel they are strengthening their identity. These conditions are mainly the same as with other hobby activities. The objectives of the thesis were achieved by investigating those conditions from the aspects of the instructor and coordinator. By viewing the conditions from those aspects, tangible means to reach and engage secondary school pupils were found.

Keywords: secondary-school pupils, involvement, art hobby, leisure, children's culture

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Taideharrastus ihan lähellä -hanke ja Taidetilat.....	7
1.2 Kehittämistyön tavoite, kehittämismenetelmät ja aineistonkeruu.....	9
1.3 Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX.....	9
2 TAIDEHARRASTUKSEN MERKITYS YLÄKOULULAISILLE.....	11
2.1 Kulttuurin vaikutus hyvinvointiin.....	11
2.2 Yläkoululaiset ja vapaa-aika.....	15
2.3 Osallistamisen merkitys ja yläkoululaisten osallistaminen.....	18
3 YLÄKOULULAISTEN TAVOITTAMISEN KEHITTÄMINEN	
TAIDETILOISSA.....	23
3.1 Kokeileva kehittäminen kehittämisprosessina.....	23
3.2 Asiantuntijat ja asiakkaat.....	25
4 TAIDETILAT VERRATTUNA MUIHIN TOIMIJOIHIN.....	28
4.1 Benchmarking.....	28
4.2 Taidetilat.....	28
4.3 Myrsky-hanke.....	29
4.4 Taidelaturi.....	32
4.5 Toiminnan tärkeimmät erot.....	34
5 YLÄKOULULAISTEN TOIVEIDEN KARTOITTAMINEN.....	35
5.1 Toiveiden kartoittamisen suunnittelu.....	35
5.2 Toivetyöpajan malli.....	36
5.3 Toivetyöpajojen toteutus.....	38
5.3.1 Koulu 1.....	38
5.3.2 Koulu 2.....	40
5.3.3 Koulu 3.....	42
5.3.4 Koulu 4.....	44

5.3.5	Koulu 5.....	46
5.4	Toivetyöpajojen tuloksia ja kokeilujen suunnittelua	47
6	KOKEILUT TOIVETYÖPAJOJEN POHJALTA	52
6.1	Kokeilujen kehittäminen	52
6.2	Kokeilut käytännössä	53
6.2.1	Kokeilut koululla 1	54
6.2.2	Kokeilu koululla 2	55
6.2.3	Kokeilu nuorisotilalla 1	55
6.2.4	Kokeilu nuorisotilalla 2	57
6.2.5	Kokeilu nuorisotilalla 3	58
6.3	Kokeilujen vertailu	59
7	TULOKSET	62
7.1	Kokeilujen analyysi.....	62
7.2	Edellytykset yläkoululaisten vapaa-ajan toimintaan osallistumiselle	67
7.3	Ohjaajan edellytykset osallistaa yläkoululaisia vapaa-ajan toimintaan.....	70
7.4	Koordinoinnin edellytykset edistää yläkoululaisten osallistumista	75
7.5	Tulosten yhteenveto.....	78
8	TULOSTEN TARKASTELU.....	79
9	POHDINTAA	84
9.1	Kehittämistyön prosessi ja tilanne nyt	84
9.2	Luotettavuus, haasteet ja eettisyys	86
9.3	Jatkotoimenpiteet	89
	LÄHTEET	92
	LIITTEET	97

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Isabel Cruz Gonzalez: Lempipaikka.	21
Kuva 2. Kuvapohja toivetyöpajoista.	36
Kuva 3. Miellekartta toivetyöpajasta koululla 1.	39
Kuva 4. Miellekartta toivetyöpajasta koululla 2.	41
Kuva 5. Yksityiskohta henkilökohtaisesta miellekartasta koululla 3.	43
Kuva 6. Toivetyöpajasta koululla 3 yhden ryhmän miellekartta.	43
Kuva 7. Kaksi vaihtelevaa sisältöä toivovaa miellekarttaa koululta 4.	45
Kuva 8. Kaksi toistuvaa sisältöä toivovaa miellekarttaa koululta 4.	45
Kuva 9. Osa listoista toivetyöpajasta koululla 5.	46
Kuvio 1. Toiveet toivetyöpajojen pohjalta prosenttiosuuksina.	48
Kuvio 2. Kokeilut yläkoulujen nuorisotiloilla.	60
Kuvio 3. Nuorten edellytysten pääluokat, yläluokat ja alaluokat.	63
Kuvio 4. Ohjaajien edellytysten pääluokat, yläluokat ja alaluokat.	64
Kuvio 5. Koordinaattorin edellytysten pääluokat, yläluokat ja alaluokat.	66

1 JOHDANTO

Vapaa-aika on aikaa, jota on mahdollista itse käyttää miten haluaa. Vapaa-aika on aikaa kehittää omaa identiteettiä, ja se on erityisesti nuorille tärkeää, heidän matkallansa aikuisuuteen (Määttä & Tolonen 2011, 5). Harrastamisen kautta nuoret harjoittavat sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, ja rakentavat identiteettiään (Helve 2009, 252). Lasten ja nuorten osallistumisen edistäminen on osa kuntien lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunnittelun tavoitteita (Määttä 2010, 248). Yhteiskunnan kehitys ei kuitenkaan välttämättä tue kaikkien tasa-arvoa:

Sosioekonomiset ääripäät ovat Suomessakin jälleen vuosikymmenten lähentymisen jälkeen repeämässä. Koulumenestys, elämisen taidot ja hyvinvointi siirtyvät menestyvältä sukupolvelta toiselle, kun taas henkinen, fyysinen ja materiaallinen pahoinvointi kasautuvat samoihin perheisiin. (Hetemäki & Pekkarinen 2019.)

Nuorille olisi tärkeää luoda avoimia harrastamisen mahdollisuuksia, joihin kaikki osallistumisesta kiinnostuneet nuoret voivat osallistua, riippumatta heidän taustastaan (Kestilä, Määttä & Peltola 2011, 144). Jos toivotaan, että taidetoiminta tavoittaa nuoria, pitää muistaa heidän erilaiset taustatilanteensa. (Rossi-Horto 2009, 84). Hyvinvointia tulisi edistää erityisesti perheissä, jotka ovat heikommassa asemassa (Kestilä ym. 2019, 120).

1.1 Taideharrastus ihan lähellä -hanke ja Taidetilat

Opinnäytetyö käsittelee kulttuuritoimijoiden haasteita osallistaa yläkoululaisia toimintaansa. Lähtökohtana oli, että Hämeenlinnan Taideharrastus ihan lähellä – hankkeen toiminta ei ollut onnistunut tavoittamaan yläkoululaisia kahden ensimmäisen hankevuoden aikana vuosina 2016–2018. Mitä kulttuuritoimijoiden ja heidän ohjaajiensa pitäisi ymmärtää ja soveltaa tavoittaakseen yläkouluikäiset nuoret? Kehittämistyö tehdään Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARXille, joka vastaa Taideharrastus ihan lähellä -hankkeen toiminnasta. Hankkeen Taideharrastus ihan lähellä kohderyhmänä on kaikki Hämeenlinnan seudun peruskoululaiset (Herranen & Pukki 2018, 4). Käytän hankkeesta jatkossa lyhennystä THIL-hanke.

Hämeenlinnan kaupungin THIL-hankkeen tarkoitus on tehdä taideharrastuksesta helposti saavutettavaa tuomalla se lähelle lapsia ja nuoria. Taideharrastuksen avulla halutaan lisätä lasten luovuutta ja edistää heidän hyvinvointiaan. THIL-hankkeen tarkoitus on tavoittaa mahdollisimman paljon alueen peruskouluikäisistä lapsista ja nuorista. Hanke on tavoittanut alakouluikäiset hyvin, ja kolmannen vuoden syksynä 2018 lähes kaikki ryhmät täyttyivät nopeasti. Kolmannen kauden 2018–2019 syksynä ei kuitenkaan vielä ole ollut onnistuttu tavoittamaan yläkoululaisia.

THIL-hankkeen kahden ensimmäisen kauden, 2016–2017 ja 2017–2018, aikana yläkoululaisille tarjottiin harrastusryhmiä saman kaavan mukaan kuin alakoululaisille. Ryhmät edustivat tiettyä harrastuslajia ja vedettiin kouluilla. Ensimmäisen kauden aikana hankkeen kaikki ryhmät olivat maksuttomia, eivätkä vaatineet ilmoittautumista. Yläkoululaisten ryhmiin ei tullut osallistujia, joten ne peruttiin. Alakoululaisten ryhmät täyttyivät satunnaisesti, ja osallistujat vaihtuivat lukuvuoden aikana. Toisen kauden aluksi päätettiin vaatia ilmoittautuminen osallistujien sitouttamiseksi. Vahvistaakseen ilmoittautumisen sitovuutta, ja siten toiminnan kannattavuutta, lisättiin pieni osallistumismaksu. Maksuttomana toimintana aloitettiin välitunneille sijoittuvat Taidekioskit. Alakoululaisten ryhmiin tuli varovaisesti ilmoittautumisia, mutta ne lähtivät käyntiin, ja täyttyivät kauden aikana. Yläkoululaisten ryhmiin ei tullut juuri ilmoittautumisia. Muutama ryhmä käynnistettiin, vaikka minimiosallistujamäärä ei täyttynyt.

Koska yläkoululaisia ei juuri saatu mukaan toimintaan, heille päätettiin tarjota jotain muuta. Keväällä 2018 yläkoululaisille tarjottiin Ohjaamo-tilassa matalan kynnyksen toimintaa nimeltä Taidetila. Ohjaamo on 15–29-vuotiaille suunnattu yhden luukun palvelu. Hämeenlinnassa Ohjaamolla on tila, jossa voi ohjata ryhmätoimintaa. Ohjaamo sijaitsee Turuntiellä, Hämeenlinnan keskustan läheisyydessä. Sisältö suunniteltiin yläkoululaisille sopivaksi ja monipuoliseksi, mutta kävijöitä ei juuri tullut. Muutamalla kerralla paikalle löysi yksi tai kaksi yläkoululaista.

Syksyllä 2018 Taidetila-toiminta vietiin nuorisotiloille, mutta vaikka nuoria oli paikalla, he eivät juuri halunneet osallistua. Paikalla olevat nuoret olivat lisäksi usein kohderyhmää vanhempia.

1.2 Kehittämistyön tavoite, kehittämismenetelmät ja aineistonkeruu

Kuten edellisessä alaluvussa kuvataan, Hämeenlinnan kaupungin Taidetilat eivät ole onnistuneet tavoittamaan kohderyhmäänsä yläkoululaisia. Tilanteelle pitää tehdä jotakin, jotta yläkoululaisille suunnatut resurssit saataisiin kohdennettua oikein. Tavoitteena on selvittää ja kuvata niitä oleellisia taustatekijöitä, jotka vaikuttavat yläkoululaisten tavoittamiseen ja osallistamiseen.

Tarkoitus on yleisemminkin kartoittaa mitä yläkoululaiset toivovat harrastustoiminnalta. Kehittämiprojektin alataavoite on myös helpottaa vastaavien hankkeiden toteuttamista jatkossa. Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään ainoastaan Hämeenlinnan seudun yläkoululaisia ja niitä kulttuuriharrastuksia, jotka ovat jo mukana THIL-hankkeessa.

Kehittämistyö toteutetaan hyödyntäen kehittämismenetelmää kokeileva kehittäminen, koska tavoitteena on saada esille tietoa, ja sopeutua tiedon mukaan. Kokeilevassa kehittämisessä aloitustilanteessa ei tiedetä, mikä on kehittämisen lopputulos (Hassi ym. 2015, 9), ja koska sitä ei tiedetä, sitä ei voi suunnitella. Tietoa pyritään selvittämään kokeilujen kautta.

Kehittämistyön viitekehys ja teoreettinen tuntemus tulee alan kirjallisuudesta, asiantuntijahaastattelusta ja ohjaajien työkokemuksen kautta. Ohjaajat ovat opinnäytetyössä yksi asiantuntijaryhmä, ja ruohonjuuritasolla yläkoululaiset muodostavat toisen isomman asiantuntijaryhmän. Ohjaajien on tarkoitus yhteistyössä yläkoululaisten kanssa räätälöidä hanke heille sopivaksi. Hankkeen toimintaa verrataan muuhun vastaavaan toimintaan. Kehittämistyön aineistot kerätään havainnoimalla, kuvaamalla ja äänittämällä. Lopullinen aineisto analysoidaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta.

1.3 Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX

THIL-hanketta vetää Hämeenlinnan kaupungin Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX. Kulttuurikeskus toimii Hämeenlinnan seudun kaikissa kunnissa sekä Riihimäellä. Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX on Hämeenlinnan kaupungin

organisaatioon kuuluva Lastenkulttuuripalveluiden organisaatio. ARX toimii Hämeenlinnan kaupungin sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sekä opetuspalveluiden alaisuudessa.

ARX tuottaa lastenkulttuuripalveluita lapsille, nuorille ja perheille. Lastenkulttuurikeskuksen tarkoituksena on myös kehittää Hämeenlinnan seudun lastenkulttuurin toimijoiden yhteistyötä, helpottaa taidekasvatuksen saatavuutta, edesauttaa nuorten vaikutusmahdollisuuksia, löytää ja luoda lapsille ja nuorille uusia muotoja tehdä taidetta sekä järjestää lasten- ja nuorten kulttuuritapahtumia, näyttelyitä ja työpajoja (Herranen & Lievetmursu 2017, 11). Päätoimipisteenä toimii ARX-talo Verkatehtaan alueella Hämeenlinnan keskustassa, mutta toimintaa järjestetään paljon paikallisesti muun muassa kouluilla, päiväkodeissa, nuorisotiloilla ja lähiökeskuksissa. Alueella on 54 koulua ja 58 päiväkotia sekä esiopetusyksikköä (Herranen & Lievetmursu 2017, 5). Lastenkulttuurin laadullisia tavoitteita ovat esimerkiksi yhdenvertaista palveluita, madalta osallistumisen kynnystä, lisätä lasten ja nuorten aktiivisuutta, vahvistaa lasten ja nuorten tasa-arvoisen oppimisen edellytyksiä ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia (Herranen & Lievetmursu 2017, 13–14). Lisäksi yksi tavoitteista on tukea erityisesti nuorten yhteiskunnallista osallistumista. Näitä tavoitteita pyritään toteuttamaan hankkeiden, tapahtumien ja työpajojen kautta.

2 TAIDEHARRASTUKSEN MERKITYS YLÄKOULULAISILLE

Kulttuuritoiminta voidaan nähdä terveyden ja hyvinvoinnin kannalta ennalta ehkäisevänä työnä (Liikanen 2010, 27). Suomessa pidetään tärkeänä edistää terveyttä ja hyvinvointia tasa-arvoisesti (Liikanen 2010, 30). Kuitenkin perhetaustasta riippuen hyvinvoinnin erot näkyvät selvästi peruskouluikäisissä nuorissa (Kestilä ym. 2019, 120). Yläkoululaisten taideharrastamisella ei ole yksiselitteistä vaikutusta, vaan monenlaisia ulottuvuuksia.

2.1 Kulttuurin vaikutus hyvinvointiin

THIL-hankkeen tarkoitus on lisätä lasten ja nuorten luovuutta, sekä edistää heidän hyvinvointiaan. Hyvinvointi itsessään ei ole yksiselitteinen käsite, vaan hyvinvoinnista on monenlaisia käsitteitä (Konkka 2018, 26). Koska hyvinvointia on monimutkaista selittää yhdellä käsitteellä, sitä määritetään usein hyvinvointia tuottavien asioiden kautta, kuten terveys, asuminen, toimeentulo, hyvät ihmissuhteet, turvallisuus, puhdas ympäristö ja itsensä toteuttaminen (Elonen 2016, 3). Elosen mukaan yksi tapa jaotella hyvinvointia on objektiivisesti mitattaviin asioihin ja subjektiivisesti koettuun hyvinvointiin. Subjektiivinen tai yksilöllinen hyvinvointi viittaa onnellisuuteen, ja siitä on vielä erillisiä mielen käsitteitä (Konkka 2018, 31). Nuorten hyvinvoinnin määrittely eroaa aikuisten hyvinvoinnin määrittelystä (Kestilä ym. 2019, 122). Suurin ero määritelmien välillä on riippuvuus perheestä, elintason ja muiden tekijöiden kautta.

Väestön hyvinvointi ja terveys kehittyisi hyvään suuntaan, jos kulttuuri- ja taideharrastusten osuus lisääntyisi suhteessa passiiviseen vapaa-ajan viettoon (Hyypä & Liikanen 2005, 71). Kulttuurin aktiivinen harrastaminen edistää terveyttä ja estää dementoitumista (Hyypä & Liikanen 2005, 86). Vaikutuksen voi selittää sosiaalisella pääomalla tai me-hengellä, toisin sanoen yhteisöllisyydellä. Mitä enemmän me-henkeä on, sitä paremmin ihmiset voivat (Hyypä 2005, 25). Sosiaalista pääomaa ovat sosiaaliset siteet ja verkostot, joiden avulla syntyy luottamus ja yhteistyö. Sosiaalinen pääoma on aineeton hyödyke, joten se ei kerry yksilöille, vaan yhteisöille, sillä vain yhteisön yhtenäiskulttuuri toimii pohjana

sosiaaliselle pääomalle. Sosiaalinen pääoma perustuu yksilöiden välisiin suhteisiin, ja sitä on kutsuttu sidostumiseksi tai silloitumiseksi. (Hyyppä & Liikanen 2005, 42; Hyyppä 2013, 19.) Sosiaalinen pääoma pohjautuu luottamukseen ja kommunikaatioon. Luottamus ja sosiaalinen pääoma ovat olennaisia oppimisen, innovoinnin ja tiedonkulun kannalta. (Ruuskanen 2002, 19–20.)

Taide voi myös itsessään antaa voimaa ja energiaa (Hyyppä & Liikanen 2005, 104–105). Siihen tarvitaan kiireettömyyttä, inspiraatiota ja valmiutta elämyksiin. Luova ajattelu vaati ponnahduksen arjesta ja eroaa tavallisesta ajattelutavasta (Goldenberg & Mazursky 2002, 30–31). Mielikuvitus toimii pohjana, ja saa mielen arjen yläpuolelle. Taide raivaa meille arjen keskellä aikaa ajatella (Sederholm 2007, 147). Ihmisen tulisi toimia vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa voidakseen hyvin, mutta ympäristö vaatii nykyään yksilöltä yhä enemmän, niin että aikaa ei jää pysähtymiselle ja tietoiselle läsnäololle. Taideharrastus syventää osallistujan kokemusta olemassaolosta, ja pysäyttää tähän hetkeen (Timonen & Törmi 2009, 135). Taiteen kautta voi kokea olemassaolon syventämistä.

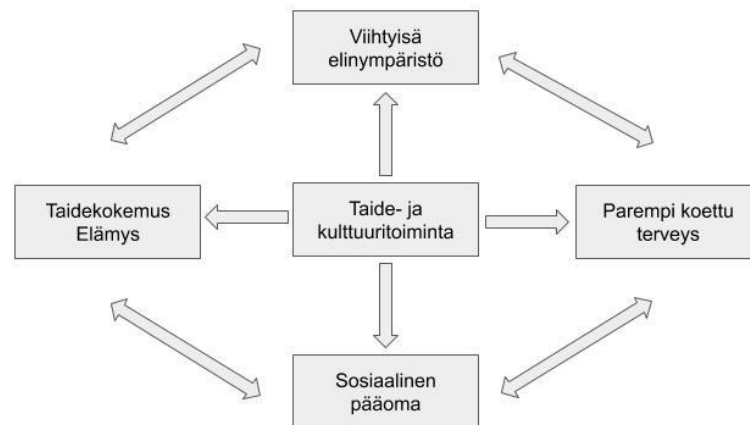
Kulttuuriin sisältyy mm. itseilmaisu, luovat kyvyt, arvot ja yhteisö (Hyyppä & Liikanen 2005, 105). Kulttuuri viittaa yhteisön omaksumaan tapaan hahmottaa maailmaa ja kokea mielekkyyttä. Hyyppän ja Liikasen mukaan taiteeseen sisältyy luova itseilmaisu ja oma esteettinen maku. Taiteesta saamme esteettisen kokemuksen, joka voi antaa sekä sen tekijälle että kokijalle välittömän ja kiehtovan esteettisen tyydytyksen (Hyyppä & Liikanen 2005, 107–108). Katsotaan, että tämä esteettinen kokemus aiheuttaa tunteen ja älyn kehollisen yhteensulautumisen kokemuksen, missä kaikki elementit ovat yhtä (Bardy & Känkäinen 2005, 150). Taiteen merkitys saattaa perustua tähän yhteensulautumisen kokemukseen. Bardy ja Känkäinen (2005, 151) painottavat, että taide ja kulttuuri voi auttaa arjessa, ja niiden avulla voi ehkäistä elämän rutinoitumista ja riskialttiiden henkilöiden syrjäytymistä. Heidän mukaansa myönteiset vaikutukset voivat myös johtua siitä, että taiteen ja kulttuurin kautta voi kokea vuorovaikutusta, ja tuntea itsensä kokonaiseksi, itsearvoiseksi ihmiseksi.

Kulttuuri liitetään hyvään mielenterveyteen kulttuurin harrastamisen ja sosiaalisen osallistumisen kautta (Hyyppä 2007, 156). Pevalin ja Rosen (2003, 2) brittiläistutkimuksen tulokset tukevat oletusta, että kulttuuriharrastus tukee hyvää

mielenterveyttä eikä päinvastoin. He osoittivat, että sosiaalinen osallistuminen vähensi mielenterveysongelmia, paransi omaa koettua terveyttä, ja että sosiaalinen tuki sai ihmiset parantumaan sairauksista nopeammin. Hyyppä (2007, 157) painottaa, että monet tutkimukset liittävät vanhemman väestön kulttuuriharrastamisen ja älykkyyden toisiinsa, mutta että yhteyttä on tutkittu vähänlaisesti nuorilla ja keski-ikäisillä. Hän korostaa, että lisätutkimuksia tarvittaisiin, sillä tulosten pohjalta mielenterveyttä voitaisiin tukea kulttuuri- ja taidetilauksien lisäämisen kautta.

Luonnontieteellisen oletuksen mukaan kulttuuriharrastus muuttuu terveyttä edistäväksi elintoimintojen reaktioksi (Hyyppä 2007, 158). Vaikutusta terveyteen on mitattu pääasiassa kielteisten ilmiöiden kautta, ei terveyden säilymisen tai parantumisen kannalta. Poikkeuksena voidaan mainita Ruotsissa tehty tutkimus, jossa mitattiin kuorolaulun vaikutuksia hyvinvointiin. Yhtenä oletuksena on, että yhteisön elämäntapa eli peruskulttuuri vaikuttaa hyvinvointiin, sillä jos yhteisön peruskulttuuriin kuuluu sosiaalinen osallistuminen ja kulttuurin harrastaminen, ne tukevat lasten mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen ja luottamukseen. Varhaislapsuuden elämäntavasta kopioidaan yhteenkuulumisen ja yhdessä tekemisen malli, ja se säilyy koko elämän. Hyyppä (2007, 157) toteaa, että hänen tutkimuksessaan Juhani Mäen kanssa Suomen ruotsinkielinen väestö nousi esiin terveenä esimerkkinä sosiaalisesta pääomasta, juuri yhteisöllisyyden vuoksi. Tutkimustuloksien mukaan taideharrastus itsessään ei välttämättä saa aikaan hyvää oloa, vaan se, että taideharrastus aina tapahtuu yhteisöllisyyden merkeissä (Hyyppä 2013, 125). Kulttuuri- ja taideharrastuksen ei tarvitse edes olla sosiaalinen tapahtuma, yksin kulttuuria tai taidetta harrastava kokee myös yhteisöllisyyttä. Kirjan lukija verkostoituu esimerkiksi toisten lukijoiden kanssa henkisesti. Taiteen tekeminen, kulttuuritilaisuuksiin osallistuminen ja kulttuuriharrastukset vahvistavat ryhmän siteitä, mutta samalla se lisää yhteenkuuluvuutta muiden osallistuvien henkilöiden kanssa, vaikka he olisivatkin ihan tuntemattomia (Hyyppä 2013, 18). Taideharrastamiseen liittyy ryhmään kuulumisen ja mielihyvän kokemisen lisäksi se, että taideharrastaminen voi muun harrastustoiminnan tapaan kasvattaa osallistuvien nuorten rohkeutta, ja kehittää heidän sosiaalisia taitoja (Timonen & Törmi 2009, 135).

Kuvio 1 näyttää taiteen eri kokemuksellisia ja välineellisiä vaikutuksia hyvinvointiin. Yksilön kannalta taide- ja kulttuuritoiminta on yhteydessä parempaan koettuun terveyteen, viihtyisäksi koettuun elinympäristöön, koettuihin elämyksiin ja koettuun sosiaaliseen pääomaan.

Kuvio 1. Taide ja kulttuuritoiminnan merkitys hyvinvoinnille (vrt. Hyyppä & Liikanen 2005, 112).

Mikä on sitten seuraus heikosta sosiaalisesta ja kulttuurisesta pääomasta tai yhteenkuuluvuuden mallin puuttumisesta? Jotkut voivat pudota pois järjestelmästä (Reivinen & Vähäkylä 2013, 9–10). Syrjäytyminen tarkoittaa syrjäytymistä jostain, mutta lapsen ja nuoren omaa näkökulmaa asiasta ei kysytä. Onko nuori, joka on jäänyt ilman opiskelu- tai työpaikkaa vaarassa syrjäytyä? Syrjäytymisen käsite on liikkuva ja vaikeasti määritettävä, joten sitä käytetään usein poliittisena työkaluna omien tavoitteiden edistämiseen. Syrjäytyminen tarkoittaa, että ihminen ei voi osallistua yhteiskunnan toimintaan, syynä huono-osaisuuden, puutteellisen koulutuksen, työttömyyden ja muiden elämänhallinnan ongelmien summa (Kajantie ym. 2013, 23).

Nuorisobarometrissa 2014 selvitettiin 15–29-vuotiaiden nuorten mielipiteitä syistä syrjäytymiseen (Myllyniemi 2014, 50). Noin puolet nuorista on sitä mieltä, että syrjäytyminen ainakin jonkin verran johtuu siitä, että asuu kaukana harrastusmahdollisuuksista ja palveluista, tai julkisen liikenteen puuttumisesta. Tolonen (2009, 161) nostaa esille, että tärkeää on myös sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman suhde. Esimerkiksi nuoren, joka kokee vanhempien sairauden tai alkoholismin, kyky omien verkostojen luomiseen ja niiden hyödyntämiseen on alhaisempi. Alhaisempi kyky verkostoitua tuo mukanaan heikomman sosiaalisen pääoman. Heikompi sosiaalinen pääoma vähentää halua tulevaisuuden suunnitteluun ja koulutukseen, eli kulttuurisen pääoman kasvattamiseen.

Goldin, Patel ja Perry (2014, 9) toteavat, että nuorten menestyminen ja valinnat eivät vaikuta pelkästään heidän omaan hyvinvointiinsa, vaan myös heidän perheiden ja yhteiskunnan hyvinvointiin. He painottavat, että nuoria osallistava yhteiskunta menestyy nuoria pois sulkevaa yhteiskuntaa todennäköisemmin.

2.2 Yläkoululaiset ja vapaa-aika

Vapaa-aikaa arvostetaan yhä enemmän (Määttä & Tolonen 2011, 5). Ihmiset haluavat olla enemmän perheensä ja ystäviensä kanssa, sekä harrastaa enemmän. Vapaa-aika tekee elämästä elämisen arvoisen ja pidentää ikää (Hyypä 2005, 51). Se mitä teemme vapaa-ajalla, rakentaa identiteettiämme. Identiteetin rakentaminen on erityisen tärkeää nuorille heidän aikuistuuksaan (Määttä & Tolonen 2011, 5). Vapaa-aika vaikuttaa nuoriin monella eri tapaa:

Vapaa-ajan viettotavoilla on nuorille erityinen merkitys, sillä ne vaikuttavat ystävyysuhteiden ja verkostojen luomiseen, oman identiteetin kehittämiseen, sukupuoli-identiteetin muodostamiseen, vanhemmista irrottautumiseen ja aikuistumiseen, ammattiin oppimiseen sekä oman arvomaailman ja maailmankuvan rakentamiseen (Helve 2009, 252).

Nuorille vapaa-aika saattaa muistuttaa työtä aktiivisen harrastamisen kautta (Helve 2009, 250–251). Nuorten vapaa-aikaa on mitattu harrastuksien kautta. Harrastukset jakautuvat harrastuksiin, jotka he itse ovat valinneet, ja harrastuksiin, joihin heidän vanhemmat ovat heidät johdattaneet. Aktiivisen harrastamisen lisäksi

vapaa-aika voi olla passiivista olemista, kuten esimerkiksi television katselua tai arkiaskareiden suorittamista.

Nuorisotutkimusseuran (Merikivi, Myllyniemi & Salasuo 2016, 110) tutkimuksen mukaan nuoret, jotka kokivat, että heillä oli liian paljon vapaa-aikaa, olivat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä. Heikolla terveydellä ja huonolla kunnolla oli yhteys liialliseen vapaa-aikaan. Tutkimuksen mukaan myös ne vastaajat, jotka eivät olleet tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa, olivat sitä mieltä, että heillä oli liikaa vapaa-aikaa. Eli huono terveys tai talous voi vähentää vapaa-ajan aktiivisuutta, ja silloin tyytyväisyys vapaa-aikaan laskee. Aktiivinen vapaa-aika vaikuttaa lisäävän vapaa-ajasta koettua tyytyväisyyttä. Erityisesti näin oli alle 20-vuotiailla, sillä he olivat tyytymättömmimpiä, jos vapaa-aikaa oli liikaa. Yli 20-vuotiaat olivat tutkimuksen mukaan päinvastoin tyytymättömmämpiä, jos sitä oli liian vähän.

Musiikki, tanssi ja vastaavat harrastukset voivat vaikuttaa nuoren koulutusvalintoihin, työuraan sekä onnellisuuteen että hyvinvointiin (Helve 2009, 252). Harrastukset saattavat myös ehkäistä syrjäytymistä. Helven mukaan paljon harrastavat nuoret kehittävät sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, sekä rakentavat identiteettiään. He pärjäävät passiivisia ikätovereitaan paremmin. Se, miten nuori viettää vapaa-aikansa, vaikuttaa nuoren sosiaalisen pääoman luomiseen, oman identiteetin kehittämiseen, aikuistumiseen, itsenäistymiseen vanhemmista, ammattiin oppimiseen ja oman maailmankuvan rakentamiseen arvoineen. Vapaa-aika saattaa merkitä koulua enemmän nuoren aikuistumiseen. Helve painottaa, että nuori voi vapaa-ajallaan valita itse mitä ajallaan tekee. Nuorten mieltymykset vaihtelevat sosiaaliluokan, koulutuksen ja sukupolven mukaan, ja näkyvät heidän vapaa-ajan valinnoissaan. Harrastusten ja muun vapaa-ajan toiminnan kautta nuori voi kehittää sosiaalisia ja kulttuurisia taitojaan sekä sosiaalista ja kulttuurista pääomaansa. Sosiaalista pääomaa syntyy vapaa-ajan harrastuksista, ja se sosiaalinen pääoma toimii nuoren tukena ja voimavarana aikuistumisessa (Helve 2009, 253). Sosiaalinen pääoma liitetään terveyteen ja hyvinvointiin koko elämän aikana.

Aaltonen ym. (2011, 45) nostavat esille, että nuoret kokevat pystyvänsä parhaiten toteuttamaan luovuuttaan, kun toiminta on tarpeeksi vapaata ja omaehtoista. Yksi vapaa-ajan käytön muoto on hengailu. Hengailu tarkoittaa nuorten ihmisten

ajankäyttöä ilman tavoitteita ja aikatauluja (Pyyry 2015, 7; Aaltonen ym. 2011, 44). Hengailu on suosittu vapaa-ajan toiminnan muoto, joka on sosiaalista, mutta jossa kyseessä saattaa olla vain tylsyyden karkoittaminen (Aaltonen ym. 2011, 45–50). Taloudellisesti paremmassa asemassa olevat nuoret saattavat katsoa ostoskeskuksissa ja nuorisotiloissa hengailua karsaasti. Nuorista ne, jotka harrastavat hengailua, ja eivät pääse muuttamaan vapaa-ajan polkujaan yläkoulun jälkeen, kehittävät usein sosiaalisia ongelmia.

Kannustus kulttuuriin ja taiteeseen tulee enimmäkseen kotoa (Piispa 2015, 58), ja varhaislapsuuden kodin myönteinen asenne kulttuuria ja taidetta kohtaan vaikuttaa pysyvästi kulttuurikiinnostukseen (Hyypä & Liikanen 2005, 79). Bourdieu kutsuu näitä lapsuudenkodista opittuja valintamalleja nimellä habitus (Tolonen 2005, 39). Hyvän elämän mahdollisuudet eivät jakaudu tasaisesti kaikille, ja eriarvoistuminen lisääntyy entisestään yhteiskunnassa (Reivinen & Vähäkylä 2013, 9). Vanhempien koulutustaso periytyy lapsille ainakin osviittana (Tolonen, 2005, 60). Varsinkin äidin matalatasoinen koulutus vaikuttaa yläkoululaisten hyvinvointiin (Kestilä ym. 2019, 123). Tämä vaikutus näyttää olevan pysyvä, ja näkyy hyvinvoinnin eri ulottuvuuksissa (Kestilä ym. 2019, 133–134). Kotoa saadut vaatimukset ja paineet vaikuttavat nuoriin vanhempien koulutustason, taloudellisen ja emotionaalisen tuen lisäksi (Tolonen, 2005, 60). Kuitenkaan perheeltä saatu tuki, sosiaaliset ja kulttuuriset taidot eivät ole nuoren ainoa sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman lähde (Tolonen 2005, 61). Koulutus, paikkakunta, harrastus, matkustaminen ja muu oma toiminta ovat myös tärkeitä nuoren sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman kannalta. Peruskoulun kautta voi tavoittaa kaikki lapset ja nuoret yhteiskuntaluokasta ja perhetaustasta riippumatta (Piispa 2015, 58), ja koulujen taidekerhot tai vastaava kulttuuritoiminta voi auttaa myös lapsia, joilla ei ole kulttuurimyönteistä asennetta kotona (Hyypä & Liikanen 2005, 79). Lisäksi koulun ulkopuolinen kulttuuritoiminta esimerkiksi nuorisotiloilla voi tavoittaa nuoria, jotka eivät muuten hakeudu taiteen ja kulttuurin pariin (Piispa 2015, 58). Opetussuunnitelman ulkopuolinen taidetoiminta voi suojata lapsia riskitekijöiltä, kuten humalajuomiselta, poissaoloilta koulusta ja huumeiden käyttöltä toteavat Hyypä ja Liikanen (2005, 79). He huomauttavat, että vapaaehtoinen kulttuuriharrastus edistää elämässä pärjäämisen mahdollisuuksia ja ehkäisee rikollista käyttäytymistä. Tukeva ja moniarvoinen kulttuuriyhteisö pitää ihmiset hyvinvoivina ja terveinä.

Nuorten halukkuus aktiiviseen vapaa-aikaan ei aina riitä, sillä on olemassa käytännön esteitä, kuten aika, raha, tila ja etäisyys (Gretschel ym. 2011, 124–125). Englannin Kentin ART31-hankkeen (108, 27) osallistujista vähäosaisten perheiden lapset eivät olleet käyneet koulun ulkopuolella kulttuuritilaisuuksissa. Syyksi tälle lapset antoivat rahan puutteen. Lisäksi perhetausta, sukupuoli, ikä, tarjonnan vähäisyys tai nuorten tietämättömyys voivat estää vapaa-ajan toimintaa. Kuitenkin harrastamisen mahdollisuus olisi hyväksi nuorille, sillä:

Ne, jotka harrastavat paljon, saavat sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja, sekä tukea identiteettinsä rakentamiselle, mikä auttaa heitä myöhemmin elämässään selviytymään passiivisia ikätovereitaan paremmin. Nuorten vapaa-ajan viettoon annetuilla paikoilla, mahdollisuuksilla ja ohjauksella voidaan siis vaikuttaa nuorten aikuistumiseen joko myönteisesti tai kielteisesti. (Helve 2009, 252.)

Madaltamalla nuorten harrastamisen kynnystä, vähentämällä käytännön esteitä, voi edistää vähävaraisten perheiden lasten tasa-arvoa ja elämässä pärjäämisen mahdollisuuksia.

2.3 Osallistamisen merkitys ja yläkoululaisten osallistaminen

Aaltonen ym. (2011, 45) toteavat, että toiminnan vapaus ja omaehtoisuus vaikuttavat siihen, miten omaksi nuoret tuntevat sen. Yläkoululaisten tulisi siis voida vaikuttaa toimintaan, että se tuntuisi heistä omalta. Tarjonta voi kohdentua nuorten kannalta väärin, jos heidän toiveitaan ja tarpeitaan ei ole otettu mukaan suunnitteluun:

Nuorten omakohtaista tietämystä heidän harrastustarpeistaan ja –toiveistaan ei monessa kunnassa juuri hyödynnetä, eikä nuorten asiantuntemusta ole otettu mukaan tarjonnan suunnitteluun (Gretschel ym. 2011, 125).

Nuorten asiantuntemusta ei paljon hyödynnetä kunnissa nuorten harrastus- ja vapaa-aikatoiminnan suunnittelussa. Tärkeää olisi kuunnella nuoria, ja antaa heidän osallistua toiminnan suunnitteluun.

Syrjäytymistä on pyritty vähentämään varhaisen puuttumisen kautta. Kallio ym. (2013, 76–77) kehittivät varhaisen tunnistamisen varhaisen puuttumisen sijaan keinoksi syrjäytymistä vastaan. Myönteisessä tunnistamisessa kaikkia arkiympäristön toimijoita, lapsia ja nuoria mukaan lukien, pidetään kykenevinä antamaan tunnustusta toisilleen yksilöllisesti ja yhdessä. Heidän mukaan arjen osallisuus siis muodostaa yhteisöllisyyden, joka ehkäisee syrjäytymistä. Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavia siteitä löytyy kaikkialta, muun muassa kotoa, koulusta ja harrastuksista (Kallio ym. 2013, 83–84). Kuitenkaan tutkimuslöydösten mukaan erilliset osallistumisjärjestelmät eivät kiinnosta lapsia ja nuoria niin paljon kuin oletetaan, vaan niiden toimintaan mukaan meneminen koetaan usein velvoitteena. Osallistumisen järjestetyt toiminnot kuten harrastukset eivät tavoita kuin rajoitetun määrän lapsia ja nuoria, joten se ei ole kattava ratkaisu syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Yläkoululaisten taideharrastustarjontaa ei voisi käyttää kovin laajana tapana ehkäistä syrjäytymistä, sillä harrastus on vapaaehtoista, eikä taide kiinnosta kaikkia. Kuitenkin se, että arjen osallisuus on olennainen asia, ei pelkästään syrjäytymisen ehkäisylle, mutta myös vahvan itsetunnon rakentamiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi, vahvistaa olettamusta, että osallistaminen on hyväksi yläkoululaisille. Myönteinen tunnistaminen osallisuuden kautta vahvistaisi ainakin harrastukseen osallistuvien nuorien itsetuntoa ja hyvinvointia. Tärkeää syrjäytymisen ehkäisemisen ja ylipäätään nuorien hyvinvoinnin kannalta on, että he tuntevat itsensä osallisiksi, joten taideharrastuksen merkitys kasvaa jos se osallistaa heidät, he eivät pelkästään osallistu. Osallistamisen merkityksellä saattaa olla laaja vaikutus: ”Osallisuuden ja kuulumisen kokemukset eivät kuitenkaan rajoitu vain yhteen ympäristöön, vaan niiden vaikutukset heijastuvat myös muualle” (Poikkeus ym. 2013, 115).

Osallistamisesta puhutaan taiteen kentällä viitattaessa yhteisötaiteeseen tai yhteisölliseen taidekasvatukseen (Sava 2007, 193–195). Osallistavassa taiteessa tarkoitus on, että oppilaat ja opettajat kokevat olevansa osa prosessia. Osallistamalla tehdään yhdessä. Tekemällä yhdessä kaikki pääsevät vaikuttamaan tekemiseen. Osallistavassa taiteessa korostetaan erityisesti omaa yhteisöä koskettavia kysymyksiä, ja puututaan sen ongelmiin. Savan mukaan osallistamisen kautta voi näyttää nuorille heidän oman elämänsä yhteyksiä yhteiskuntaan. Osallistamalla he kehittävät myös omaa kriittistä ajattelukykyään ja

tapaansa ilmaista asioita. Yksi osallistavan taidekasvatuksen tarkoituksista on visuaalisen kulttuurin kriittinen ymmärrys, ja toiminta sen pohjalta. Tärkeää on tukea heidän henkisiä, kulttuurisia ja sosiaalisia edellytyksiä hyvään elämään ja tärkeiden arvojen puolesta toimimiselle. Yksilölle osallisuuden tai aktiivisen jäsenyyden kokeminen yhteisössä on tärkeää rakentaakseen vahvan ja terveen itsetunnon (Reivinen & Vähäkylä 2013, 13). Yksi onnistumisen kriteeri kulttuuriselle nuorisotyölle on taidehankkeiden räätälöinti nuorille sopivaksi koska nuoret, joiden elämä on haastavaa, saattavat tarvita tukea löytääkseen oman tavan ilmaista itseään (Laine ym. 2011, 102). Nuorten omaehtoisen toiminnan ja itseilmaisun pitää päästä tuetusti esille. Tärkeää on, että ohjaaja ja muut aikuiset tukevat nuoria ja ryhmän yhteishenki on hyvä (Siivonen, Kotilainen & Suoninen 2011, 154–157). Nuorten osallistuminen taiteelliseen toimintaan näillä ehdoilla rakentaa heidän omaa elämäänsä myönteisesti (Laine ym. 2011, 102). Taiteellisen toiminnan ja taidekasvatuksen kautta voi antaa välineitä tuoda esille nuorten ääntä ja heille keskeisiä teemoja, ja siten lisätä heidän hyvinvointia ja terveyttä. Kaikilla nuorilla pitäisi olla oikeus osallistua taiteelliseen toimintaan.

Taidekasvatus joka opettaa tekemisen tekniikoita, opettaa käsittelemään henkilökohtaisia kokemuksia (Sederholm 2007, 146–147). Tällainen taidekasvatus erillistää yksilön. Mutta taidekasvatus voi toimia toiminnallisena kokemustilana, jonka jakaa muiden kanssa vuorovaikutuksessa. Sen kautta voi hankkia kokemuksia ja jakaa niitä yhteisöllisesti.

Kantosen (2007, 88–94) Telтта-projektissa hän osallisti nuoria ei pelkästään taideprosessiin, vaan myös näyttelyiden esityskäytäntöihin. Projekti toteutettiin eri maissa koulun yhteydessä yleensä maaseudulla. Nuoret olivat aloittaneet miellekartan tekemisestä, sitten ryhmä oli yhdessä valinnut kiinnostavat kohteet. Tärkeintä elämässä-näyttelyä varten materiaalia oli kerätty eri menetelmillä, ja materiaalista oli rakennettu installaatioita. Lempipaikka-näyttelyä varten nuoret kuvasivat toisiaan lempipaikoissaan (Kantonen 2005, 18). Osa kuvista suurennettiin, ja nuoret kuvattiin uudestaan suurennosten kanssa samassa paikassa. Kuvassa 1 näkyy esimerkkinä Lempipaikka-näyttelyn kuvista Isabel Cruz Gonzalezin kuva hänen lempipaikastaan.

Kuva 1. Isabel Cruz Gonzalez: Lempipaikka. (Gutierrez & Kantonen 1999-2002).

Osallistavassa taiteessa tai yhteisötaiteessa pyritään tavoitteeseen, esimerkiksi aliedustetun ryhmän olojen parantamiseen. Se saattaa kuitenkin olla haastavaa, sillä tavoitteet tapaavat tarkentua ja muuttua prosessin aikana. Yhteisötaiteessa prosessi on kuitenkin tärkeä osa taideteosta, sillä yhteistyön tuloksen lisäksi itse yhteistyö muodostaa taideteoksen (Kantonen 2005, 49). Telta-projektin yhteinen tavoite oli kerätä ja asettaa näytille nuorten tietoa omista tiloista ja lempipaikoista, mutta tavoitteen muotoileminen onnistui vasta useamman näyttelyn jälkeen (Kantonen 2007, 88–94). Nuoret olivat projektin edetessä enemmän mukana prosessin eri vaiheissa. Projektin nuoret olivat ylpeitä siitä, että työt laitettiin esille myös museoon. Kantonen toteaa projektin jälkeen, että nuorten osallisuuden vahvistamiseksi heidän tulisi osallistua ripustukseen, lehdistötilaisuuteen, näyttelytiedotukseen ja museopedagogiaan, avajaisiin, opastukseen sekä museon työpajoihin.

Kantosen (2005, 254–255) mukaan yhteisötaiteessa tai keskustelutaiteessa keskustelut erotetaan tavallisista yhteyksistä, ja se rohkaisee ihmisiä kyseenalaistamaan käsityksiään. Hänen mielestä Telta-projektin taide-elämys

koostui monenlaisista kokemuksista ja elämyksistä, kuten kohtaamisista, jakamisesta, oppimisesta ja muuttumisesta. Tämä on juuri tapa kasvattaa hyvinvointia, vuorovaikutusta ja sosiaalista pääomaa.

3 YLÄKOULULAISTEN TAVOITTAMISEN KEHITTÄMINEN TAIDETILOISSA

Taidetila-toiminta ei juuri ole onnistunut tavoittamaan yläkoululaisia, joten sen vaikutus yläkoululaisten hyvinvointiin ei ole tähän asti ollut merkittävä. Saadakseen Taidetilojen resurssit oikein kohdennettua, toimintaa täytyy kehittää. Yläkoululaisten osallistaminen on haasteellista, ja kehittämistyön tehtävä on selvittää, miten Hämeenlinnan seudun yläkoululaiset saadaan osallistettua ja osallistumaan THIL-hankkeen toimintaan.

Mikä saa yläkoululaiset osallistumaan? Miten heitä voi osallistaa sisällön suunnitteluun? On selvitetävä mitä Hämeenlinnan seudun yläkoululaiset itse toivovat ja tarvitsevat, sekä soveltuuko ohjattu harrastustoiminta heille ja millä tavoin. Tärkeää on saada toiminta kohdennettua heille hyödyntämällä heidän omaa asiantuntemustaan.

3.1 Kokeileva kehittäminen kehittämisprosessina

Nuorten toiveiden ja tarpeiden selvittämiseen ja toteuttamiseen, hankkeen täytyy joustaa ja sopeutua nopeasti. Jos kehittämisprosessi on jo valmiiksi täysin suunniteltu ja määritelty, joustavuutta ei ole. Joustavuuden ja nopean sopeutumisen takia valitsin kehittämismenetelmäksi kokeilevan kehittämisen. Ennen tämän hankkeen kehittämisprosessia täytyi kuitenkin määritellä, mitä on kokeileva kehittäminen.

Kokeilevassa kehittämisessä päämäärä on kokeilujen kautta kerätä tietoa, joka pitää analysoida tai prosessoida, jotta siitä voi tehdä päätelmiä (Srinagesh 2006, 47). Tietoa voi kerätä havainnoinnin, tutkimusten, tietokonesimulaatioiden tai kokeilujen kautta. Kokeilemalla kehittäessä pyritään luomaan uusia, innovatiivisia tuotteita, palveluja tai kehittää organisaation toimintatapoja (Hassi, Paju & Maila 2015, 4). Kehittämistä kokeillaan nopeiden, edullisten ja helppojen kokeilujen kautta. Kokeiluista saadaan tietoa, jota hyödynnetään kehittämisessä. Kokeilevan kehittämisen prosessi on iteratiivinen. Iteratiivinen prosessi on joustava, ja voi

palata sykleissä tutkimuksen eri osiin (Tuominen ym. 2015, 11). Tällainen prosessi vastaa perinteistä suunnittelevaa kehittämistä paremmin epävarmoin tilanteisiin, joissa lopputulosta ei voi etukäteen määrittää (Hassi ym. 2015, 4).

Kokeilevassa kehittämisessä lähtökohtaisesti siis ei tiedetä, mikä lopputulos on (Hassi ym. 2015, 9). Sitä mitä ei tiedetä, ei voi suunnitella. Kokeilemalla kehittäessä tämä puuttuva tieto yritetään saada mahdollisimman nopeasti selville, perustuen ensisijaisiin kokemuksiin toisen käden tiedon sijaan.

Suunnittelevassa kehittämisessä projektin lopputulos tiedetään jo projektin alussa, ja voi muodostaa projektisuunnitelman (Hassi ym. 2015, 20). Epävarmuudet ja tuntemattomat tekijät voidaan sisällyttää projektisuunnitelmaan, sillä niiden tulisi ilmetä projektin alkuvaiheessa. Varmuussuunnitelmien kautta varaudutaan odottamattomiin asioihin, mutta ne toimivat vain, jos vaikutukset on pystytty arvioimaan oikein. Kokeilevassa kehittämisessä on mahdotonta nähdä ennalta, millainen lopputulos on, ja miten päästä siihen (Hassi ym. 2015, 25). Kokeilevassa kehittämisessä pyritään koko ajan saamaan lisää oleellista tietoa idean kannalta. Mitä nopeammin ja helpommin tietoa saadaan, sitä nopeammin prosessi etenee. Se, miten nopeasti opitaan ja opittua hyödynnetään, vaikuttaa lopputulokseen. Yllätyksiin reagoidaan sitä mukaan kun niitä ilmenee. Epäonnistumisia ei pidä pelätä, sillä ilman niitä ei pystytä oppimaan (Ries 2016, 75).

Hassi ym. (2015, 25) mukaan kokeilemalla kehittäminen on joustavaa, ja se edellyttää avoimuutta uusille ideoille. He toteavat, että projektin prosessi on jatkuvaa oppimista. Kokeilemalla kehittämisen prosessin vaiheet ovat tavoite, tarve, kehitettävät ideat, kokeilut ja lopputulos (Hassi ym. 2015, 35–38). Tavoite kuvaa prosessin päämäärää, johon pyritään. Päämäärä voi olla hyvinkin epämääräinen. Tarve on ongelma tai haaste, jota lähdetään ratkaisemaan kokeilemalla kehittämisen kautta. Asiakkaan näkökulma on tässä tärkeä. Kehitettävät ideat ovat konkreettisia kuvauksia siitä, miten asiakkaan ongelma ratkaistaan, tai miten voidaan kehittyä kohti tavoitetta. Aluksi ei edes tarvitse olla tarvetta, idea riittää. Asiakastarve ja tavoite voivat muodostua vasta myöhemmin.

Kokeilevaa kehittämistä on käytetty esimerkiksi palveluiden ja tuotteiden kehittämisessä. Koska taideharrastustoiminnan tarjoaminen yläkoululaisille on

palvelu, kehittämismenetelmä sopii hyvin. Esimerkiksi Kodak Galleryn tuotejohtaja Mark pyrki saamaan kokeilut osaksi heidän tuotekehitystä (Ries 2016, 83). Mark esitti seuraavat neljä kysymystä tiimilleen:

- Tunnistaako kohderyhmä, että heillä on se ongelma, johon etsitte ratkaisua?
- Ostaisivatko he tarjolla olevan ratkaisun?
- Ostaisivatko he meidän ratkaisun ongelmaan?
- Pystymmekö tuottamaan ratkaisun ongelmaan?

Nämä kysymykset ovat kaupallisesti suunnattu, mutta vaihtamalla ostaisitko sanaan käyttäisivätkö, kysymykset toimivat myös ei-kaupallisen palvelun kehittämisessä. Esimerkiksi käyttäisivätkö he tarjolla olevaa ratkaisua?

Vastaukset kysymyksiin voi selvittää kokeilujen kautta. Kokeilut ovat kokeilemalla kehittämisen keskeisin osio, sillä kokeilujen avulla selvitetään kehittämiseen tarvittava tieto (Hassi ym. 2015, 38). Se, mitä opitaan kokeiluista, muodostaa käsityksen lopputuloksesta. Prosessin aikana palataan eri vaiheisiin, ja lopputulokseen päästään, kun on opittu tarvittava.

3.2 Asiantuntijat ja asiakkaat

Ketkä osallistuvat kokeilevaan kehittämiseen? Kokeileva kehittäminen on osallistavaa kehittämistä. Tärkeää osallistavassa kehittämisessä on, että kehittämiseen osallistuvat he, joilla on tarvittava tieto ja näkökulmat kehittämistä varten, sekä he, joilla on vaikutusvaltaa palvelun onnistumiseen (Tuominen ym. 2015, 19).

Kenellä on kehittämistä varten tarvittava tieto ja näkökulmat? Mitä tietoa tarvitaan Taidetilojen kehittämiseen? Tietoa tarvitaan aiemmista Taidetila-kokemuksista, taideharrastuksien ohjaamisesta ja yläkoululaisten mielipiteistä sekä tavoista. Tietoa aiemmista Taidetiloista on hankkeen ohjaajilla. Heillä on myös yleisesti kokemusta sekä onnistuneista että epäonnistuneista harrastusryhmistä. Heillä on kokemuksen kautta myös uusia näkökulmia. Vastaavaa kokemusta on myös

toisten hankkeiden tuottajilla ja ohjaajilla. Kenellä on ensisijaista tietoa yläkoululaisten mielipiteistä sekä tavoista? Yläkoululaisilla itsellään. Hankkeen näkökulmasta asiaan perehtyneimmät asiantuntijat ovat hankkeen ohjaajat ja seudun yläkoululaiset. Molempien ryhmien tulee siis osallistua Taidetilojen kehittämiseen.

Kenellä on vaikutusvaltaa palvelun onnistumiseen? On tärkeää että palvelu on asiakkaan mielestä arvokas, sillä he määrittävät palvelun arvon (Tuominen ym. 2015, 20). Nämä asiakkaat ovat Taidetiloissa yläkoululaiset. Jos he eivät halua käyttää palvelua, se ei toimi. Asiakasrajapinnan asiantuntijat, tässä tapauksessa Taidetilojen ohjaajat, toteuttavat palvelun lopullisessa muodossaan, eli on tärkeää, että he uskovat palveluun ja sen parantumiseen kehittämisen kautta. Myös esimies tai johto on tärkeä osa prosessia, sillä he päättävät projektin resursseista.

Hankkeessa oli kolmantena vuonna yhteensä kymmenen ohjaajaa, joista seitsemän oli jo yrittänyt vetää Taidetiloja. Kymmenestä ohjaajasta kahdeksan muodostivat asiantuntijaryhmän, jonka vastuulla oli löytää ongelmat, keinot ratkaista ne ja muodostaa työpajojen kautta strategioita ja ideoita. Kahdella ohjaajalla ei ollut Taidetilojen kanssa mitään tekemistä, ja heidän prosentit hankkeessa oli kymmenen tai alle.

Taidetilojen ensisijaiset asiantuntijat ja asiakkaat olivat Hämeenlinnan, Janakkalan ja Hattulan yläkoululaiset. Alueella on yhteensä kymmenen yläkoulu:

- Hakkalan koulu
- Parolan Yhteiskoulu
- Turengin yläkoulu
- Hauhon Yhtenäiskoulu
- Hämeenlinnan Yhteiskoulu
- Iittalan yhtenäiskoulu
- Kaurialan koulu
- Lyseon koulu
- Nummen yhtenäiskoulu
- Tervakosken yhteiskoulu

Lisäksi sekä Saaristen koululla Hämeenlinnassa, että Haukankallion koulussa Janakkalassa, ovat yläkoululaisten erityisluokat. Pelkästään Hämeenlinnassa yläkoululaisia oli lukuvuoden 2018–2019 alussa (Hämeenlinnan peruskoulujen oppilasmäärät 20.9.2018) 2130 oppilasta. Lukumäärät Janakkalassa oli 2018–2019 lukuvuotena noin 600 (Esi- ja perusopetus, Janakkala [Viitattu 15.1.2019.]) ja Hattulassa noin 390 (Parolan yhteiskoulu, [Viitattu 15.1.2019]). Yhteensä yläkoululaisia alueella oli noin 3100. Hankkeella ei ollut resursseja osallistaa heitä kaikkia, eikä kokeilujen kannalta ollut olennaista osallistaa koko asiakaskuntaa, vaan osa heistä.

4 TAIDETILAT VERRATTUNA MUIHIN TOIMIJOIHIN

THIL-hankkeen Taidetila ei ole ensimmäinen tai ainoa yläkoululaisille suunnattu harrastustoiminta. Miten yläkoululaisia on saatu tavoitettua muualla? Benchmarking on tapa verrata saavutuksia muihin, ja oppimalla niistä rajoittaa kehitys- ja innovaatoriskejä (Delers & Feys 2018, 4). Ennen ideointia oman hankkeen kehittämiseksi on tärkeää selvittää jos ja miten ongelmaa on jo selvitetty.

4.1 Benchmarking

Benchmarking on englanninkielinen sana, joka tarkoittaa vertailukohtaa (Vuorinen 2013, 275). Suomeksi sitä voi myös kutsua vertailukehittämiseksi, kokemusten siirroksi tai esikuva-analyysiksi. Menetelmän avulla on tarkoitus oppia hyvistä esimerkeistä.

Benchmarking alkaa sillä, että ensin määrittelee mitä haluaa kehittää (Vuorinen 2013, 279; Tuominen 2016, 7). Sitten tulee etsiä vertailukohteita, ja valita verrattavista toimijoista parhaat. Seuraavaksi tulee oppia miten itse toimii, ja miten he toimivat. Tavoite vertailulle on löytää toiminnan tärkeimmät erot, ja syyt niihin (Vuorinen 2013, 281).

Taidetila-toiminnan ongelma on, että se ei tavoita yläkoululaisia. Benchmarkingin avulla on määrä verrata, mikä on saanut yläkoululaiset osallistumaan muualla. Seuraavaksi kappaleissa käydään lyhyesti läpi Taidetilojen toiminta sekä yläkoululaiset onnistuneesti tavoittaneet Myrsky-hanke ja Taidelaturi.

4.2 Taidetilat

THIL-hankkeessa toimi lukuvuotena 2018–2019 yksi kokoaikainen ja yhdeksän osa-aikaista taiteilija-ohjaaja. Seitsemän ohjaajaa aloitti syksyllä 2018 Taidetila-toiminnan eri nuorisotiloilla. Hämeenlinnassa Taidetila-toimintaa vedettiin Hauhon yhtenäiskoululla, Iittalan nuorisotilalla, ostoskeskus Goodmanilla olevalla G-nurkalla ja Hakkalan koulun nuorisotilalla. Hattulassa Taidetilaa vedettiin Parolan

nuorisotilalla, ja Janakkalassa Tervakosken yhteiskoululla sekä Turengin nuorisotilalla. Aiheina oli parkour, vaatesuunnittelu, kuvataide, muotoilu, media sekä tanssi.

Kaikki Taidetila-ohjaajat ohjasivat joko muita ryhmiä THIL-hankkeessa, tai vastaavassa toiminnassa. Kaikki olivat alansa asiantuntijoita ja ammattilaisia. Hankkeessa etusijalla oli taiteilijan koulutus, ei taidekasvattajan koulutus.

Nuorisotiloille suunnattu toiminta oli suunnitelmallista, mutta ei tavoitteellista. Kukaan ohjaajista ei kuitenkaan kokenut toimintaa toimivaksi. Ohjaajat kävivät nuorisotiloilla, mutta toiminta ei tavoittanut yläkoululaisia. Joissakin nuorisotiloissa kävi toisen asteen oppilaitoksien oppilaita, joissakin ei käynyt juuri ketään, ja joissakin kukaan ei vain halunnut osallistua. Loppuvuodesta koordinaattori kiersi lähes kaikki Taidetilat ohjaajien kanssa, ja selvisi, että kahden ohjaajan avulla kiinnostusta osallistua oli jo hiukan enemmän.

4.3 Myrsky-hanke

Myrsky-hanke oli Suomen kulttuurirahaston hanke, jonka tavoite oli tarjota taidetta nuorille (Siivonen ym. 2011, 47). Hankkeen tarkoitus oli ehkäistä syrjäytymistä, sekä vähentää nuorten polarisoitumista. Hanke toimi vuosina 2008–2011, ja kohderyhmänä olivat 13–17-vuotiaat nuoret (Siivonen ym. 2011, 13). Hanke rahoitti taideprojekteja, joiden vetäjät olivat ammattitaiteilijoilta. Heiltä ei vaadittu pedagogista koulutusta, vaan heidän valmiutensa toimia nuorten kanssa huomioitiin (Siivonen ym. 2011, 48). Taiteen lajia ei ollut rajattu, tärkeintä oli suunnitella ja toteuttaa toiminta nuorten ajatuksista lähteväksi. Lisäarvoa annettiin projekteille, jotka tavoittivat sosiaalisista tai maantieteellisistä syistä muita vaikeammin tavoitettavia kohderyhmiä.

Myrsky-hankkeen projekteilla on siis paljon yhteistä Taideharrastus ihan lähellä-hankkeen yläkoululaisille suunnatun Taidetila-toiminnan kanssa. Toimintaa vetivät ammattitaiteilijat, ja tarkoituksena oli, että lähtökohtina olivat nuorten toivomukset. Ohjaajilta ei vaadittu pedagogista koulutusta, eikä taiteen lajeja ollut rajattu. Eroakin löytyy, Myrsky-hankkeen projektit toteutuivat osittain erityisryhmille, ja

koulujen lisäksi laitoksissa, kuten sairaaloissa, koulukodeissa ja lastenkodeissa (Siivonen ym. 2011, 52). Myrsky-hankkeen mittakaava oli Taidetiloja paljon laajempi, sillä siinä toimi 13 900 nuorta, ja tavoitti yhteensä 26 000 nuorta (Siivonen ym. 2011, 27). Hankkeita oli yhteensä 84.

Siivonen ym. (2011, 59) toteavat, että keskeistä ohjatussa nuorten taidetoiminnassa on se, että taiteilija ohjaajana kuuntelee, ymmärtää ja auttaa nuoria tasa-arvoisena kanssaihmisenä, heidän ehdoillaan. Taiteilijan oma taiteilijuus on samaan aikaan osittain käytössä ja osittain syrjässä. Joten vaikka Myrsky-hankkeet olivatkin aikuislähtöisiä, ne tarjosivat monille nuorille mahdollisuuden omaehtoiseen itseilmaisuun (Laine ym. 2011, 102). Siihen pääsivät kiinni monet sellaisetkin nuoret, jotka eivät ole taiteen tekemistä tai itseilmaisun paikkaa itse lähtökohtaisesti hakeneet. Laineen ym. mukaan tällainen nuorten taiteellisen toiminnan kautta toteutuva kulttuurinen osallistuminen voidaan nähdä nuoren omaa elämää myönteisesti rakentavana tekijänä.

Nuorten osallistamisen haasteista ei löydy montaa mainintaa, mutta Siivonen ym. (2011, 154) toteavat, että nuorten harrastustoimintaan osallistumiseen ja osallistamiseen saattaa vaikuttaa nuorille annetut tilat ja tiloista vastaavat aikuiset. Heidän mukaansa nuorten elämäntilanteet saattavat hankaloittaa nuorten osallistumista harrastustoimintaan, ja aiheuttaa jännitteitä sekä luottamuksen puutetta. Siivonen ym. (2011, 73–74) toteavat, että ympäristön turvallisuus ja tuki voi auttaa nuoria luottamaan ja sitoutumaan toimintaan. Tutkittaessa noin 16 prosenttia nuorista koki osallistuvansa pakosta (Siivonen, Kotilainen ja Suonen 2010, 19–21). Osallistumisen pakko tuli siitä, että projektit usein järjestettiin eri laitoksilla (Siivonen ym. 2011, 239). Laitoksissa erityistä tukea tarvitsevat nuoret tavoitettiin helposti, mutta siellä järjestetyn toiminnan pakollisuuden tuntu vähensi osan nuorista innostusta osallistua, ja osallistumisen hyötyjä. Kuitenkin valtaosa oli mukana vapaaehtoisesti, ja heistä suurin osa osallistui, koska he olivat uteliaita kokemaan jotain uutta, tai halusivat oppia uusia taitoja (Siivonen ym. 2010, 19–21).

Myrsky-hankkeen osallistujista kaksi kolmasosaa oli sitä mieltä, että hankkeeseen osallistuminen oli lisännyt heidän haluaan osallistua taiteen tekemiseen ainakin vähän, ja että se oli lisännyt iloa ja halua harrastaa kulttuuria. Myös nuorten

tyytyväisyys ja hyvinvointi paranivat, tytöistä näin koki 58 prosenttia ja pojista 32 prosenttia. (Siivonen ym. 2010, 23, 26.)

Nuoret mainitsivat useimmiten kaikkein tärkeimpänä asiana hankkeessa yhteistyön muiden kanssa, ja toiseksi useimmiten omien taitojen kehittämisen (Siivonen ym. 2010, 29–30). Enemmistölle tärkeintä oli yhdessä toimiminen ja ryhmähenki, selkeästi tärkeämpää kuin uusien taitojen oppiminen (Siivonen ym. 2011, 78). Yhteistyö muiden kanssa on tärkeää sosiaalisen pääoman kannalta, ja me-hengen vuoksi. Myrsky-hanke lisäsi tutkimuksen aineiston perusteella nuorten tyytyväisyyttä, elämäniloa, yhteisöllisiä valmiuksia sekä vahvisti nuorten osallisuutta yhteiskunnassa (Siivonen ym. 2011, 242). Yhteisölliset taidot vahvistuivat juuri yhdessä tekemisen ja oppimisen kautta.

Siivonen ym. (2010, 17) päättelevät, että jos nuorten hyvinvointiin, asemaan ja harrastusmahdollisuuksiin halutaan vaikuttaa, tai nuorten kiinnostusta herättää taide- ja kulttuuriharrastuksia kohtaan, seuraavat asiat ovat tärkeitä:

- Syrjäiset paikkakunnat ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tarvitsevat eniten tarjontaa.
- Maahanmuuttajataustaisten nuorten tyytyväisyys ja sosiaaliset suhteet parantuvat toiminnan kautta, eli heille kannattaa kohdentaa toimintaa.
- Ohjauksen räätälöinti nuorille sopivaksi. Nuorten omaehtoisen toiminnan ja itseilmaisun tulisi päästä tuetusti esille.
- Mahdollinen mediajulkisuus tulee käsitellä nuorten kanssa yhdessä.
- Nuorille kulttuurinen osallistuminen voi rakentaa heidän elämänsä myönteisesti, siksi sitä tulisi tarjota kaikille nuorille kulttuurisena oikeutena.

Edellä listatut asiat painottavat syrjäisten paikkakuntien nuoria, syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ja maahanmuuttajataustaisia nuoria. Tärkeää on ohjauksen räätälöinti nuorille, ja että osallistuminen voi myönteisesti vaikuttaa nuoren elämään, eli tarjontaa tulisi olla kaikille.

4.4 Taidelaturi

THIL-hanke kuului Opetus- ja kulttuuriministeriön kärkihankerahoitukseen vuosina 2016–2019. Kärkirahoituksen tarkoitus oli parantaa lasten ja nuorten taideharrastuksen saavutettavuutta. Taidelaturi on Hämeenlinnalaisen THIL-hankkeen vastine Jyväskylässä. Taidelaturia vetää Jyväskylän kaupungin lasten ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuuriaitta. Taidelaturin valikoitui vertaiskohteeksi, sillä hanke on onnistunut tavoittamaan yläkoululaisia vaihtamalla toimintatapaa. Taidelaturin hankekoordinaattori Kirsti Tuuria haastateltiin 1.2.2019 Jyväskylässä. Haastattelun pohjana toimi teemahaastattelu (Liite 1).

Taidelaturi on suunnattu peruskoululaisille 1-9-luokkalaisille, ja heillä oli lukuvuotena 2018–2019 yli 30 kerhoa. Näistä yksi toimi nuorisotilalla, aiheena graffiti ja räppi. Sen lisäksi oli yhtenäiskouluilla kaksi myös yläkoululaisille avointa graffitikerhoa ja yksi 5-9-luokkalaisille suunnattu sarjakuvakerho.

Tuuri (2019) oli kokenut haasteelliseksi järjestää harrastustoimintaa yläkouluille, jo pelkästään siitä syystä, että yläkoulut ovat niin isoja, ja lukujärjestykset vaihtelevat. Hän oli myös huomannut hankkeessa, että yläkoululaiset kokevat uuden harrastuksen aloittamisen haasteelliseksi. Tuuri pohti syyn siihen olevan se, että yläkoululaiset vielä rakentavat minäkuvaansa. Nuoret saattavat pelätä, että toiset ovat jo paljon kokeneempia. Lisäksi Tuuri koki, että varsinkin yläkoulussa ryhmäpaine vaikuttaa oppilaiden valintoihin.

Yhdessä kokeilussa yläkoululaiset olivat vaikuttaneet kiinnostuneilta harrastuksen esittelyssä, mutta eivät kuitenkaan tulleet paikalle kerhon alkaessa. Syitä siihen, että he eivät kuitenkaan halunneet osallistua, voi olla monia, mutta esimerkiksi kuljetukset voivat vaikuttaa. Yläkoululaiset ovat vielä monesti vanhempien kyydityksestä riippuvaisia.

Tuuri (2019) totesi, että yläkoululaisen käsitys harrastamisesta ja vapaa-ajasta saattaa olla monimutkainen. Yläkouluikäinen ei välttämättä koe ohjattua harrastustoimintaa vapaa-aikana, he saattavat laskea ainoastaan omaehtoisen toiminnan vapaa-ajaksi. Tuuri epäili, että osa yläkoululaisista lopettaa harrastuksen juuri siitä syystä, että se ei ole omaehtoista. Jos harrastus on liian

tavoitteellinen, eikä yläkoululainen koe sen kautta onnistumisia, innostus harrastamiseen saattaa lopahtaa.

Tuuri (2019) totesi, että kulttuuriharrastamiseen kaivataan myös oikea lähtökohta kotoa. Jos kulttuuri ei ole kotoa tuttua, siihen saatetaan suhtautua varauksella. Hän oli myös huomannut Jyväskylän nuorisovaltuuston seminaarissa, että nuoret eivät välttämättä koe yleisten kulttuuritapahtumien olevan suunnattuja myös heille.

Taidelaturin yläkoululaisille suunnattu toiminta Vaajakoskella oli lähtenyt toimimaan hyvin. Taidelaturi osti ohjauksen ulkopuoliselta kulttuuriyhdistykseltä. Kulttuuriyhdistyksen kaksi nuorta ohjaajaa vetivät työparina graffiti- ja räppipajaa Vaajakosken nuorisotilalla. Ensin siellä oli ollut vain yksi heistä, mutta heidän oman ehdotuksen mukaan he menivät jatkossa yhdessä. Työparina ohjaaminen sai toiminnan toimimaan. Olennaista on myös, että toiminta meni nuorten ehdoilla.

Siellä on ihan tällainen avoin aika, mihin ne yläkoululaiset saa tulla, niin nämä meidän graffiti- ja räppi ohjaajat ovat siellä paikan päällä. Mutta sitten ne nuoret kuitenkin ne sanelevat mitä tehdään. Että jos ne haluaa piirtää, sitten piirretään, jos ne haluaa räpätä, sitten räpätään, jos ne haluaa pelata, sitten pelataan. (Tuuri 2019.)

Ohjaajat toimivat mahdollistajina, jotka antavat nuorille välineet tekemiseen. Syksyllä 2018 nuoret saivat ohjaajien avulla suunnitella ja toteuttaa isomman maalausprojektin nuorisotilan katoksessa, mikä oli heistä innostavaa.

Jos se ei kohtaa sitä mitä ne nuoret haluaa, siitä tulee haaste. Ehkä haaste on se, että meidän pitäisi vielä enemmän kuulla ja osallistaa niitä nuoria. (Tuuri 2019.)

Yksi Tuurin (2019) tärkeäksi kokema asia oli, että he ovat löytäneet innostavat ohjaajat. Jos ohjaajat olivat innoissaan asiasta ja tekemisestä, se innosti myös osallistujia.

Hanke oli kehittynyt yritysten ja erehdysten kautta. Lähtökohtana olivat OKM:n koululaiskyselyt, sen jälkeen on kokeiltu, onnistuttu ja epäonnistuttu. Yläkoululaisten toimintaa yläkouluilla ei saatu toimimaan, ja nyt oli päästy ohjaajatyöparin nuorten ehdoilla toimimaan toivottavasti vakiintuneeseen toimintaan nuorisotilalla.

4.5 Toiminnan tärkeimmät erot

Taidetiloihin ei juuri ollut saatu yläkoululaisia osallistumaan. Myrsky-hankkeen kohdalla ei käsitelty nuorten osallistamisen haasteita suoraan, mutta he käsittelivät miksi nuoret osallistuivat. Siivonen ym. (2011, 19–21) kertoivat, että osa nuorista osallistui pakosta, mutta valtaosa osallistui, koska he olivat uteliaita tai halusivat oppia uutta. Taidelaturissa oli Taidetilojen tapaan epäonnistuttu tavoittamaan yläkoululaisia toiminnan ollessa yläkouluilla. Taidelaturi-hanke kokeili siirtämällä toiminnan nuorisotiloille, kuten Taidetila-toimintakin. Taidelaturinkaan kohdalla nuorisotiloille siirtäminen ei heti onnistunut, mutta heidän ohjaajien aloittaessa työpareina, nuoret alkoivatkin osallistua.

Myrsky-hankkeen kohdalla Siivonen ym. (2010, 17) korostavat, että nuorten omaehtoisen toiminnan ja itseilmaisun tulisi päästä tuetusti esille, ja samoin Taidelaturin hankevastaava Tuuri (2019) ilmaisee olevan olennaista, että toiminta menee nuorten ehdoilla, ja että ohjaajat toimivat mahdollistajina. Taidetilan sisältö oli aikataulutettu ja suunniteltu, vaikka se ei ollut tavoitteellista.

Siivosen ym. (2011, 154) toteamuksen siitä, että tilat ja tiloista vastaavat aikuiset saattavat vaikuttaa toimintaan, vahvistavat Kiilakoski ym. (2011, 64). Heidän mukaan tilan tulee tuntua nuorista omalta ja turvalliselta. Ohjaajien käyttäytyminen vaikuttaa tilan ilmapiiriin ja nuorten kokemaan tukeen, mutta aina ohjaajat eivät osaa käytöksellään tukea kaikkia nuoria (Kiilakoski ym. 2011, 69). Lisäksi Tuuri (2019) korostaa, että ohjaajien tulee olla innostuneita. Ohjaajien innostus innostaa myös osallistujia. Taidetilan tapauksessa ohjaajien into oli hiukan laantunut, sillä heidän kokemuksensa toiminnasta olivat huonot.

Pakko ei oikein sovellu THIL-hankkeen toimintaan, mutta Taidetilojen vetämistä työpareina voisi kokeilla. Toiminnan sopeuttaminen nuorten ehdoille voisi toteutua nuorten toiveiden kartoittamisen kautta. Toimintaa ei myöskään tarvitsisi aikatauluttaa. Ohjaajien innostaminen voisi onnistua antamalla heille mahdollisuus kehittää toimintaa. Benchmarkingin pohjalta Taidetilojen kokeilevan kehittämisen idea alkaa muodostua siihen, että kartoittamalla toiveet, antamalla ohjaajien kehittää toimintaa ja vetämällä toimintaa työpareina, toiminta saattaa onnistua paremmin.

5 YLÄKOULULAISTEN TOIVEIDEN KARTOITTAMINEN

Yläkoululaiset ovat kehittämistyön asiakkaat, ja siten tärkeä asiantuntijaryhmä. Kuten Gretschel ym. (2011, 125) toteavat, nuorten omaa tuntemusta toiveistaan ja tarpeistaan pitäisi kuunnella enemmän. Yläkoululaisia on kuitenkin liian monta heidän kaikkien kuulemiseensa suoraan. Osallistaakseen heitä suoraan toiminnan suunnitteluun, pitää myös olla mahdollisuus vuorovaikutukseen.

5.1 Toiveiden kartoittamisen suunnittelu

Vuoden 2019 alussa oli ohjaajien ensimmäinen yhteinen aivoriihi. Tarkoituksena oli löytää tapa saada yläkoululaiset osallistettua toiminnan kehittämiseen. Osallistamalla heidät toiminnan kehittämiseen tavoitteena oli myös löytää keinot osallistaa heidät toimintaan.

Aivoriihessä ohjaajat pohtivat sitä, miten kartoittaa mitä nuoret haluavat harrastaa. Aluksi ehdotettiin, että toiveet kartoitettaisiin opettajien ja nuorisotyöntekijöiden kautta. Näin oli tehty jo kauden alussa, ja se ei ollut saanut nuoria osallistumaan innokkaammin toimintaan. Tärkeää olisi tavoittaa nuoret nuorten kautta. Tähän tarkoitukseen ohjaajat suunnittelivat toivetyöpajat.

Toivetyöpajat olivat työpajoja, joiden avulla oppilaiden toiveita ja mielipiteitä selvitettäisiin ja kerättäisiin. Tavoittaakseen yläkoululaiset ohjaajien oli määrä mennä kouluille koulupäivän aikana. Siihen tarvittiin yhteistyötä rehtoreiden ja opettajien kanssa, sillä luvat ja aikataulut tuli sopia heidän kanssaan. Koska ohjaajien resurssit olivat rajatut, myös kohderyhmää piti rajata. Tulevaisuuden kannalta hyödyllisintä oli kartoittaa yläkoululaisista nuorimman luokan, eli seitsemäsluokkalaisten, toiveet. Toivetyöpajojen tuli kartoittaa toiveet ja mielipiteet koskien mitä seitsemäsluokkalaisten halusivat harrastaa, millä tavalla ja missä. Työpajoihin oli varattava vähintään yksi oppitunti. Koska oppilasmäärät yläkouluissa ovat tarkoitukseen liian suuret, oli selvitettävä opettajien kautta mitkä ryhmät tai luokat voivat osallistua. Vaihtoehtoisesti opettajat voisivat kerätä kiinnostuneista asiantuntijaryhmän, joka voisi käyttää koulu-aikaa ideointiin.

Koska koulujen kokonaisten luokkien oppilasmäärät olisivat yhdelle ohjaajalle liikaa, ohjaajat päättivät jakautua toivetyöpajoja varten työpareihin. Työpareina heillä olisi enemmän aikaa kohdata nuoret.

Miten jakaa työparit? Koska hankkeen ohjaajien aikataulut olivat jo todella täydet, työparit jouduttiin jakamaan vapaan työajan ja etäisyyksien pohjalta. Työkaluina tämän selvittämiseen toimivat iso kartta ja iso lukujärjestys, joihin kaikki pystyivät merkitsemään omat vapaat ajat sekä strategisesti mielenkiintoiset sijainnit. Kartan avulla koulut valikoituivat, ja kartan sekä aikataulun pohjalta muodostuivat työparit.

5.2 Toivetyöpajan malli

Ennen toivetyöpajoja ohjaajat etsivät omia osaamisiaan vastaavia kuvia, ja muutenkin yleisiä kuvia harrastamisesta, ja tekivät niistä kuvavalikoiman. Yhteensä eri kuvapohjia oli kuusi, jokaisessa vähintään kymmenen kuvaa. Kuvassa 2 näkyy esimerkki kuvapohjasta. Kaikki kuvapohjat ovat liitteenä (Liitteet 3-4).

Kuva 2. Kuvapohja toivetyöpajoista.

Toivetyöpajat yläkouluilla toteutettiin pareittain. Aika sovittiin koulun kanssa, ja jokaiselle luokalle varattiin 75 minuuttia. Jokainen työpari noudatti ohjeita (Liite 2).

Ensin molemmat taiteilija-ohjaajat esittelivät itsensä luokalle, jotkut näyttämällä kuvamateriaalia tai videota, jotkut ilman. Sen jälkeen ohjaajat esittivät tehtävät. Tehtävät olivat:

- Taidetilat tarjoavat mahdollisuuden luovaan harrastus-/ tai vapaa-ajan toimintaan. Jos teille annetaan vapaat kädet, mitä haluaisitte harrastaa? Missä muodossa?
- Missä te haluaisitte toiminnan järjestettävän? Mitä olisitte itse valmiita tekemään järjestääksenne harrastus?
- Mihin aikaan toiminta järjestetään ja miten usein?
- Mitä haluaisitte tavoittaa/saada aikaan toiminnan aikana? (esim. loppuun tapahtuma, näyttely, esitys tai vastaava?)
- Keskustelkaa ryhmänä. Tehkää yhdessä miellekartta asioista, joita te haluaisitte harrastaa.
- Esitelkää lopuksi ryhmänne miellekartta.

Sitten luokka jaettiin 3-4 henkilön pienryhmiin. Ryhmissä oppilaat saivat materiaalit, jotka siis olivat isoja värikartonkeja, paperia, kuvapohjat, kyniä, saksia, liimaa ja ohjelappu (Liite 2). Ohjaajat antoivat ryhmille rauhan tehdä, ja kiertelivät juttelemassa pajan aikana. He havainnoivat ja dokumentoivat pajaa eri tavoin, jotkut kuvasivat, jotkut äänittivät, ja jotkut kirjoittivat muistiinpanoja.

Kun aika oli kulunut loppuun, luokka kokoontui jälleen. Ryhmät saivat esitellä miellekarttansa yksi kerrallaan. Tämä antoi ohjaajille vielä mahdollisuuden kysyä oppilailta tarkemmin, mitä he tarkoittivat, ja siten mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja keskusteluun.

5.3 Toivetyöpajojen toteutus

Hämeenlinnassa toivetyöpajoja toteutettiin kolmella eri koululla, Janakkalassa yhdellä koululla ja Hattulassa yhdellä koululla. Jotta koulut, ohjaajat ja oppilaat pysyivät anonyymeinä, nimeän tässä koulut vain numeroin. Numerojärjestys on sattumanvarainen. Kuvailen kouluja hiukan, jotta tuloksista voi kuitenkin vetää joitakin johtopäätöksiä.

5.3.1 Koulu 1

Koulu 1 on kaukana keskustasta sijaitseva koulu, jonne oppilaat tulevat pitkienkin matkojen päästä. Koululla on nuorisotila. Toivetyöpajan järjesti kaksi Taidetilan ohjaajaa, joista toiselle koulu oli jo ennestään tuttu aikaisemmasta Taidetila-toiminnasta.

Toivetyöpajaa varten oli hankala saada varattua aikaa, sillä koulun henkilökuntaa oli haastava tavoittaa. Mutta heti kun henkilökunnan tavoitti, he olivat avuliaita, ja toivetyöpaja oli helppo järjestää. Helmikuun puolessa välissä toivetyöpaja toteutui, ja ohjaajat saivat käyttöönsä toivotun 75 minuutin pituisen oppitunnin. Opettaja piti toivetyöpajan aikana hyppytunnin. Oppilaita oli paikalla yhteensä 17.

Ohjaajat aloittivat kertomalla hiukan Taidetiloista ja koulun nuorisotilalla toimivasta Taidetilasta, ja omasta taiteellisesta toiminnastaan. He näyttivät esimerkkejä omasta tekemisestään. Sen jälkeen he antoivat oppilaille ohjeet, ja jakoivat oppilaat 3-4 ryhmiin. Ohjaajat äänittivät työpajan.

Oppilaat miettivät ryhmissään, mitä he haluaisivat harrastaa Taidetilassa. Osa ryhmistä käytti kuvia pohjana. Monelle oli hankalaa keksiä mitä halusivat, ja osittain hankaluus johtui ryhmästä. Osa ryhmistä olivat levottomia, toiset tekivät yhteistyötä rauhallisemmin. Keskusteluista huomasin että ryhmät olivat keskenään hyvin erilaisia.

Ryhmä 1:

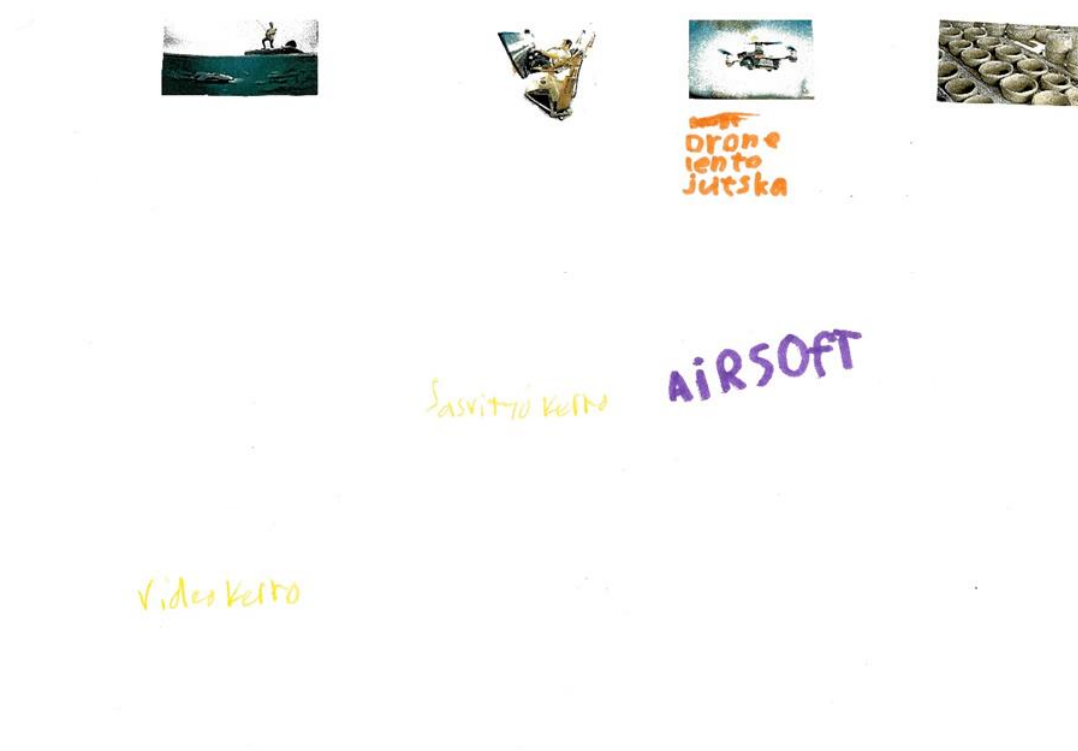
- ”Elokuvia! Laitetaan elokuvia!”
- ”Me halutaan harrastaa elokuvateatteria.”

- ”Joo. Tai näytelmiä.”

Ryhmä 2:

- ”Lucifer-kerho!”
- ”Ei!”
- ”No...ööö... Työnantaja-kerho. Tai Justin-kerho.”

Kaikki ryhmät saivat tehtyä miellekartat. Kaikissa ryhmissä toiveita oli vähintään yhtä monta kuin ryhmän jäseniä. Jotkut ryhmät yhdistivät kuvat ja lyhyen toiveen (ks. Kuva 3).

Kuva 3. Miellekartta toivetyöpajasta koululla 1.

Lopuksi ryhmillä oli yhteensä 20 minuuttia aikaa esitellä toiveet. Ryhmät tulivat luokan eteen ja kertoivat miellekartoistaan. Lähes kaikki oppilaat sanoivat jotain. Ryhmät olivat miettineet mitä he haluaisivat harrastaa, välillä realistisemmin ja välillä vähemmän.

Me haluttaisiin vapaa-ajalla harrastaa pelaamista, tuolla nuorisotilalla. Sinne voisi tulla pelaamaan milloin haluaa. Tavoitteena olisi tulla ammattipelaajaksi. Ja silleen. (Oppilas 1.)

Meillä olisi pyöräily. Sillä kasvattaa kuntoa, ja kaikki osaa varmaan sitä. Sillä olisi tavoitteena kasvattaa kuntoa, ja sitä voisi tehdä melkein koska vaan. Nuorisotila voisi järjestää pyöräilyretkiä. (Oppilas 2.)

Me haluttaisiin VR-lasien käyttöä ja elokuvien katsomista... (Oppilas 3.)

... Ja sitten me haluttaisiin pizzan ja sushin syömistä ja savitöitä (Oppilas 4).

Toiveina esiin nousi esimerkiksi elokuva, savityö, syöminen, pelaaminen ja pyöräily. Oppilaiden mielestä toimisi hyvin, että Taidetila olisi nuorisotilalla, ja vain harva sen luokan oppilaista oli kyydistä riippuvaisia.

5.3.2 Koulu 2

Koulu 2 sijaitsee Hämeenlinnan ulkopuolella, mutta yhteydet ovat hyvät Hämeenlinnan keskustaan, paremmat kuin koulusta 1. Yksi ohjaajista toimii paljon sijaisena koululla, joten toivetyöpajan järjestäminen kävi sen takia helposti. Ohjaajat saivat käyttöönsä kuvaamataidon luokan.

He esittelivät itsensä ja näyttivät projektorilla kuvia omasta toiminnastaan. Sen lisäksi he esittelivät sekä kulttuurikeskuksen, että hankkeen toimintaa. Esittelyn jälkeen he jakoivat oppilaat neljään ryhmään.

Neljästä ryhmästä vain yksi ryhmä pääsi heti vauhtiin. Kolme muuta ryhmää kaipasivat vähän lisäohjeistusta. Lopulta kaikki ryhmät alkoivat tekemään, mutta yhdessä ryhmässä oli vuorovaikutushaasteita.

Ohjaajat videokuvasivat koko toivetyöpajan, ja havainnoivat:

Selvästi huomasi jakautuman, osaa luokasta kiinnosti, osaa ei (Ohjaaja 1).

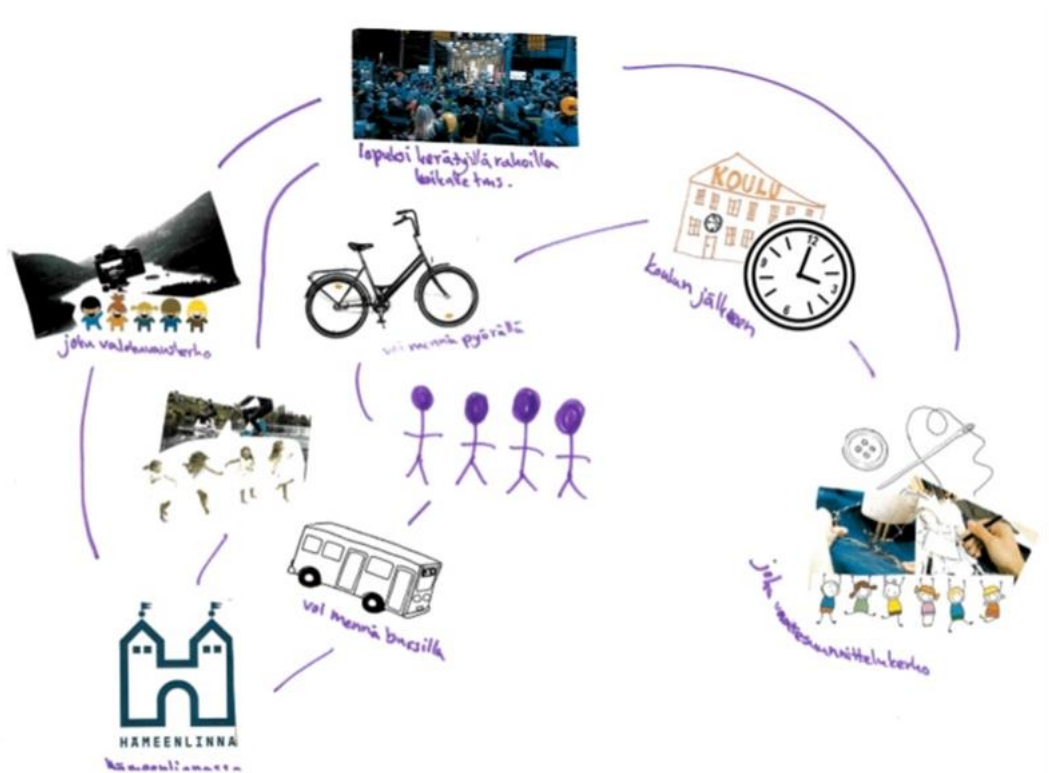
Osa harrasti jo useamman vuoden esimerkiksi jääkiekkoa, eikä kovasti halunneet muuta aktiivista harrastusta. Monet toivoivat kuitenkin jotain mediaan liittyvää.

Minun lemppari joka olisi taiteeseen liittyvää, olisi ehkä joku tietokonepeli (Oppilas 1).

Elokuvia, ja sitten saisi miettiä miten ne ovat kuvattu (Oppilas 2).

Median lisäksi toivottiin esimerkiksi vaatesuunnittelua. Kuvasta 4 näkyy miellekartta, jossa esiintyy sekä mediaan liittyvä valokuvakerhon toive, että vaatesuunnittelukerhon toive.

Kuva 4. Miellekartta toivetyöpajasta koululla 2.

Lähes joka ryhmä nosti esille, että he kaipasivat selkeitä ilmoituksia ja mainoksia. He painottivat mainostusta, jotta he saisivat itse selkeästi tiedon harrastusmahdollisuudesta.

Se saataisiin niin kuin mainoksilla esille ihmisille. Sitten se olisi kerran viikossa, pari tuntia, ja lopuksi olisi näytös. (Oppilas 3.)

Monet ryhmät toivoivat näyttelyä tai esitystä toiminnan lopuksi. Näyttely saisi olla esimerkiksi kirjastossa. Oppilaat toivoivat myös Hämeenlinnan keskustaan sijoitettavaa toimintaa.

Sisällöllisesti he toivoivat sekä keramiikka, vaatesuunnittelua, että videoihin ja peleihin liittyvää taiteellista toimintaa. Yksi tyttöjen ryhmä toivoi, että aihe olisi vaihtuva. Sisällön ei tarvitsisi olla joka viikko sama. He ehdottivat, että yksi teema voisi kestää pari viikkoa, ja sitten se vaihtuisi.

5.3.3 Koulu 3

Koulu 3 sijaitsee myös Hämeenlinnan ulkopuolella, mutta sieltä on kuten koulusta 2 hyvät yhteydet Hämeenlinnan keskustaan. Ohjaajilla oli haasteita saada varattua aika toivetyöpajaa varten, mutta saadessaan ajan, toivetyöpaja oli koulun puolesta hyvin valmisteltu. Ohjaajat saivat käyttöön ison, hyvin varustetun luokan ja 75 minuuttia pitkän oppitunnin. Luokalla oppilaita oli 17. Opettaja piti hyppytauon, ja ohjaajat pitivät toivetyöpajan keskenään oppilaiden kanssa. Ohjaajat äänittivät toivetyöpajan, ottivat muutaman valokuvan, sekä kirjasivat kokemuksensa ylös.

Ohjaajat aloittivat kertomalla vähän toivetyöpajasta ja Taidetiloista, ja sen jälkeen he kertoivat hiukan itsestään. He näyttivät esimerkkejä omasta taiteellisesta työskentelystään. Sen jälkeen he jakoivat oppilaat 3-4 henkilön ryhmiin.

Luokka koostui monesta eri tilasta, ja oppilasryhmät siirtyivät eri tiloihin, saadakseen työskennellä rauhassa. Kuvien ja tekstin avulla he kokosivat miellekartat, ja lähestyivät asiaa aika henkilökohtaisesta näkökulmasta. Jokainen ryhmässä mietti asiaa omasta näkökulmastaan ja omien harrastuksiensa pohjalta. Kuvasta 5 näkyy, että yhdessä ryhmässä miellekartta lähti ihan konkreettisesti ryhmän yksittäisten jäsenien harrastuksista ja toiveista.

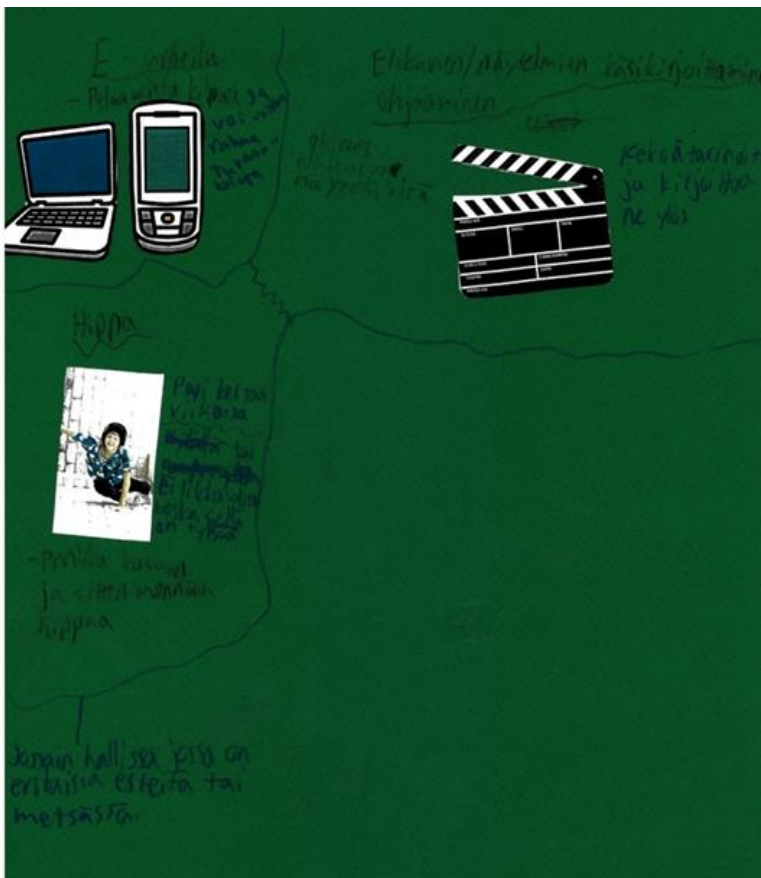

Kuva 5. Yksityiskohta henkilökohtaisesta miellekartasta koululla 3.

Minä en oikeastaan harrastaa mitään, paitsi erittäin huonoa piirtämistä (Oppilas 1).

Minä harrastan yleisurheilua ja laulamista (Oppilas 2).

Aikaa oli aika reilusti, mutta koska joillakin ryhmillä kesti päästä käyntiin, se oli hyvä asia. Kuvassa 6 näkyy esimerkki koulun 3 valmiista miellekartoista.

Kuva 6. Toivetyöpajasta koululla 3 yhden ryhmän miellekartta.

Lopuksi ohjaajat olivat varanneet 20 minuuttia esittelyyn. Ryhmät tulivat luokan eteen ja esittelivät vuorotellen miellekarttansa. Jokainen kertoi ensin mitä hän harrastaa nyt, ja sitten mikä tai mitkä hänen toiveensa olisi Taidetilojen kohdalla.

Monet oppilaista toivoivat, että Taidetila pidettäisiin koululla. Harrastuslajeista toivottiin esimerkiksi elokuvaa, tanssia ja tanssikoreografiaa, piirtämistä ja tokoa (koiraurheilua).

Minä olen kiinnostunut elokuvasta, käsikirjoittamisesta ja ohjaamisesta (Oppilas 4).

Hippa oli vähän erilainen toive, sekä koreapopin fanikerho.

Meillä oli tällainen kuvitteellinen idea, hippa. Sitä voisi harrastaa hallissa tai metsässä, jonne laitettaisiin jotain esteitä. Sinne kerääntyisi sitten porukka, joka sitten harrastaisi sitä. (Oppilas 4.)

Minä haluaisin että tulisi tällainen BTS-kerho. BTS on korealainen pop-bändi. Se olisi kiva juttu. (Oppilas 5.)

5.3.4 Koulu 4

Koulu 4 on iso koulu Hämeenlinnan keskustan läheisyydessä. Koululla on myös nuorisotila, mutta siellä ei ollut pidetty Taidetiloja. Nuorisotilan ohjaaja oli heti mukana suunnittelussa, ja toisen ohjaajista estyessä nuoriso-ohjaaja meni Taidetila-ohjaajan pariin vetämään toivetyöpajaa. Taideharrastus ihan lähellä -hankkeen ohjaajalle koulu oli ennestään tuttu toisen hankkeen puitteista. Estynyt ohjaaja oli valmistanut pdf-esityksen, joka esiteltiin alkuun, samalla kun ohjaaja ja nuoriso-ohjaaja esittelivät itsensä ja osaamisensa. Osallistuvalla luokalla oli 45 oppilasta, mikä on todella paljon. Aikaa toivetyöpajaan oli 75 minuuttia. Ohjaajat havainnoivat toivetyöpajan aikana, ja kirjoittivat havaintonsa ylös.

Ohjaajat kokivat, että toiveita oli laidasta laitaan. Taidetila-toimintaa toivottiin lähinnä koululle ja siis nuorisotilalle, joka on koululla. Jotkut toivoivat toimintaa myös kaupungille. Ohjaajien mielestä koululaiset toivoivat lähinnä erilaisia sisältöjä, ei säännöllistä saman taidelajin kerhoa. Sisällöllisesti toivottiin esimerkiksi käsityöhön, ompeluun ja sisustukseen liittyvää toimintaa, mutta myös

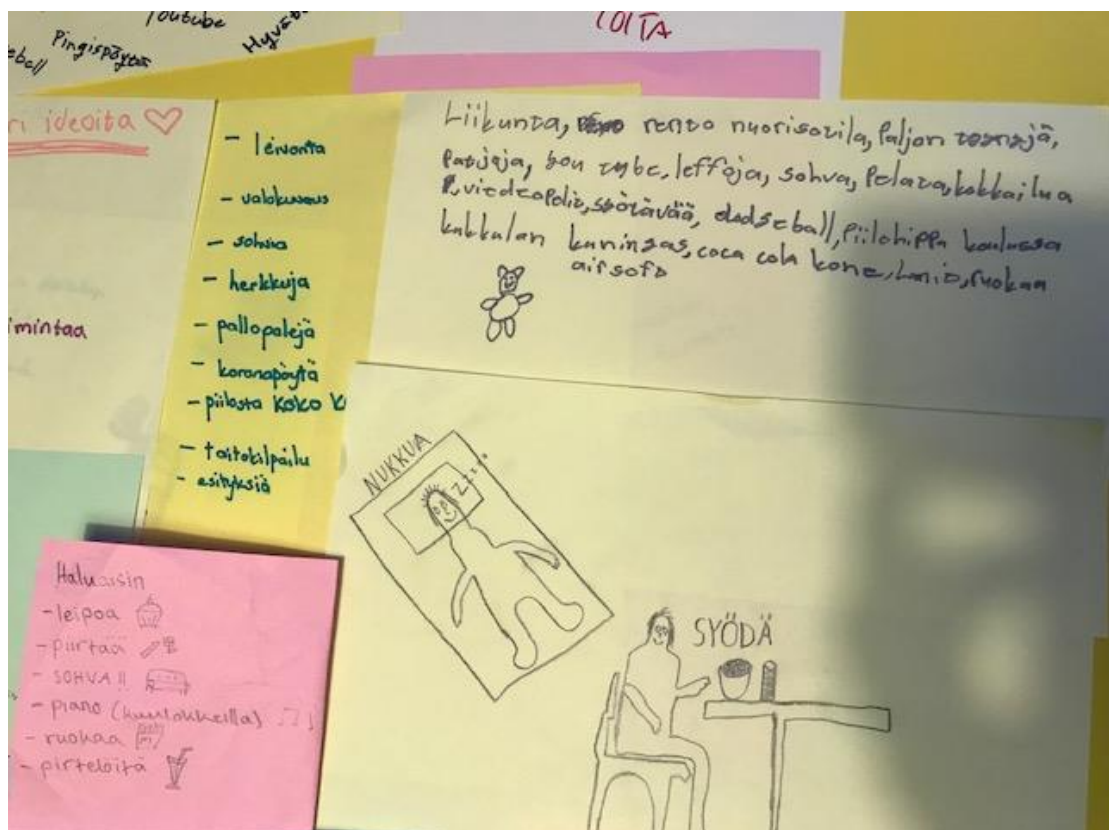

näky kuvasta. Valokuvausta toivova ryhmä toivoi toimintaa kahdesti viikossa, ja ryhmät toivoivat toimintaa vielä useammin, monta kertaa viikossa. Kuitenkaan kaikki sisällöllinen toiminta ei liittynyt taiteeseen, joten niitä toiveita pystyy järjestämään ihan tavallisena nuorisotilan toimintana.

5.3.5 Koulu 5

Koulu 5 on myös iso keskustan läheisyydessä oleva koulu. Ohjaajat eivät olleet onnistuneet löytämään yhteistä aikaa, joten yksi ohjaaja kävi lopulta yksin koululla. Hän kävi neljässä luokassa pitämässä toivetyöpajan, kaksi luokkaa jäi aikataulun takia käymättä. Luokilla oli noin kaksikymmentä oppilasta.

Ohjaaja esitteli itsensä ja aiheen ensin, ja jakoi sitten oppilaat ryhmiin. Hän pyysi oppilaita miettimään asiaa vapaasti, ja kirjoittamaan ylös ne ajatukset jotka tulivat mieleen. Kuva 9 näyttää, että oppilaiden toiveet liittyivät paljon nuorisotilaan, ja sen muokkaamiseen viihtyisämmäksi.

Kuva 9. Osa listoista toivetyöpajasta koululla 5.

Toiveet liittyivät myös usein ruokaan tai rentoutumiseen, kuten myös näkyy kuvasta. Jotkut toivoivat ihan vain nukkumista. Nuorisotilan nuoriso-ohjaaja oli erittäin yhteistyöhalukas, ja hän oli valmis varaamaan koululta tiloja, kuten koulun kotitalousluokan.

Useampi oppilas toivoi tiedekerhoa, he halusivat harrastaa kokeellista tiedetoimintaa. Tiedekerhon sisällöksi he toivoivat lähinnä kemiaa ja fysiikkaa. Tiede olisi ainakin erilainen sisältö, vaikka se ei liity taiteeseen. Jotkut oppilaat halusivat koulun ulkopuolista toimintaa, kuten vierailuja erilaisiin kohteisiin. Jotkut toivoivat luontoretkeä.

Elokuvailtoja toivottiin myös, ja koululla on hyvä auditorio. Elokuvailat sopisivat Taidetilojen toimintaan. Muita Taidetilaan liittyviä toiveita oli maalaaminen, piirtäminen ja askartelu.

Me toivotaan taidepajoissa maalaamista, piirtämistä, askartelua ja taidetta isossa porukassa (Oppilas 1).

Me toivotaan teemakertoja laidasta laitaan. Ei pelkästään koulujuttuja, vaan kirjaimellisesti laidasta laitaan! (Oppilas 2.)

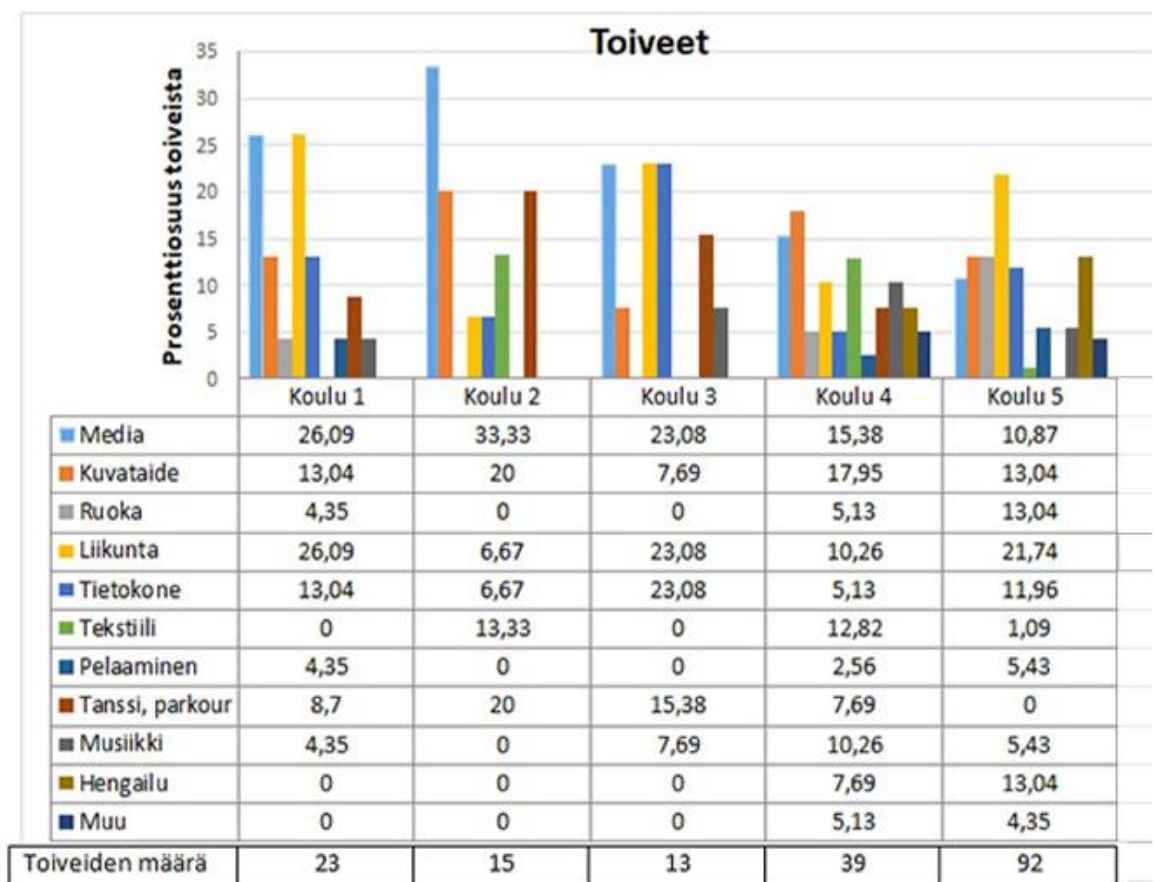
Monet oppilaat toivoivat vaihtelevaa ja monipuolista sisältöä. Jotkut eivät halunneet säännöllisiä tapaamiskertoja, vaan vaihtelevan aikataulun. Toiset toivoivat kerran kuussa tapahtuvaa toimintaa.

5.4 Toivetyöpajojen tuloksia ja kokeilujen suunnittelua

Toivetyöpajojen kokemukset ja tulokset esiteltiin yhdessä, ja ohjaajat pohtivat tuloksia ryhmänä. Sekä esittelyt että pohdinta äänitettiin.

Ohjaajien kokemukset toivetyöpajoista olivat erittäin positiivisia. Suurin osa oppilaista osallistui innokkaasti, ja kaikki esittivät toiveita. Toiveet, jotka nousivat esille toivetyöpajoissa, olivat kuitenkin erittäin monipuolisia ja erilaisia keskenään. Pystyäkseen toteamaan niistä mitään, toiveet oli niputettava.

Toiveet luokiteltiin luokkiin: media, kuvataide, ruoka, liikunta, tietokone, tekstiili, pelaaminen, tanssi/parkour, musiikki, hengailu, muu. Mediaan luettiin median lisäksi elokuva, valokuvaus, video, dronet ja VR. Kuvataiteeseen luettiin perinteisempi kuvataide, kuten piirtäminen ja maalaus, mutta myös keramiikka ja savityöt. Ruokaan laskettiin kaikki ruoanlaittoon ja leipomiseen liittyvä. Liikuntaan laskettiin kaikki urheilu tai liikunta, joka ei ollut suoraan tanssi tai parkour. Tietokoneeksi laskettiin tavallisen tietokonepelaamiseen lisäksi ohjelmointi ja e-sports. Tekstiiliksi luokiteltiin kaikki tekstiilikäsityöhön liittyvä, mukaan lukien vaatesuunnittelu ja muoti. Pelaaminen sisälsi lautapelit ja vastaavat, jotka eivät liity tietokoneisiin. Tanssi ja parkour oli oma luokkansa, sillä ne olivat hankkeessa mukana. Musiikkiin laskettiin laulu ja musiikki eri muodoissa. Hengailuun luokiteltiin kaikki rentoutumiseen ja passiiviseen olemiseen liittyvä, kuten myös sohvot. Muu sisältää kaiken, joka ei mahtunut edellisiin, kuten muun muassa tieto, kasvit, disko ja kirjat. Niitä toivoi kuitenkin niin harva, että niistä ei saanut omaa luokkaansa. Kuvio 1 näyttää toiveet kouluittain.

Kuvio 1. Toiveet toivityöpajojen pohjalta prosenttiosuuksina.

Kuviossa 1 toiveet ovat koulukohtaisesti suhteessa toisiinsa, eli prosenteissa suhteessa luokan toiveiden määrään. Kouluissa 1-3 osallistujia oli alle 20, ja sen takia toivomusten laajuus on myös rajoitetumpi. Kouluissa 4 ja 5 osallistujia oli reilusti enemmän, 45 koulussa 4, ja lähes 80 koulussa 5. Oppilaat toivoivat usein ryhmissä, ja toiveiden määrä vaihteli, joten toivemäärä ei ole sama kun oppilasmäärä. Koulussa 1 mediaa ja liikuntaan liittyvää toimintaa toivottiin eniten. Koulussa 2 mediaa toivottiin useiten, ja toiseksi eniten sekä kuvataidetta että tanssia ja parkouria. Koulussa 3 media, liikunta ja tietokoneeseen liittyvää toimintaa jakoivat kärkisijan. Koululla 4 kuvataidetta toivottiin eniten, seuraavaksi eniten mediaa ja kolmanneksi eniten tekstiiliin liittyvää toimintaa. Koululla 5 liikuntaa toivottiin kaikista useiten, ja jaetulla toisella sijalla oli kuvataide, ruoka ja hengailu.

Toiveisiin vaikutti paikalla olleiden ohjaajien taustat, sillä esimerkiksi mediaa on toivottu suhteessa enemmän kouluilla, joissa toivetyöpajoja vetivät mediaa osaavat ohjaajat. Kuitenkin media on myös selkeästi suosittu myös muilla kouluilla. Koululla 2 ja koululla 4 oli ohjaajana mukana tekstiilikäsityön hallitsevat ohjaajat, ja sen huomaa myös toiveista.

Selkeästi suosituin toive hankkeen harrastuslajien ulkopuolelta oli liikunta. Liikuntaa on kuitenkin jo usein mahdollista harrastaa sekä nuorisotiloilla, että muuten vapaa-ajalla. Hengailua toivoi ainoastaan Hämeenlinnan keskustan lähellä olevat luokat, ehkä koska heillä on jo mahdollisuus harrastaa monenlaista ihan lähellä. Hankkeen ulkopuolisista lajeista ruokaa ja tietokoneisiin liittyvää tekemistä toivottiin myös suhteellisen paljon. Nuorisotiloilla on yleisesti tavallista laittaa ruokaa ainakin muutaman kerran kuukaudessa, tietokoneitakin löytyy monelta nuorisotilalta. Hanke ei kuitenkaan oikein vastaa niihin toiveisiin, sillä ne eivät varsinaisesti liity taiteeseen. Toisaalta ne voisi yhdistää toimintaan nuorisotilan kanssa, siten että nuoriso-ohjaaja ja ilta-ohjaajat järjestäisivät ne, ja Taidetilan ohjaajat tarjoaisivat taiteellisen sisällön.

Lähes kaikki ohjaajat kokivat, että nuoret toivoivat monipuolista harrastamista ja vaihtuvaa sisältöä. Myös tapaamiskertojen pituus saisi olla pidempi, mieluummin niin, että Taidetiloja olisi harvemmin, vaikka jotkut toivoivatkin viikoittaisia tapaamisia.

Ohjaajat pohtivat mahdollisuutta toteuttaa Taidetilat niin, että esimerkiksi joka toinen kerta pajan vetäisi toinen taiteilija. Vaihtuvan ohjaajan kautta Taidetilojen sisältöihin saisi monipuolisuutta ja se vastaisi siihen, että sisällöllisesti toivottiin usein vaihtelevaa toimintaa. Toinen ehdotus oli yksi kiertävä ohjaaja, mutta se aiheuttaisi kiertävälle ohjaajalle paljon haasteita aikataulun kanssa. Kolmas vaihtoehto oli jatkaa työpareina, jolloin ohjaajat voisivat paikallaolijoista riippuen dynaamisesti sopeuttaa sisällön, kuten Taidelaturissa. Tämä vaihtoehto tuntui ohjaajista parhaimmalta kokeiluja varten, koska niihin oli suhteellisen vähän aikaa jäljellä. Työparityöskentelyn kautta nuorten tuntui olevan helpompi lähestyä ohjaajia, ja se laski kynnystä osallistua toimintaan.

Rajoitetun aikataulun takia ehdotettiin myös, että työparit eivät vetäisi Taidetiloja joka viikko, vaan esimerkiksi joka toinen viikko. Tapaamiskerrat olisivat sen sijaan pidempiä, kuten myös oppilaat olivat ehdottaneet. Ohjaajilla oli jo melko tiukat aikataulut, joten harventamalla tapaamiskertoja useammalla nuorisotilalla pystyi tekemään kokeiluja työpareina. Kaikissa Taidetiloissa olisi eri työparit, jonka kautta kokeiluihin saisi lisää vaihtelevuutta ja monipuolisuutta. Pidentämällä tapaamiskertoja, ohjaajat ehtisivät kunnolla tutustumaan paikkaan ja nuoriin, he ehtisivät aloittamaan, päättämään nuorten kanssa mitä tehdään, tekemään jotakin, sekä vetämään kunnan lopetuksen.

Kokeilevassa kehittämisessä tarkoitus on edetä sykleissä. Koska aikaa ei ollut toistuviin sykleihin, ohjaajat sopivat pitävänsä Taidetilojen kokeilut kolme kertaa. Benchmarkingin kautta esille oli noussut tieto siitä, että Jyväskylän Taidelaturissa työpareina ohjaaminen oli saanut nuoret osallistumaan. Työpareina työskentely luo monipuolisuutta ja vuorovaikutusta ohjaukseen. Taidetilojen ohjaajat kokivat myös vetäessään toivetyöpajoja työpareina, että siten oli helpompi lähestyä nuoria. Näiden kokemusten jälkeen ohjaajat päättivät jatkaa työpareina kokeiluissa, sillä siten sisältö pysyy myös joustavampana. Benchmarkingissa korostui myös se, että toiminnan tulisi olla nuorille omaehtoista, ja että toiminta vedettäisiin paikallaolijoiden toivomusten mukaan. Toivetyöpajojen toiveet toimivat pohjana sille, miten ohjaajat jakautuivat eri tiloille. Tilojen valintaan vaikuttivat ohjaajien aikataulut.

Benchmarkingin pohjalta muodostettiin alustava kehitettävä idea Taidetilojen kehittämiseksi. Tämä idea oli, että toimintaa voisi parantaa kartoittamalla oppilaiden toiveet, ja antamalla ohjaajien vetää Taidetiloja työpareina. Toivetyöpajojen jälkeen kehitettävä idea on yhä samankaltainen. Kehitettävä idea on, että kohdentamalla toiminta toiveiden kartoituksella, tarjoamalla vaihtelevaa sisältöä nuorille tukeakseen heidän omaehtoisuutta, antamalla ohjaajien toimia työpareina saadaan nuorten toivomaa monipuolisuutta ja joustavuutta, ja mainostamalla selkeästi saadaan nuoret osallistettua ja osallistumaan toimintaan.

6 KOKEILUT TOIVETYÖPAJOJEN POHJALTA

Yläkoululaiset olivat saaneet toivoa sisältöä, mutta todellinen harrastukseen osallistuminen on eri asia kuin ideoida ja kirjoittaa toiveita. Miten saadaan toivomukset ja todellisuus kohtaamaan? Nuoret saattavat toivoa jotain, joka sitten todellisuudessa ei saa heitä mukaan tekemään. Kuten Ries (2016, 76–77) toteaa, asiakkaat eivät välttämättä tiedä mitä haluavat, vaan luulevat tietävänsä. Sen takia toivetyöpajojen tulokset eivät vielä kertoneet koko totuutta, etenkin koska tulokset olivat niin laajat. Kokeilujen avulla on mahdollista selvittää havainnoinnin, vuorovaikutuksen ja oppimisen kautta, mitä asiakkaat todella haluavat.

6.1 Kokeilujen kehittäminen

Kehittämistyössä pyritään kokeilujen kautta selvittämään, mitä yläkoululaiset toivovat ja tarvitsevat. Suunnittelemisen avulla valmistautumaan tarpeisiin, mutta suunnitelma ei selvitä, toimiiko ratkaisu: ”Suunnittelemisen ei kuitenkaan kerro, auttaako tällainen palvelu oikeasti ratkaisemaan todellista ongelmaa vai ei” (Hassi ym. 2015, 33).

Kokeilemalla kehittämällä pyritään oppimaan tai luomaan uutta, mutta mahdollinen lopputulos on, että kehitettävä idea ei toimi käytännössä (Hassi ym. 2015, 35). Kokeilujen tarkoitus ei ole siis todistaa kehitettävän idean paikkaansa pitävyyttä, vaan oppia miten asia saadaan toimimaan. Kokeiluista oppimalla toimintaa voi sopeuttaa tai muuntaa, tai sitten niistä voi syntyä aivan uusi idea, joka vastaa ongelmaan paremmin.

Kokeilujen kautta on tarkoitus oppia, toimiiko kehitettävä idea (Hassi ym. 2015, 81). Hassi ym. listaavat, että kokeilujen kautta tulee saada selville:

- Tarvitsevatko asiakkaat palvelua
- Voiko idean toteuttaa
- Pystyykö idean toteuttaa siten, että se on taloudellisesti kannattava?

Taidetilojen kokeilevassa kehittämisessä tavoite on osallistaa yläkoululaisia hankkeen taideharrastustoimintaan. Toivetyöpajojen ja benchmarkingin kautta muodostui kehitettävä idea, joka toimii kokeilujen pohjana. Yläkoululaisilta kartoitettiin suoraan mitä ja missä muodossa he haluaisivat harrastaa. Ohjaajat saivat sen käsityksen, että moni toivoi vaihtuvaa sisältöä ja joustavuutta. Kokeilut osoittaisivat, jos nuoret saataisiin työparin tuomalla monipuolisuudella ja useamman vaihtoehdon sisällöllä osallistumaan. Lisäksi kokeiluilla pyrittäisiin oppimaan mahdollisimman paljon yläkoululaisten osallistumisen taustatekijöistä. Osa nuorista oli toivonut mainontaa koululla, ja sitä varten kokeiluista tehtiin julisteita ja flyereita, jotka vietiin kouluille ja nuorisotiloille. Tieto Taidetiloista jaettiin myös THIL-hankkeen internetsivuilla, sekä kulttuurikeskuksen ja nuorisotilojen sosiaalisessa mediassa. Kouluilla tieto Taidetiloista pyydettiin jakamaan koulujen tietoväylässä Wilmassa, mutta sen toteutumisesta ei ole varmuutta.

Kehys kokeiluille oli, että tapaamiskertoja olisi yhteensä kolme, ja kesto puolestatoista kolmeen tuntiin. Kokeilujen oli määrä loppua toukokuun puolivälissä 2019. Sisällöllisesti ohjaajien tuli olla monipuolisesti valmistuneita, ja myös valmiita hengailuun, jos nuoret niin halusivat. Kokeilut jakautuivat yläkoululaisten toiveiden pohjalta sisällöllisesti sopiville ohjaajille, ja tilat valikoituivat myös toiveiden pohjalta. Osa kokeiluista suoritettiin nuorisotiloilla, osa kouluilla. Yksi koulu vaihtui toiseen kuin toivetyöpajoissa, aikataulurajoitusten takia. Kokeiluja suoritettiin yhteensä kuudella eri ohjaajayhdistelmällä, joista kaksi oli samalla koululla.

6.2 Kokeilut käytännössä

Kokeiluissa testattiin kuusi eri Taidetilaa. Koska oppilaat toivoivat joissakin paikoissa Taidetiloja kouluun nuorisotilan sijaan, ja nuorisotiloilla oli jo todettu käyvän väärä kohderyhmä, kolme kokeilua päätettiin viedä suoraan kouluille. Kouluille vietävät kokeilut eivät kuitenkaan olisi alakoululaisten harrasteryhmien kaltaisia, vaan ne olisivat muiden Taidetilojen tapaan matalan kynnyksen toimintaa.

Seuraavissa alaluvuissa esitellään kokeilut. Ne on nimetty tilan mukaan, koulu tai nuorisotila, ja numeroitu. Ohjaajat on nimetty numeroin ohjaaja 1, ohjaaja 2 ja niin edelleen, äänitettyjen ryhmähaastattelujen puhejärjestyksen mukaan.

6.2.1 Kokeilut koululla 1

Yhdelle koululle vietiin kaksi erilaista kokeilua. Yksi kokeilu sisälsi täysin liikkuvaa sisältöä nimellä luova liike. Toinen kokeilu perustui konkreettisen taiteen tekemisen sisältöön; vaatesuunnittelua ja mediaa. Työparit ottivat itse yhteyttä kouluun järjestääkseen kokeilut, mutta jo tässä vaiheessa ilmeni haasteita.

Vastuun siirtäminen on raivostuttavaa, turhauttavaa. Kukaan ei halua tehdä mitään, kukaan ei tiedä mistään mitään. (Ohjaaja 3.)

Molempien kokeilujen ohjaajat kokivat, että kukaan koululla ei halunnut ottaa vastuuta. Koulun ongelma oli, että rehtori puuttui, minkä seurauksena kommunikointi oli haastavaa. Ensimmäisessä Taidetilan kokeilussa, luova liike, koululta pyydettiin tilat käyttöön ja ovet auki tiettyyn kellonaikaan saakka, mutta se osoittautui haastavaksi järjestää.

Toisessa Taidetilan kokeilussa, vaatesuunnittelu ja media, toinen ohjaaja tunsu koulun hyvin sijaisuuksista. Hänellä oli mahdollisuus lainata avain, joten he pääsivät sisälle kouluun. Loppujen lopuksi se ei kuitenkaan auttanut, sillä paikalle ei tullut osallistujia.

Ei tullut ketään (Ohjaaja 6).

Koulu oli muilta osin tyhjä ja lukittu. Ohjaajat tunsivat turhautumista:

Me kuitenkin tarjotaan ilmaiseksi ihan supermahtavaa juttua, silti kukaan ei halua tehdä mitään (Ohjaaja 2).

6.2.2 Kokeilu koululla 2

Toisen paikkakunnan koululle vietiin elokuvaan pohjautuva Taidetila. Koululla oli vedetty toivetyöpaja, ja ohjaajat olivat toivetyöpajan sillä koululla vetäneet ohjaajat.

Taidetilan sopiminen oli haastavaa, ja ohjaajat joutuivat odottamaan vahvistusta siitä, että kokeilun ajankohdat sopivat koululle. Lopulta ohjaajat saivat saman tilan kuin toivetyöpajaa vetäessä. Oli haasteellista löytää molemmille ohjaajille ja koululle sopiva aika. Lopulta Taidetilan ajaksi sovittiin varttia vaille neljä iltapäivällä, vaikka koulu olisi toivonut jo puoli kahdelta alkavaa toimintaa.

Markkinoinnin kanssa oli myös haasteita, ja ilmeni, että se oli pelkästään koulun ilmoitustaulun varassa. Ohjaajien mennessä ensimmäisen kerran paikalle, kaikki ovet olivat lukossa, sisään pääsi vain soittamalla kansliaan:

Siellä oli ovet lukossa eikä missään ketään, vain siivooja (Ohjaaja 4).

Ohjaajat kokeilivat vaihtamalla viikonpäivää, mutta kaikki kolme kokeilukertaa koulu oli yhtä tyhjä Taidetilan alkaessa.

Taidetilan järjestäminen koululla heti koulupäivän jälkeen ei onnistunut ainakaan kokeilussa. Yksi vaihtoehto olisi ollut järjestää toiminta heti koulupäivän päättyessä, mutta se ei onnistunut kokeiluissa ohjaajien muun säännöllisen ohjauksen takia.

6.2.3 Kokeilu nuorisotilalla 1

Ensimmäinen nuorisotilan kokeiluista oli kaukana keskustasta. Sinne on kuitenkin hyvät julkiset kulkuyhteydet. Nuorisotila ei ole koulun tiloissa, mutta ihan yläkoulun vieressä. Nuorisotilalla Taidetiloja oli järjestetty koko vuoden, mutta toivetyöpajaa ei ollut pidetty koululla ajan puutteen takia. Nuorisotilan vastaavana nuoriso-ohjaajana oli kaupungin nuoriso-ohjaaja, joka koki yhteistyön mielekkääksi.

Työparin ohjaajista yksi edusti luovaa liikettä ja toinen käsityötä. Kokeilun tarkoitus oli joustavasti yhdistää molempia. Toinen ohjaajista oli vetänyt nuorisotilalla

Taidetiloja koko vuoden, ja oli siis siellä ennestään tuttu. Näihin Taidetiloihin oli useimmiten osallistunut yksi tai kaksi tyttöä.

Ensimmäisellä kokeilukerralla he aloittivat toisen ohjaajan vetämällä joogaliikeharjoituksella, joka oli kasvi- ja kukkateemainen. Tähän osioon osallistui vain yksi tyttö, joka oli aikaisemminkin osallistunut. Toinen vakiokävijä tuli myöhässä, mutta hän osallistui sitten seuraavaan osioon. Joogaliikeharjoituksen jälkeen he saivat jatkettua jo paljon aikaisemmin aloitettua, mutta kesken jäänyttä, kukkaviitan koristelua. Koristeluun osallistui vielä kolmaskin nuori, ja lopuksi kaikki kolme yläkoululaista antoivat viitan nuorisotilan nuoriso-ohjaajalle. Nuoriso-ohjaaja oli lahjasta ilahtunut, ja tytöt olivat ylpeitä. Taidetilan ohjaajat olivat tyytyväisiä:

Saatiin vedettyä läpi mitä suunniteltiin (Ohjaaja 6).

Seuraavalla kerralla osallistujia ei tullut, sillä myös kaikista säännöllisimmin osallistunut tyttö ilmoitti estyvänsä jatkossa toisen harrastuksen takia. Nuorisotilalla sattui muutenkin olemaan erittäin hiljaista sillä kertaa, sillä siellä ei ollut ketään koko kokeilun aikana.

Se oli vähän semmoinen hukkakerta (Ohjaaja 5).

Kuitenkin ohjaajien mielestä toinen kerta oli myös antoisa, sillä he saivat ideoitua ja suunniteltua keskenään.

Kolmannella kokeilukerralla ohjaajat veivät kaksi kiinnostunutta nuorta ulos. He pelasivat nuorten valitsemia pelejä, ja sitten keskustelun ja hengailun kautta nuoret siirtyivät tekemään ohjaajien ideoimaa korusuunnittelua. Yhdessä tekeminen houkutteli muita paikalle, ja lopulta aktiivisesti tekemässä oli neljä nuorta. Samaan aikaan nuorisotilalla oli myös vappukekkerit, jossa tarjoiitiin syömistä. Vappukekkerit vetivät nuorisotilalle tavallista enemmän kävijöitä.

Ohjaajat kokivat kokeilut onnistuneiksi ja selväksi parannukseksi edellisiin Taidetiloihin.

6.2.4 Kokeilu nuorisotilalla 2

Toinen nuorisotilalla tehty kokeilu oli myös kaukana kaupungin keskustasta, huonojen julkisten kulkuyhteyksien päässä. Nuorisotila on yläkoulun tiloissa. Siellä oli pidetty sekä toivetyöpaja, että Taidetiloja. Siellä syksystä alkaen vetänyt ohjaaja kuitenkin koki, että nuorisotilalla oli ongelmia.

Sinne oli tullut sellainen ryhmä, joka tavallaan hallitsi sen tilan (Ohjaaja 7).

Ryhmä oli tiivis yhteisö, josta osa asui yhdessä. Nuorisotilan ilta-ohjaajat kuuluivat molemmat myös ryhmään, ja sen takia muut nuoret eivät kokeneet itseään tervetulleiksi nuorisotilalle.

Kaupungin nuoriso-ohjaaja teki kuitenkin mielellään yhteistyötä hankkeen ohjaajan kanssa, ja yhdessä he olivat pyrkineet saamaan ryhmää vastaanottamaan uusia nuoria, sekä tekemään yhdessä muuta. Se ei kuitenkaan ollut onnistunut, ja Taidetilan ohjaajan oli ollut vaikea vetää mitään, sillä ryhmällä oli aina jotain omaa meneillään. Ongelmana oli myös, että vain muutama ryhmän jäsenistä oli kohderyhmää, sillä suurin osa heistä olivat vanhempia, jotkut jopa liian vanhoja kuuluakseen nuorisotilan kohderyhmään.

Kokeilujen tarkoitus oli yrittää saada nuoria osallistumaan taidetoimintaan. Lähtötilanne oli haastava, mutta nuoriso-ohjaaja lähti hyvin markkinoimaan toimintaa. Kokeilujen sisällön tuli olla joustavasti median ja kuvataiteen yhdistelmä.

Ensimmäisellä kerralla Taidetilassa katsottiin pitkä klassikkoelokuva, Mies vailla menneisyyttä. Ensin vain kaksi ryhmän ulkopuolista poikaa aloitti katselun, mutta sen jälkeen muutama ryhmäläinenkin liittyi seuraan. Elokuvan jälkeen syntyi keskustelua, ja sitten välineisiin tutustumisen jälkeen muutama ryhmäläinen alkoi suunnitella omaa videota. Ryhmän ulkopuoliset pojat tutustuivat kameroihin, ja toinen testasi kuvaamista. Yhteensä Taidetilaan osallistui viisi nuorta.

Toisella kerralla paikalla ei ollut lainkaan ryhmäläisiä, sillä ilta-ohjaajat olivat vapaalla. Paikalla oli ensin vain yksi poika, ja hänen kanssaan ohjaajat katsoivat taidevideoita ja animaatioita. Sitten hän suunnitteli oman, ja paikalle ilmaantui

kaksi muuta poikaa, jotka osallistuivat hahmojen muovaamiseen. Vain ensimmäisenä paikalla ollut poika kuvasi animaation.

Katsottiin taidevideoita ja sitten tehtiin animaatiota, muovailu oli niiden mielestä kivaa (Ohjaaja 4).

Viimeisellä kerralla kolme ryhmän ulkopuolista osallistujaa olivat mukana Taidetilassa, ja kaksi heistä tekivät piirrosanimaatiota. Yksi osallistui vain suunnitteluun ja keskusteluun. Yksi ryhmäläisistä oli alusta alkaen paikalla, mutta hän odotteli muita ryhmäläisiä. Hän soitti muita paikalle, ja paikalle tuli hänen lisäksi kolme ryhmäläistä. Ensin ryhmä lähti mukaan tekemään, mutta innostus lopahti kesken. Ensimmäisenä paikalle saapunut ryhmäläinen näytti omia videoita, ja koetti innostaa muita. Videoista syntyi keskustelua. Yksi ryhmän jäsen oli kuitenkin masentunut, ja niin synkät ajatukset nousivat esille, että ohjaajien aika meni pitkälti tilanteen huomioimiseen.

Oli todella rankat puheet (Ohjaaja 7).

Tekemiseen osallistui ainakin hetkellisesti yhteensä seitsemän nuorta, kolme ryhmän ulkopuolista, ja neljä ensimmäisenä saapunutta ryhmäläistä.

6.2.5 Kokeilu nuorisotilalla 3

Kolmas kokeilu nuorisotiloilla oli keskustan läheisyydessä olevan yläkoulun nuorisotilalla. Koululla oli pidetty toivetyöpaja, mutta siellä ei ollut vedetty Taidetiloja. Toinen ohjaajista tunsikin koulun ennestään, toisen hankkeen toiminnasta. Ohjaaja veti toisen hankkeen puitteissa taidevälitunteja, eli välitunneilla tapahtuvaa taidetoimintaa. Taidevälitunnit oli suunnattu yläkoululaisille, ja vedettiin yhdessä nuoriso-ohjaajan kanssa. Nuoriso-ohjaaja oli kaupungin nuoriso-ohjaaja. Hän oli ollut ohjaajan työparina vetämässä toivetyöpajaa koululla, ja toivoi monipuolista toimintaa nuorisotilalle.

Koululla tutun Taidetilan ohjaajan työpariksi lähti luovaa liikettä ohjaavaa taiteilija. Kokeiluissa sisältönä oli yhdistelmä luovasta liikkeestä ja kädentaidoista. Kokeiluja

oli poikkeuksellisesti vain kaksi, muita pidempiä, sillä työparin aikataulut olivat erittäin hankalasti yhteen sovitettavia.

Ne oli kivoja kertoja, siis molemmat (Ohjaaja 5).

Nuorisotilalla uusi ohjaaja koki, että toiminta oli tukevalla pohjalla, toisen ohjaajan tuntiessa jo paikan ja nuoret entuudestaan, sekä hyvän nuoriso-ohjaajan ansiosta. Nuoriso-ohjaajalla oli hyvä ote nuoriin, ja ilmapiiri oli lämmin. Uuden ohjaajan ollessa muiden kanssa, hänet otettiin hyvin vastaan. Hänet ja Taidetila esiteltiin selkeästi.

Se oli selkeää, että tässä on tämmöinen toinen henkilö mukana, ja tehdään jotakin muuta. Sehän meni aivan mahtavasti. (Ohjaaja 5.)

Ensimmäisellä kerralla siellä oli kuudesta kahdeksaan tyttöä, jotka osallistuivat Taidetilaan. He aloittivat tekemällä liikeharjoituksia parin kanssa. Liikeharjoitukset tehtiin improvisaation pohjalta. Sen jälkeen he tekivät akrobaattisia harjoitteita, kuten käsillä seisontaa. Seuraavaksi osallistujat saivat itse näyttää mitä osasivat, ja muut tekivät perässä. Lopuksi he tekivät joogarentoutuksen.

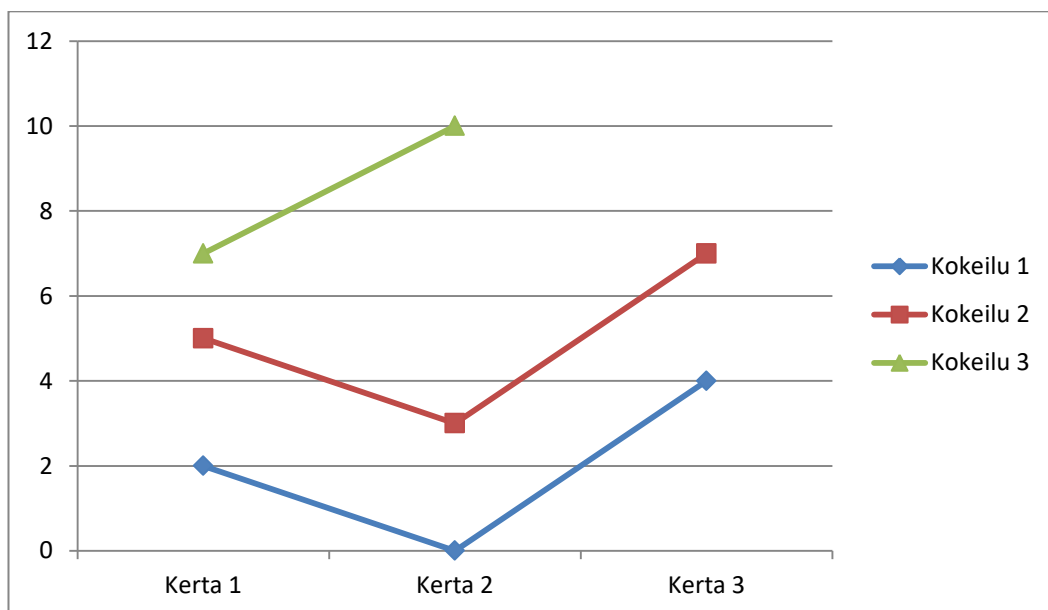
Toisella ja tässä tapauksessa viimeisellä kokeilukerralla toiminta keskittyi käsityöhön. He päälystivät isoja kirjaimia villalangalla. Kirjaimista muodostui lopulta nuorisotilan nimi. Samalla keskusteltiin, ja porukka vaihteli hieman. Liikettä ohjaava ohjaaja kävi myös tanssimassa kahden omia tansseja suunnittelevan tytön kanssa. Käsityöhön osallistui noin kymmenen paikalla olevasta noin viidestätoista nuoresta.

6.3 Kokeilujen vertailu

Kokeilut saatiin aikataulussa valmiiksi. Kokeiluja oli selkeästi kahta tyyppiä, epäonnistuneet ja onnistuneet. Epäonnistumiset eivät kuitenkaan olleet hankkeen kannalta epäonnistumisia, vaan toivat arvokasta lisätietoa: ”Koska kokeilun tarkoitus on tuottaa tietoa, niin epäonnistunut kokeilu on sellainen, josta ei opita yhtään mitään uutta” (Hassi ym. 2015, 52).

Ne kolme kokeilua, jotka tehtiin kouluilla ilman nuorisotilaa, eivät vetäneet paikalle yhtäkään osallistujaa. Yhdessä tapauksessa ohjaajat eivät edes päässeet kouluun sisälle. Muissakaan tapauksissa osallistujia oli turha odottaa pitkään, sillä pimeä ja lukittu koulu ei tuntunut ohjaajienkaan mielestä houkuttelevalta paikalta hengailta.

Kokeilut, jotka pidettiin kouluilla olevilla nuorisotiloilla, olivat selkeästi parannuksia aikaisempaan toimintaan. Ohjaajien kokemukset olivat positiivisia, ja kehitys muuttui parempaan suuntaan. Kokeiluja yläkoulujen nuorisotiloilla oli yhteensä kolme, ja niistä kahdessa oli kolme tapaamiskertaa, ja yhdessä kaksi. Kuviosta 2 näkee, että niissä kahdessa kokeilussa, jossa tapaamiskertoja oli kolme, toisella kerralla kävijöitä oli ensimmäistä ja viimeistä kertaa vähemmän.

Kuvio 2. Kokeilut yläkoulujen nuorisotiloilla

Kuviosta 2 näkee myös, että kaikissa kolmessa kokeilussa kävijämäärä oli kasvussa, eli viimeisellä kerralla oli eniten osallistujia.

Taidetiloja oli järjestetty kouluista erillisillä nuorisotiloilla, sekä Hämeenlinnan kaupungin alueella, että viereisissä kunnissa. Ohjaajat kokivat, että nuorisotiloilla, jotka eivät ole yläkoulujen yhteydessä, käy väärä kohderyhmä. Kokeilut vietiin siis osittain sen takia ja osittain nuorten toiveista johtuen kouluille, mutta kouluille ei tullut ketään.

Kaupungin omat nuoriso-ohjaajat olivat tuttuja ja helposti lähestyttäviä, kun taas toisten kuntien nuoriso-ohjaajiin tutustuttiin vasta nuorisotiloilla. Toisten kuntien

nuoriso-ohjaajilla myös toisenlainen käsitys taidetoiminnasta, sillä he eivät toimi kulttuurikeskuksessa, ja heillä kulttuuri ei kuulu toimintaan samalla tavalla.

7 TULOKSET

Kokeilujen läpikäynti tapahtui kahden erillisen ryhmähaastattelun kautta. Ryhmäkeskusteluissa purettiin ohjaajien kokemukset kokeiluista, siitä mikä toimi ja mikä ei. Molemmat ryhmäkeskustelut nauhoitettiin, ja nauhoitukset litteroitiin. Ryhmäkeskustelut analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

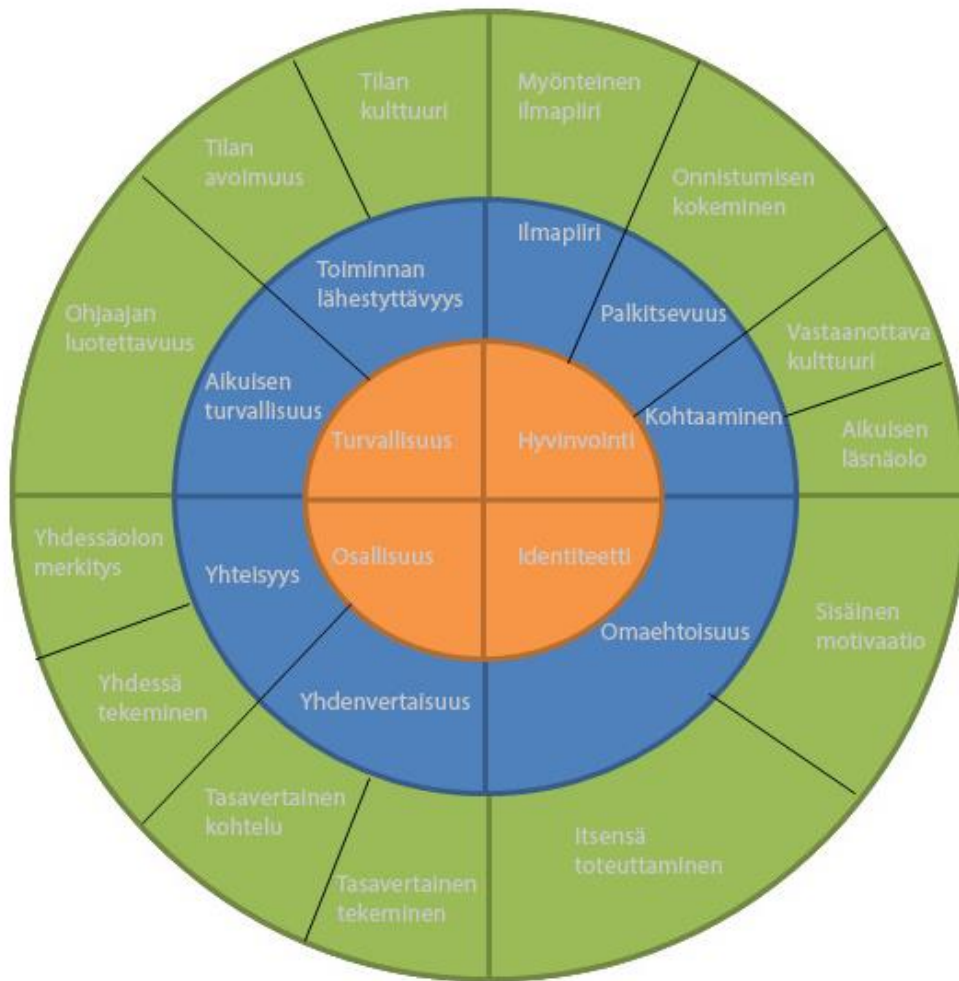
7.1 Kokeilujen analyysi

Sisällönanalyysi on analyysimenetelmä, jonka avulla aineistoa voi analysoida järjestelmällisesti ja objektiivisesti, vaikka aineisto olisikin strukturoimatonta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Aineisto saadaan järjestettyä johtopäätöksiä varten.

Sisällönanalyysissa pelkistetään data, jättäen epäolennaiset tiedot pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125). Sen jälkeen tiedot ryhmitellään eli klusteroidaan. Seuraavaksi aineisto käsitteellistetään, jossa olennaisesta tiedosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä käsitteet tuodaan valmiina (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127).

Analyysi alkoi tutustumalla litteroituun materiaaliin syvällisesti. Koska kehittämissuorituksen tavoite on löytää miten osallistaa yläkoululaisia harrastustoimintaan, aineistosta eroteltiin vastaukset siihen. Aineistosta erottui kolme eri lähtökohtaan yläkoululaisten osallistamiselle: 1) nuorten edellytykset osallistumiselle, 2) ohjaajan edellytykset nuorten tavoittamiseen, ja 3) toiminnan koordinoinnin edellytykset yläkoululaisten tavoittamiseen. Kaikista näkökulmista nousi yhteensä esiin yhdeksän merkitysluokkaa. Seuraavissa kappaleissa jokaisen näkökulman edellytykset ja niiden luokittelut esitetään erikseen.

Kuviossa 3 pääluokat näkyvät pallon ytimenä, välikerros muodostuu yläluokista, ja alaluokat muodostavat ulkokuoren.

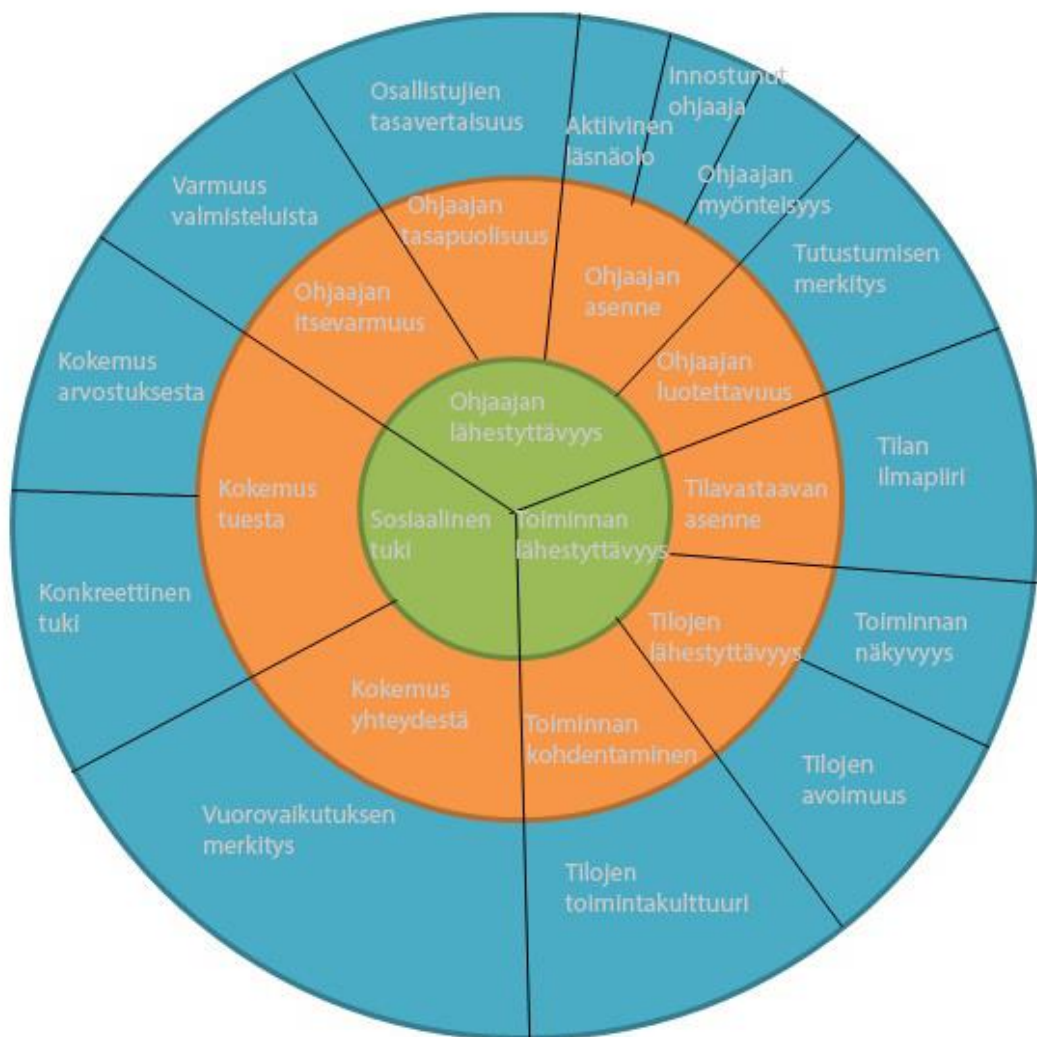

Kuvio 3. Nuorten edellytysten pääluokat, yläluokat ja alaluokat.

Siihen, mikä saa nuoret osallistumaan, vaikutti kolmesta alaluokasta: *ohjaajan luotettavuus*, *tilan avoimuus*, *tilan kulttuuri*, *myönteinen ilmapiiri*, *onnistumisen kokeminen*, *vastaanottava kulttuuri*, *sisäinen motivaatio*, *itsensä toteuttaminen*, *tasavertainen kohtelu*, *tasavertaisesti tekeminen*, *yhdessä tekeminen* ja *yhdessäolon merkitys*. Ohjaajan luotettavuus muodosti yläluokan *aikuisen turvallisuus*, *tilan avoimuus* ja *tilan kulttuuri* yläluokan *toiminnan lähestyttävyys*. Yläluokat lähestyttävyys ja aikuisen turvallisuus yhdistyivät pääluokaksi *kokemus turvallisuudesta*. Myönteinen ilmapiiri järjestyi yläluokaksi *ilmapiiri*. Onnistumisen kokeminen muodosti yläluokan *palkitsevuus*. Vastaanottava kulttuuri ja aikuisen läsnäolon tarve luokiteltiin yläluokaksi *aito kohtaaminen*. Yhdessä yläluokat ilmapiiri, palkitsevuus ja aito kohtaaminen asettuivat pääluokkaan *hyvinvoinnin kokemus*. Itsensä toteuttaminen ja sisäinen motivaatio yhdistyivät yläluokaksi *omaehtoisuus*, ja omaehtoisuus pääluokaksi *kokemus identiteetin*

vahvistamisesta. Tasavertainen kohtelu ja tasavertaisesti tekeminen yhdistyivät yläluokaksi *yhdenvertaisuus*, yhdessä tekeminen ja yhdessäolon merkitys järjestyivät yläluokaksi *yhteisyys*. Yhdessä nämä yläluokat muodostivat pääluokan *kokemus osallisuudesta*.

Kuvio 4 näyttää nuorten osallistamisen edellytykset ohjaajan näkökulmasta. Ohjaajan edellytysten ytimen muodostaa ohjaajan lähestyttävyys, toiminnan lähestyttävyys ja sosiaalinen tuki.

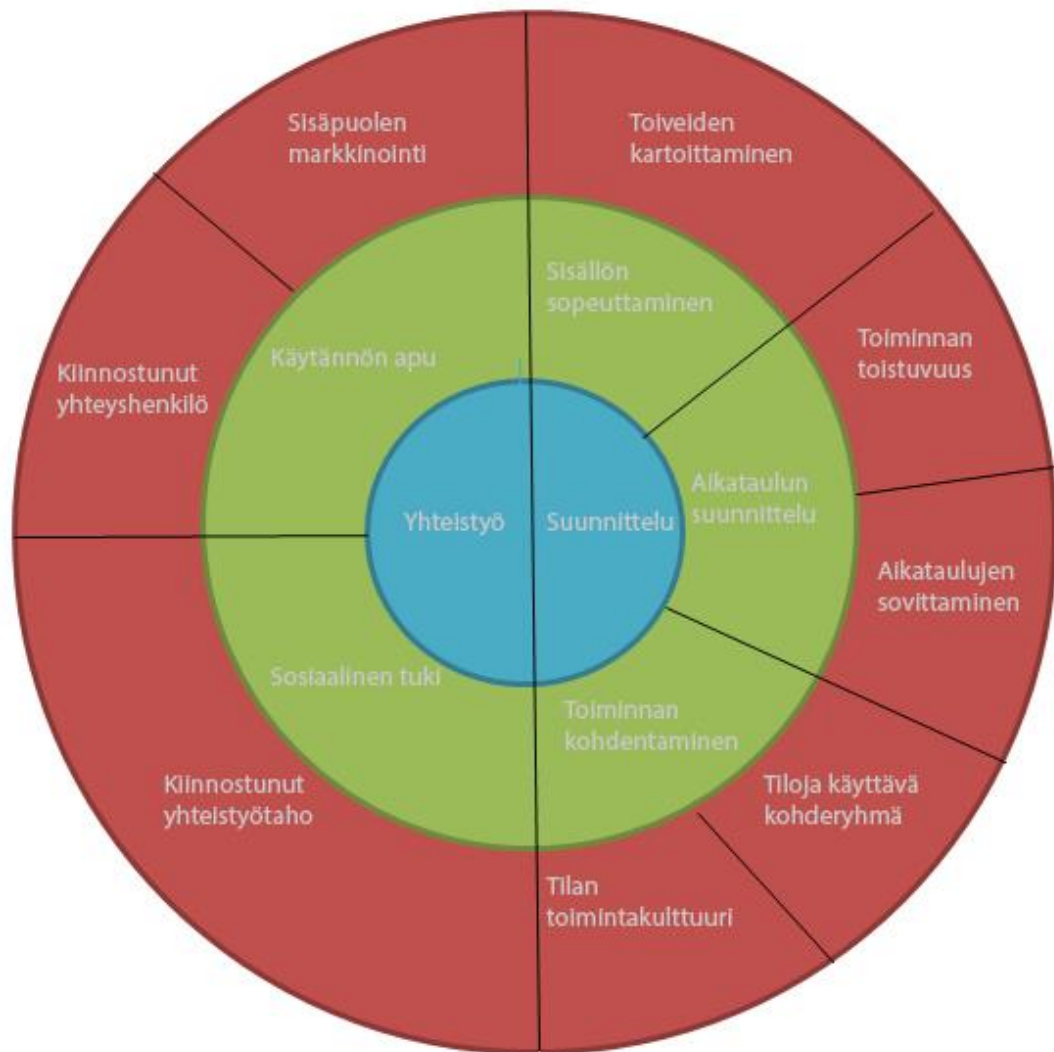
Kuvio 4. Ohjaajien edellytysten pääluokat, yläluokat ja alaluokat.

Ohjaajien nuorten osallistamiseen vaikutti kolmetoista alaluokkaa: *tilojen avoimuus*, *tilojen toimintakulttuuri*, *toiminnan näkyvyys*, *tilan ilmapiiri*, *konkreettinen tuki*, *kokemus arvostuksesta*, *vuorovaikutuksen merkitys*, *varmuus valmisteluista*, *osallistujien tasavertaisuus*, *aktiivinen läsnäolo*, *innostunut ohjaaja*,

ohjaajan myönteisyys ja tutustumisen merkitys. Tilojen toimintakulttuuri järjestyi yläluokaksi toiminnan kohdentaminen. Tilojen avoimuus ja tilojen näkyvyys yhdistyivät yläluokaksi *tilojen lähestyttävyyttä*. Tilan ilmapiiri järjestyi yläluokaksi *tilavastaavan asenne*. Yhdessä yläluokat toiminnan kohdentaminen, tilojen lähestyttävyyttä ja tilavastaavan asenne muodostivat pääluokan *toiminnan lähestyttävyyttä*. Yhteistyö, konkreettinen tuki ja kokemus arvostuksesta asettuivat yläluokaksi *kokemus tuesta*. Vuorovaikutuksen merkitys järjestyi itsenäisesti yläluokaksi *kokemus yhteydestä*. Yläluokat *kokemus tuesta* ja *kokemus yhteydestä* yhdistyivät pääluokaksi *sosiaalinen tuki*. Varmuus valmistelusta järjestyi yläluokaksi *ohjaajan itsevarmuus*. Alaluokka tasapuolisuus muodosti yläluokan *ohjaajan tasapuolisuus*. Yläluokka *ohjaajan asenne* koostui aktiivisesta läsnäolosta, innostuneesta ohjaajasta ja ohjaajan myönteisyydestä. Tutustumisen merkitys muodosti yläluokan *ohjaajan luotettavuus*. Ohjaajan itsevarmuus, ohjaajan tasapuolisuus, ohjaajan asenne ja ohjaajan luotettavuus yhdistyivät pääluokaksi *ohjaajan lähestyttävyyttä*.

Kuvio 5 näyttää pääluokat, yläluokat ja alaluokat nuorten osallistamisen edellytyksistä toiminnan koordinaattorin näkökulmasta.

Kuvio 5. Koordinaattorin edellytysten pääluokat, yläluokat ja alaluokat.

Toiminnan koordinointiin vaikutti kahdeksan eri alaluokkaa: *aikataulujen sovittaminen*, *toiminnan toistuvuus*, *tiloja käyttävä kohderyhmä*, *tilan toimintakulttuuri*, *sisäpuolen markkinointi*, *toiveiden kartoittaminen*, *kiinnostunut yhteyshenkilö* ja *kiinnostunut yhteistyötaho*. Tilan toimintakulttuuri ja tiloja käyttävä kohderyhmä luokiteltiin yläluokaksi *toiminnan kohdentaminen*. Aikataulujen sovittaminen ja toiminnan toistuvuus muodostivat yläluokan *aikataulun suunnittelu*. Toiveiden kartoittaminen järjestyi yläluokaksi *sisällön sopeuttaminen*. Yhdessä sisällön sopeuttaminen, aikataulun suunnittelu ja toiminnan kohdentaminen yhdistyivät pääluokaksi *suunnittelu*. Kiinnostunut yhteistyötaho järjestyi yläluokaksi *sosiaalinen tuki*, ja sisäpuolen markkinointi sekä kiinnostunut yhteyshenkilö

yhdistyivät yläluokaksi *käytännön apu*. Yhdessä nämä kaksi yläluokkaa muodostivat pääluokan *yhteistyö*.

Seuraavaksi tulokset käydään tarkemmin läpi. Kaikki tulokset käsitellään erikseen edellytysten näkökulmasta riippuen.

7.2 Edellytykset yläkoululaisten vapaa-ajan toimintaan osallistumiselle

Sisällönanalyysin pohjalta yläkoululaisten osallistumisen edellytykset voidaan jakaa neljään eri luokkaan: hyvinvoinnin kokemukseen, kokemukseen turvallisuudesta, kokemukseen identiteetin vahvistamisesta ja osallisuuden kokemukseen.

Hyvinvoinnin kokemus koostui toiminnan palkitsevuudesta, ilmapiiristä ja aidosta kohtaamisesta. Aito kohtaaminen koostui vastaanottavasta kulttuurista ja aikuisen läsnäolon tarpeesta. Palkitsevuus koostui onnistumisen kokemisesta. Nuoret olivat innoissaan aikaansaannoksistaan, eli he kokivat onnistumista.

Ne oli aika tohkeissaan, että he ovat tehneet (Ohjaaja 6).

Ohjaajat kokivat ilmapiirin erittäin tärkeänä siihen, että nuoret osallistuivat. Hyvä ilmapiiri oli usein tilavastaavasta aikuisesta riippuvainen, mutta myös Taidetilaa ohjaavasta aikuisesta.

Siellä avoin ja keskustelevainen ilmapiiri (Ohjaaja 5).

Kivan tuntuinen ja innokas se nuoriso-ohjaaja ja se fiilis siellä koululla. Sellainen vastaanottavainen. (Ohjaaja 5.)

Jos he eivät koe semmoista rentoa, että ne pystyy olemaan rentoja sinun ympärillä, sitten he pysyvät kaukana (Ohjaaja 7).

Ohjaajat olivat huomanneet, että aikuisten asenne nuoria kohtaan vaikutti nuorten reaktioihin:

Kyllä se, nimenomaan se kasvatus lähtee myös sen aikuisen omasta olemisesta. Että kyllä se aikuisen olemisen kautta heijastuu, että mikä on se olemisen kulttuuri siinä paikassa. (Ohjaaja 5.)

Jos nuoret eivät tunteneet itseensä tervetulleiksi, he eivät myöskään jääneet, tai tulleet uudestaan. Jos aikuiset eivät huomioineet nuoria, he eivät tulleet uudestaan.

Se on osittain myös miksi epäilemme, että ei tullut uusia, kun he eivät ottaneet kontaktia niihin. Oli koko ajan oman ryhmän kanssa. (Ohjaaja 7.)

Pääluokka ”kokemus turvallisuudesta” tuli siitä, että tilan ja aikuisen pitää olla nuorille luotettava. Kokemus turvallisuudesta jakautui kahteen yläluokkaan; aikuisen turvallisuuteen ja toiminnan lähestyttävyyteen. Aikuisen turvallisuus koostui ohjaajan luotettavuudesta, nuorten piti pystyä luottamaan Taidetilan ohjaajaan. Luottamus saattoi tulla heille tutun aikuisen kautta, tai sitten itse ohjaajan tutustumisen kautta.

Taidetilan ohjaajan pitäisi olla sellainen että ne tietää sinun kasvot, ja että ne tietää mitä siellä voi tehdä (Ohjaaja 4).

Nuoret jotka siellä oli, tunsivat toisen ohjaajan hyvin, ja sitten kun minä olin sen toisen ohjaajan kanssa, myös minut otettiin siihen sellain, että aha, sinä olet niin kuin sen kanssa (Ohjaaja 5).

Kun nuoret eivät tunteneet ohjaajaa, ja tilan aikuisetkaan eivät välittäneet ohjaajasta, ohjaaja ei kokenut tavoittavansa nuoria.

Ei ketään kiinnostanut kuka minä olen, tai mitä minä olen tekemässä (Ohjaaja 1).

Myös tilan lähestyttävyyden oli tärkeä osa nuorten kokemuksesta turvallisuudesta. Lähestyttävyyden vaikutti sekä tilan avoimuus että tilan kulttuuri.

Se paikka on eri, kun on ovet auki, sinne voi vaan tulla (Ohjaaja 4).

Ei se tavoita ketään jos koululla liian myöhään, pimeänä koko koulu, ovet lukossa (Ohjaaja 4).

Tilan kulttuuri koostui sen toimintatarkoituksesta tai kohderyhmästä.

Toisaalta yläkoululaiset vaan haluaa lähteä silloin (Ohjaaja 6).

Me lähdetäisiin niin kuin nollasta rakentamaan sitä kulttuuria kouluille (Ohjaaja 2).

Sitten kaikki muut pelkäsi tulla sinne, varsinkin ne nuoremmat (Ohjaaja 7).

Nuorisotiloilla jotka ei ole yläkoulun yhteydessä, käy väärä kohderyhmä (Ohjaaja 4).

Koulut ilman nuorisotilaa koettiin suljettuina tiloina, joihin ei ollut luonnollista tulla, sillä niissä ei muuten ollut mitään toimintaa. Erilliset nuorisotilat koettiin yläkoululaisille vieraisiksi, sillä niissä kävi toisen asteen opiskelijat.

Kokemus identiteetin vahvistamisesta nousi myös yhdeksi pääluokaksi. Ohjaajat kokivat, että toiminta oli onnistuneempi, jos sisältö ei ollut liian tiukasti suunniteltu, vaan antoi tilaa nuorille toteuttaa itseään.

Siitä tuli sellainen pikku tehtailu (Ohjaaja 5).

Että me ollaan niin kuin vaan auttamassa, ja he saavat tehdä sen aivan itse (Ohjaaja 4).

Itsensä toteuttamisen lisäksi omaehtoisuuteen liittyi sisäinen motivaatio. Sisäistä motivaatiota vaaditaan, että osallistuu johonkin vapaaehtoisesti.

Että pitäisi tulla jonnekin koulun jälkeen, pitäisi olla niin älyttömän motivoitunut (Ohjaaja 1).

Jos haluaa tavoittaa ne, jotka eivät itsestään harrasta aktiivisesti, on siis tärkeä madaltaa kynnyksiä, ja tuoda harrastus lähemmäksi nuoria.

Neljäs pääluokka nuorten edellytyksistä osallistua muodostui osallisuuden kokemuksesta. Sisällönanalyysin pohjalta kokemukseen osallisuudesta vaikutti sekä yhteisyys että yhdenvertaisuus. Yhteisyys koostui sekä yhdessäolosta että yhdessä tekemisestä.

Pelailtiin sitten niiden pelejä, ja kyllä niitä siihen tuli pörräämään ja tekemään niitä nippelinappeli korujuttuja, ja siinä oli kivaa yhteistä keskustelua ja hengailuaikaa (Ohjaaja 5).

Muiden tekeminen houkutteli myös toisia nuoria paikalle, olemaan tai tekemään:

Sitten ne muut kävi katsomassa, että mitä te teette täällä, ja sitten se yksi alkoi niitä sormuksia väänteleen (Ohjaaja 6).

Yhdenvertaisuus koettiin edellytykseksi nuorille, sillä kokeilut, joihin nuoret osallistuivat, olivat tiloissa joissa heitä kohdeltiin tasavertaisesti. Sekä nuorisohjaajan että Taidetilan ohjaajan, tuli kohdella nuoria yhdenvertaisesti.

Siellä nuorisotilalla kanssa tuntui, että hirveän erityyppisiä ne nuoret jotka siellä kävi, ja sitten ne jotenkin hyvin tasapuolisesti kyselivät kuulumiset kaikilta. Sitten ne nuoret, mutta erilaiset tyypit olivat sulassa sovussa keskenään, hyvä tunnelma. (Ohjaaja 6.)

Ja muutenkin se, että miten ne ohjaajat ovat mukana siinä vaikuttaa, mikä heidän roolinsa siellä on, todella paljon miten toisen tuntuu tulla sinne (Ohjaaja 5).

Yhdenvertaisuuteen kuului myös tasavertaisesti tekeminen, eli se, että nuoret kokivat olevansa yhdenvertaisia ohjaajan kanssa.

Sitten sanoin että voitteko opettaa minullekin, niin sitten minä kävin tanssimassa niiden tansseja niiden kanssa (Ohjaaja 5).

7.3 Ohjaajan edellytykset osallistaa yläkoululaisia vapaa-ajan toimintaan

Ohjaajan edellytykset osallistaa yläkoululaisia jakautui analyysissä kolmeen pääluokkaan: toiminnan lähestyttävyyden, ohjaajan lähestyttävyyden ja sosiaalisen tuen. Näistä kolmesta pääluokasta ainoastaan ohjaajan lähestyttävyyden oli sellainen, johon ohjaaja suoraan voi vaikuttaa. Muut edellytykset ovat kuitenkin ohjaajan näkökulmasta myös olennaisia onnistumiselle, eli ohjaajan tulee pyrkiä saavuttamaan ne.

Toiminnan lähestyttävyyden jakautui tilan ilmapiiriin, tilojen lähestyttävyyteen sekä toiminnan kohdentamiseen. Käsite pohjautui samaan kuin yläkoululaisten

kokemus turvallisuudesta, eli ympäristön tuli tuntua nuorista omalta ja turvalliselta. Tilan ilmapiiriin vaikutti tilavastaavan asenne, oli tilavastaava nuoriso-ohjaaja, opettaja, rehtori tai ilta-ohjaaja.

Työssä olevien asenne oli hyvin avoin myöskin niitä nuoria kohtaan (Ohjaaja 5).

Jos se ohjaaja siellä juo vain kahvia ja kutoo sukkaa, ja rajoittuu siihen että soittaa poliisit tarvittaessa, eikä millään lailla osallista tai ohjaa, jos ei siinä ole heiltä käsin ohjaajan roolia, kyllä sinne on sitten tosi vaikeaa ulkopuolisen tulla (Ohjaaja 5).

Olen välillä hämmentynyt heidän asenteestaan. Se on vähän niin kuin semmoista välinpitämätöntä. (Ohjaaja 3.)

Tilojen lähestyttävyyteen vaikutti tilojen avoimuus ja toiminnan näkyvyys. Tilojen avoimuus oli siis kiinni siitä, miten helppo ohjaajien ja nuorten oli sinne tulla.

Ovet olivat lukossa siihen aikaan kun oli sovittu, että ovat auki, ynnä muuta (Ohjaaja 2).

Eihän me päästy sisälle sinne mistään (Ohjaaja 5).

Lisäksi toiminnan näkyvyys vaikutti osallistumiseen.

Ei mentäisi sinne yläkertaan, koska sinne ei tule ketään muuta, kukaan ei tule kyselemään (Ohjaaja 6).

Sekin on tavallaan yksi hyvä juttu, kun on jotain materiaalia, mikä on niin kuin esillä, se herättää jo mielenkiintoa (Ohjaaja 5).

Toiminnan lähestyttävyyden kolmas yläluokka oli toiminnan kohdentaminen. Jos toimintaa yritti tarjota eri kohderyhmälle kuin tilojen normaalit kävijät, toimintaan ei osallistuttu.

Yläkoulun yhteyksissä olleet Taidetilat ovat toimineet ihan ok, siellä on ollut osallistujia aina ainakin muutama (Ohjaaja 2).

Pääloukka sosiaalinen tuki pohjautui käsitteeseen yhteisöllisyydestä, eli samaan

kuin nuorten kokemus osallisuudesta. Jos toiminnan ohjaaja ei koe yhteyttä tai tukea, eivät myöskään osallistujat voi sitä kokea. Sosiaalinen tuki koostui yläluokista kokemus yhteydestä ja kokemus tuesta. Kokemus yhteydestä on yläluokka vuorovaikutuksen merkitykselle. Ohjaajat kokivat, että vuorovaikutus oli tärkeää nuorten mukaan saamisen lisäksi heidän omalle hyvinvoinnilleen. Vuorovaikutusta toiminnan suunnitteluun ja toteuttamisen ohjaaja sai työparin tai tilan nuoriso-ohjaajaan kautta.

Syntyy uusia ideoita myöskin, sen toisen ihmisen kautta, että se toinen on siinä (Ohjaaja 5).

Hän oli hyvin yksi yhteen toiminnassa tämän nuoriso-ohjaajan kanssa, Taidetilan ulkopuolella oleva yhteys (Ohjaaja 5).

Mutta jos mitään vastakaikua ei saanut, vuorovaikutuksen puute saattoi olla varsin latistava.

Kokemukseen tuesta vaikutti konkreettinen tuki ja kokemus arvostuksesta. Yhteistyö helpotti toiminnan järjestämistä.

Jos nuoriso-ohjaaja ja nuoret toimii yhdessä, saadaan tehtyä tyhjästä ihan mitä vaan. (Ohjaaja 1)

Konkreettinen tuki koettiin arvokkaaksi. Yhdessä kokeilussa nuorisotilan ohjaaja toteutti yläkoululaisten taidevälitunnit koululla Taidetilan ohjaajan kanssa ennen kokeiluja.

Hän pystyi nuoriso-ohjaajan kanssa tehdä taidekioskit yläkoululla, tekivät sitä siellä koululla, se on ollut tosi onnistunut konsepti siellä (Ohjaaja 4).

Työpari koettiin myös konkreettiseksi tueksi, joka auttoi jakamaan työtaakka ideoinnin ja toteuttamisen muodossa.

Se tavallaan keventää vähän sitä mitä tekee, ja sitten alkaa poukkoilleen ideoita, ja sitten tuntuu että syntyy uusia ideoita myöskin, sen toisen ihmisen kautta (Ohjaaja 5).

Konkreettisen tuen puute pelotti. Esimerkiksi suljetuilla kouluilla ohjaajat kokivat olevansa todella yksin, vaikka olisivatkin päässeet sisälle.

Sinä olet oikeasti ihan yksin siellä. Ei ketään opettajaa jos on vaikeaa. (Ohjaaja 3.)

Arvostuksen puute vaikutti heti ohjaajan kokemukseen. Toimintaa ei ollut kiva vetää, jos ohjaaja ei tuntenut itseään tai toimintaa arvostetuksi.

Se yksi kysyi monta kertaa, ai vieläkö sinä jaksat käydä täällä? (Ohjaaja 1.)

Kun on se oma työnkuva, koko ajan pitää yrittää innostaa, motivoida, saada mukaan, mainostaa, töttöroö, tänne näin, tämä on ihan mahtavaa... mutta jos se toinen on siellä kutomassa sukkaa ja kuluttamassa aikaa, mitä sinä voit semmoisen ihmisen kanssa tehdä? Kaikki se, minkä olet yrittänyt itse kehittää- tättärää, nijoo, pryh... valuu tyhjiin. Tulee hyväksi käytetty olo. (Ohjaaja 5.)

Ei se olo, hyväksikäyttö, jos nuoriso-ohjaajat eivät ole millään lailla mukana, ja ei kunnioita sinua (Ohjaaja 7).

Kolmas pääluokka ohjaajan lähestyttävyyys pohjautui käsitteisiin osallisuudesta, omaehtoisuudesta ja hyvinvoinnista. Ohjaajan lähestyttävyyteen vaikutti neljä yläluokkaa, ohjaajan itsevarmuus, ohjaajan tasapuolisuus, ohjaajan asenne ja ohjaajan luotettavuus. Ohjaajan itsevarmuus koostui vain yhdestä alaluokasta, varmuus valmisteluista. Tällä viitataan siihen, että ohjaaja saa itsevarmuutta valmisteluista, ja pystyy varautumaan tilanteeseen. Itsevarmaa ohjaajaa on helpompi lähestyä, ja hänen on helpompi lähestyä nuoria.

Olen sitä mieltä että viime syksynä meidät vaan heitettiin tuleen. Olen sitä mieltä, että huoleellisempi suunnittelu, käytäisiin kunnolla läpi, varattaisiin se päivä kaksi, että kaikki olisi selvillä vesillä (Ohjaaja 1.)

Tärkeää olisi että heti lähdetään suunnittelemaan, että on joku suunnitelma ennen kuin menee pyörimään (Ohjaaja 5).

Taidekioskien kautta voi aloittaa, mennään eka tutustumaan, ja sitten aloitetaan. Kylmiltään aloittaminen oli aika hurja (Ohjaaja 4).

Kokeiluihin ohjaajat olivat pystyneet varautua ja suunnitella sisällön, ja sen he kokivat onnistuneeksi.

Tehtiin ihan niin kuin sitä mitä ajattelin, että voisi tehdä, ensimmäistä kertaa pystyi oikeasti toteuttamaan sitä mitä suunnittelin (Ohjaaja 5).

Ohjaajan tasapuolisuus taas kattaa osallistujien tasavertaisuuden. Jos ohjaaja kohteli oppilaita tasavertaisina keskenään ja tasavertaisena kanssaan, oppilaat kokivat yhdenvertaisuutta ja olivat enemmän mukana.

Sinne tuli välillä uusia, mutta jos se ohjaaja ei ota sitä roolia ja pidä kaikkia samassa asemassa, sitten menettää otteen uusiin (Ohjaaja 7).

Jokainen otettiin sisälle freesinä, miten menee? (Ohjaaja 5.)

Tytöt saivat itsekin vähän esittää mitä he itse osasivat ja halusivat tehdä, ja sitten kokeiltiin kaikki niitä juttuja vuorostamme siellä (Ohjaaja 5).

Seuraava yläluokka oli ohjaajan asenne, joka koostui ohjaajan aktiivisesta läsnäolosta, innostumisesta ja ohjaajan myönteisestä asenteesta. Ohjaajan aktiivinen läsnäolo tarkoittaa sitä, että ohjaaja kuuntelee ja keskustelee nuorten kanssa, on aidosti läsnä.

Siinä kerkesi pitkät porinat juttelemaan, ja porukkaa istahti siihen, ja siinä oli sellainen tosikiva tunnelma (Ohjaaja 5).

Ainakin oltiin mukana, keskusteltiin heidän kanssaan (Ohjaaja 4).

Syksyn epäonnistumisissa kuvailtiin tilan vastaavia nuoriso-ohjaajia ja tilanteita passiivisiksi.

Siellä oli passiiviset ohjaajat (Ohjaaja 4).

Se oli sellaista aika passiivista (Ohjaaja 5).

Ohjaajan innokkuus koettiin tärkeänä lähinnä nuoriso-ohjaajissa, ehkä koska ohjaajat eivät olleet itsensä kanssa tekemisissä. Kuitenkin tärkeää on, että Taidetilan ohjaaja on innostunut toiminnasta, jotta nuoret voivat myös innostua.

Se oli innoissaan se ohjaaja (Ohjaaja 6).

Kivan tuntuinen ja innokas se nuoriso-ohjaaja ja se fiilis siellä koululla (Ohjaaja 5).

Ohjaajan myönteinen asenne oli myös nähty enemmän toisen osapuolen näkökulmasta, mutta yhtä tärkeä on Taidetilan ohjaajan myönteinen asenne.

Sitten just se, mitä etenkin siellä huomasi, että se työssä olevien asenne oli hyvin avoin myöskin niitä nuoria kohtaan, ei ollut sellaista asennetta, että nyt te olette ikäviä, tai ette osallistuvia, jokainen otettiin sisälle freesinä, miten menee: ei sillain, että taas toi remppa tulee. (Ohjaaja 5.)

Viimeinen ohjaajia koskeva pääluokka oli ohjaajan luotettavuus. Sen alaluokka oli tutustumisen merkitys. Nuoret eivät helposti lähestyneet outoa aikuista, ja sen takia ennen odotuksia yläkoululaisten aktiivisesta osallistumisesta, oli tärkeää, että ohjaaja tutustui nuoriin joko suoraan tai esittelyn kautta. Taidevälitunnin kautta nuoriin tutustuminen koettiin onnistumiseksi.

Se oli semmoinen onnistunut sapluuna varmaan juuri sen taustakuvion takia, että siinä se läsnäolo oli ollut koululla (Ohjaaja 5).

Että pitää ensin niitä taidekioskeja, ja sitten vasta Taidetilat, että on jo valmiiksi tuttu (Ohjaaja 4).

7.4 Koordinoinnin edellytykset edistää yläkoululaisten osallistumista

Mitä voi tehdä jo koordinoitavaiheessa, jotta olisi suurempi todennäköisyys saada nuoret osallistumaan? Sisällönanalyysin pohjalta kaksi pääluokkaa olivat yhteistyö ja suunnittelu.

Pääluokka yhteistyön takana on käsite yhteisöllisyydestä ja osallisuudesta. Yhteistyö vaikuttaa toiminnan me-henkeen. Yhteistyö koostui kahdesta yläluokasta, sosiaalinen tuki ja käytännön apu. Sosiaalisen tuen alaluokka oli kiinnostunut yhteistyötaho. Kiinnostunut yhteistyötaho on THIL- hankkeen kaltaisen toiminnan perusta, eli jos ei ole suoraa yhteyttä nuoriin, tarvitaan taho, jota kiinnostaa lähteä tekemään yhteistyötä tai edistää nuorten harrastustoimintaa. Kiinnostunut taho voi olla koulu tai nuorisotila tai joku muu. Tärkeää on kuitenkin, että heillä on suora yhteys nuoriin, ja että asia kiinnostaa heitä. Ilman kiinnostunutta yhteistyötahoa, toiminta on lähes mahdotonta.

Me emme voi tehdä tätä sellaisissa paikoissa, missä ei lähdetä tekemään yhteistyötä (Ohjaaja 4).

Missä ei ole kiinnostusta, se on ihan turhaa (Ohjaaja 1).

Koordinaattorin tehtävä on siis varmistaa yhteistyöstä aidosti kiinnostunut taho. Käytännön apuun koordinaattorin tulee varmistaa, että taholta löytyy läsnä oleva yhteyshenkilö, joka ottaa asian omakseen, ja jota kiinnostaa olla mukana toiminnassa.

Jos ei siellä ole semmoisia nuoriso-ohjaajia jotka oikeasti on siellä mukana, kyllä itsellekin tulee sellainen olo, että ei sitten (Ohjaaja 7).

Erittäin surkea kommunikointi- siirsi vastuun seuraavalle. Joku teki jotakin minimisti, sen mukaan mitä pyysin. Ovet olivat lukossa siihen aikaan kun oli sovittu että ovat auki, ynnä muuta. (Ohjaaja 2.)

Kiinnostunut yhteyshenkilö ja sisäpuolen markkinointi linkittyvät toisiinsa. Koordinointivaiheessa markkinointi on tärkeää, ja on tärkeää varmistaa, että markkinointi todella tavoittaa nuoret. Sisäpuolen markkinoinnin avulla markkinointi kohdentuu varmemmin oikein.

Olisi tositärkeä se yhteistyö sen nuoriso-ohjaajan kanssa, ja se on myös osasy syy miksi se ei tuolla kouluilla onnistu, koska siellä ei ole kukaan markkinoimassa (Ohjaaja 4).

Markkinointi heti eri kun joku sisäpuolella (Ohjaaja 4).

Suunnittelu oli toinen pääluokka, ja se tukeutui käsitteisiin toiminnan turvallisuudesta. Suunnittelu koostui kolmesta yläluokasta; sisällön sopeuttaminen, aikataulun suunnittelu ja toiminnan kohdentaminen. Sisällön sopeuttaminen koostuu toiveiden kartoittamisesta. Toiveiden kartoittaminen ei välttämättä tarkoittanut toivetyöpajoja, vaan sitä, että valittujen tilojen kävijöiden toiveita kartoitettiin.

Ja sitten että käy siellä, ja kartoittaa nuorisotilalla mitä ne haluavat (Ohjaaja 4).

Aikataulun suunnittelun alaluokat olivat toiminnan toistuvuus sekä aikataulujen yhteen sovittaminen. Toiminnan toistuvuus tarkoitti, että toiminta olisi jollakin tavalla säännöllisesti toistuvaa, vaikka ei joka viikko.

Jos olisi vaikka joka toinen viikko, ensimmäinen ja kolmas viikko kuusta, siinä on joku semmoinen rytmi, että ahaa, nyt siellä on taas jotain kivaa, mennäänkö, joku sellainen (Ohjaaja 5).

Sillä tavalla että se olisi toistuvaa mutta kuitenkin erikoista (Ohjaaja 5).

Aikataulujen yhteen sovittaminen viittasi siihen, että tilojen, ohjaajien ja yläkoululaisten aikataulujen täytyy sopia yhteen.

Joo ei oikein sopinut sapluunaan, mutta jos vaan aikaa ja rahaa on, sekin voisi olla sellainen varmempi koulu (Ohjaaja 5).

Mutta se oli ihan mahdotonta, ainakin nyt kun meillä oli lukkarit jo niin täynnä, eihän me voitu mennä koska vaan (Ohjaaja 4).

Tilan toimintakulttuuri sekä tiloja käyttävä kohderyhmä koosti viimeisen yläluokan, toiminnan kohdentamiseen. Tilan toimintakulttuuri koettiin tärkeänä, sillä se vaikutti toiminnan onnistumiseen.

Siellä ei ole muuten minkäänlaista toimintaa (Ohjaaja 2).

Erillisille nuokkarille ei kannatta viedä yhtään mitään, ne on sellaisia jossa käydään valumassa ympäri sohvia (Ohjaaja 1).

Kyllä kyllä. Koulun nuokkarilta minulla on positiiviset kokemukset.
(Ohjaaja 2.)

Tiloja käyttävä kohderyhmä oli myös tärkeä ottaa huomioon suunnitteluvaiheessa.

Että nuorisotiloilla jotka ei ole yläkoulun yhteydessä, käy väärä kohderyhmä (Ohjaaja 4).

7.5 Tulosten yhteenveto

Edellytyksissä on paljon yhtäläisyyksiä, mutta kaikkien näkökulmat vaikuttavat toiminnan onnistumiseen. Yläkoululaisten vapaa-ajan toimintaan osallistumisen edellytykset toimivat lähtökohtana sekä ohjaajan että toiminnan koordinaattorin edellytyksille osallistaa nuoria. Ohjaajan osallistamisen edellytysten pääluokat ovat ohjaajan lähestyttävyyden, toiminnan lähestyttävyyden sekä sosiaalisen tuken. Koordinaattorin yläkoululaisten osallistamisen edellytysten pääluokat ovat yhteistyö ja suunnittelu. Yhdessä ohjaajan ja koordinaattorin edellytykset osallistaa nuoria varmistavat nuorten edellytykset osallistumiseen. Nuorten edellytyksien merkitysluokat hyvinvoinnin kokemus, kokemus turvallisuudesta, kokemus identiteetin vahvistamisesta ja kokemus osallisuudesta tukeutuvat teoriaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Seuraavaksi tarkastellaan tuloksia, sekä sitä, miten käsitteet ja tulokset liittyvät teoriaan.

8 TULOSTEN TARKASTELU

Kehittämistehtävä oli selvittää, miten osallistaa Hämeenlinnan seudun yläkoululaiset THIL- hankkeen toimintaan. Lisäksi tavoitteena oli, että tuloksia voisi soveltaa myös muuhun vastaavaan toimintaan.

Kokeiluja tehtiin kahden tyyppisissä tiloissa, yläkouluilla ja yläkoulujen nuorisotiloilla, nuorten toiveista riippuen. Kokeilut valikoituivat nuorten toiveiden lisäksi ohjaajien ja tilojen aikataulujen mukaan. Mikään suoraan koululla tehty kokeilu ei saanut osallistujia, mutta myös niin sanotun epäonnistumisen avulla opittiin uutta. Yläkoulujen nuorisotiloilla kaikissa kokeiluissa oli osallistujia, mutta kokeilujen välillä oli silti eroja. Ohjaajien onnistumisen ja epäonnistumisten kokemuksista muodostui selkeä kuva yläkoululaisten osallistamisen edellytyksistä. On siis mahdollista toiminnan järjestäjänä saada toiminta paremmin kohdennettua yläkoululaisille. Nuorten näkökulmasta heidät saa osallistettua varmistamalla, että he kokevat turvallisuutta, osallisuutta, hyvinvointia ja identiteetin vahvistumista.

Turvallisuuden käsite nousi kirjallisuudessa esiin osittain siten, että Kiilakoski ym. (2011, 64) painottivat, että tilan tulisi tuntua nuorista turvalliselta. Lisäksi Siivonen ym. (2011, 74) korostivat, että taidetoiminnassa jännitteet ja luottamuksen puute on voinut estää nuorten sitoutumista toimintaan, ja toisaalta turvallisen ympäristön avulla voi tukea sitoutumista. Turvallisuuden kokemukseen vaikuttaa toiminnan lähestyttävyyys ja aikuisen turvallisuus. Aikuisen turvallisuus pohjautuu pitkälti ohjaajan luotettavuuteen, ja siis siihen, että nuori tuntee ohjaajan joko suoraan tai turvallisen aikuisen kautta. Luottamus on olennainen osa sosiaalista pääomaa (Ruuskanen 2002, 19). Tärkeää on, että ohjaaja tutustuu yläkoululaisiin ensin, hankkeen kohdalla esimerkiksi taidevälituntitoiminnan kautta. Tutustumisen kautta nuoret voivat luottaa ohjaajaan. Koordinaattorin pitäisi pyrkiä toiminnan toistuvuuteen, sillä siten nuoret oppivat tuntemaan ohjaajan ja toiminnan paremmin.

Toiminta koetaan lähestyttäväksi, jos tilan kulttuuri soveltuu heille, ja tila on avoin ja saavutettava. Tilan lähestyttävyyden merkityksen nostavat esille myös Kiilakoski ym. (2011, 64). He painottavat, että tilan käyttötarkoitus määräytyy sen mukaan, kuka siellä käy ja kuka ottaa sen valtaansa. Koordinaattorin tulee valita tila, jota

kohderyhmä, tässä tapauksessa yläkoululaiset, käyttävät, sillä kuten Piispa (2015, 58) painottaa, nuorisotilojen ja vastaavien kautta tarjonta voi kohdata nuoria, jotka eivät jo valmiiksi hakeudu kulttuurin ja taiteen pariin. Täytyy ottaa huomioon, että tilat ovat kohderyhmän käytössä. Jos tiloja käyttävät vanhemmat nuoret, yläkoululaiset eivät tule paikalle. Tärkeää on myös tilan toimintakulttuuri, sillä jos tilat eivät ole muutoin samankaltaisessa käytössä, toimintakulttuuria on työlästä muuttaa. Taidetilojen kohdalla sopivat tilat olivat yläkoulujen yhteydessä olevat nuorisotilat. Ohjaajan tulee huomioida toiminnan sopivuus tilan käyttäjille. Lisäksi toiminnan näkyvyys; markkinoinnin, materiaalien ja tekemisen kautta, vaikuttaa toiminnan lähestyttävyyteen. Markkinoinnin vastuu on osittain koordinaattorin, jonka tulee huolehtia, että ohjaajalle löytyy sisäpuolen yhteyshenkilö, joka voi hoitaa sisäpuolen markkinoinnin. Ohjaajan tulee huolehtia siitä, että toiminta on näkyvää sekä materiaalien, että tekemisen kautta. Lisäksi tilojen lähestyttävyyteen vaikuttaa niiden avoimuus. Suljetut tilat, kuten lukitut koulut, eivät houkuttele ketään. Koordinaattorin tulee sovittaa aikataulut yhteen siten, että tilan, ohjaajien ja yläkoululaisten aikataulut sopivat yhteen.

Käsite hyvinvoinnista yhtenä pääluokkana nousi teoriassa esiin taiteen vaikutuksesta hyvinvointiin (Hyypä & Liikanen 2005, 104-105), ja Siivosen ym. (2010, 26; 2011, 242) Myrsky-hankkeen tutkimuksista, että osallistuminen hankkeeseen oli lisännyt osallistujien elämäniloa ja tyytyväisyyttä. Myös Helven (2009, 252) päätelmä, että erilaiset kulttuuriharrastukset voivat vaikuttaa nuorten onnellisuuteen ja hyvinvointiin tukee hyvinvoinnin käsitettä. Timonen ja Törmä (2009, 135) mainitsevat, että taideharrastamiseen liittyy mielihyvän kokemus. Hyvinvoinnin kokemus riippuu osittain toiminnan ilmapiiristä, jonka tulee olla myönteinen. Tilan ilmapiiri on pitkälti riippuvainen tilavastaavan aikuisen asenteesta, kuten myös Siivonen ym. toteavat (2011, 154). Kiilakoski ym. (2011, 69) vahvistavat, että tilan ilmapiiri riippuu ohjaajan toiminnasta. He painottavat, että aikuisen tulee tukea nuoria, ja että ryhmän yhteishengen tulee olla hyvä. Toiminnan ohjaajan tulee siis osoittaa kiinnostusta sekä toimintaa, että nuoria kohtaan. Toiminnan ohjaajien passiivinen asenne ja ylimielisyys vaikuttavat ilmapiiriin negatiivisesti. Koordinaattorin tulee siis valita toiminnasta innostuneita ohjaajia. Ohjaajat kokivat vuorovaikutuksen tärkeäksi, työparin, tilavastaavan, tai nuorten kanssa. Vuorovaikutus antoi heille kokemuksen yhteydestä, ja se yhteys

oli myös ilmapiirille tärkeä. Koordinaattorin tulisi mahdollistaa yhteistyöhenkilö tai työpari. Tuuri (2019) koki tärkeäksi, että ohjaajat olivat innostuneet, sillä se innosti myös nuoria. Ohjaajan kokema arvostus, varsinkin yhteistyötahon aikuisilta, vaikutti heidän intoonsa toteuttaa toiminta. He kokivat arvostuksen tukena, kuten myös muiden yhteistyön ja konkreettisen toiminnan toteuttamisessa, esimerkiksi käytännön järjestelyjen kautta. Tähän auttaa myös työpari tai yhteistyöhenkilö. Koordinaattorin tulee varmistaa, että tiloista vastaava taho on oikeasti kiinnostunut yhteistyöstä, ja siis toiminnan aikana tukee ohjaajia, henkisesti ja konkreettisesti. Valmistelu lisää ohjaajan varmuutta, ja kun ohjaaja luottaa osaamiseensa, hänen on helpompi lähestyä nuoria, ja heidän häntä. Hyvinvointia nuorille tulee myös toiminnan palkitsevuudesta, joka tulee onnistumisen kokemuksen kautta. Nuorille on myös tärkeää aito kohtaaminen, johon tarvitaan aikuisen aito läsnäolo, sekä se miten heidät otetaan vastaan. Kuten Siivonen ym. (2011, 59) nostivat esille Myrsky-hankkeessa, ohjaajan tulee kuunnella nuoria.

Käsite identiteetin vahvistamisesta tukeutui Helven (2009, 252) tutkimukseen, missä hän ilmaisi, että harrastusten kautta nuoret voivat rakentaa identiteettiään. Käsitettä tuki Tuurin (2019) ilmaisu, että on tärkeää mennä nuorten ehdoilla. Käsite koostui myös Siivosen ym. (2010, 17) esille nostamista omaehtoisuudesta ja itseilmaisusta. Kokemukseen identiteetin vahvistamisesta vaikuttaa omaehtoisuus. Nuorten tulee kokea, että he voivat toteuttaa itseään, sillä muuten he eivät halua osallistua toimintaan. Tärkeää on löytää tasapaino aikuisen ohjauksen ja nuorten omaehtoisuuden välillä (Laine ym. 2011, 102). Laine korostaa, että nuorten omaehtoisuuden toiminnan ja itseilmaisun pitää päästä tuetusti esille. Ohjaajan tulee avustaa nuoria, mutta antaa heidän toimia omaehtoisesti. Kuten Taidelaturin Kirsti Tuuri (1.2.2019) totesi, ohjaajat toimivat mahdollistajina, jotka antavat nuorille välineet tekemiseen. Myös Laine (2011, 102) painottaa, että ohjaaja voi antaa nuorelle välineet, ja siten nostaa heidän omaa ääntään esille, mikä taas lisää heidän hyvinvointiaan. Koordinaattorin tulee suunnitella toiminta siten, että kartoittaa toiveet jollakin tapaa, toivetyöpajojen tai yhteistyötahojen kautta. Kuten Laine (2011, 102) painotti, taidehankkeet tulee räätälöidä nuorten mukaan. Myös Tuuri totesi, että jos toiminta ei kohtaa nuorten toiveita, se tulee haasteelliseksi, ja että nuoria ehkä tulisi osallistaa ja kuunnella enemmän.

Motivaation tehdä ja osallistua pitää tulla nuorilta itseltään, eli heidän pitää voida itse valita, jos he osallistuvat, ja mitä he tekevät osallistuessaan.

Osallisuuden käsitettä tuki Tuurin mainitseman nuorten kuuntelemisen ja osallistamisen tarpeen (2019) lisäksi Siivosen ym. (2011, 78, 242) korostama yhteisöllisten taitojen ja osallisuuden merkitys nuorille Myrsky-hankkeessa. Lisäksi osallisuuden tärkeyttä tuki Hyypän (2005, 25) korostama me-hengen vaikutus. Kun nuoret kokevat olevansa yhdenvertaisia, tasavertaisen kohtelun ja tasavertaisen tekemisen kautta, he kokevat olevansa osallisia. Ohjaajan tasavertaisuus on olennaista, ohjaajan tulee kohdella nuoria tasapuolisesti, ja yhdenvertaisina itsensä kanssa. Myös yhdessä muiden kanssa tekeminen ja yhdessäolo saavat heidät kokemaan yhteisyyttä, mikä saa heidät kokemaan osallisuutta. Reivinen & Vähäkylä totesivat, että osallisuuden kokeminen on tärkeä osa itsetunnon rakentamista. Myös Laine (2011, 102), toteaa, että kulttuurinen osallistuminen vaikuttaa nuoren elämään myönteisesti: ”Tällainen nuorten taiteellisen toiminnan kautta toteutuva kulttuurinen osallistuminen voidaan nähdä nuoren omaa elämää myönteisesti rakentavana tekijänä”.

Suhteellisen yksinkertaisin keinoin toiminnan pystyy sopeuttamaan ja kohdentamaan nuorille. Tärkeää on viedä toiminta sinne, missä toiminnan kohderyhmä on ja tuntee itsensä turvalliseksi. Yhtä tärkeää on tehdä aktiivisesti yhteistyötä nuorille turvallisen aikuisen kanssa. Taidetilojen kohdalla toiminta tulee viedä yläkoulujen nuorisotiloille yhteistyössä tilojen nuoriso-ohjaajien kanssa. Lähtökohtaisesti koordinaattorin tulee valita yhteistyöhalukkaiden tahojen tilat, ja varmistaa yhteyshenkilö yhteistyötahon tiloilla. Koordinaattorin tulee kartoittaa tilaa käyttävien nuorten toiveet ja sovittaa aikataulu, jotta sisältö kohtaa nuorten omat toiveet. Koordinaattorin tulee myös varmistaa ohjaajalle työpari sisällön joustavuuden takia. Kun ohjaajat edustavat eri aloja, toiminta voi mennä enemmän nuorten ehdoilla. Ohjaajien tulee varmistaa hyvä yhteistyö nuoriso-ohjaajien ja työpariensä kanssa, sillä yhteisöllisyys ja ilmapiiri ovat nuorille tärkeitä. Ohjaajien tulee ensin tutustua nuoriin taidevälituntitoiminnan kautta, tai jos se ei ole mahdollista, vierailemalla nuorisotilalla, sillä nuorten pitää tuntea ohjaajat pystyäkseen luottamaan ohjaajiin. Taidetilan ohjaajien täytyy myös suunnitella ja valmistella monipuolista toimintaa, jotta he pystyvät joustamaan ja tukemaan

nuoria nuorten ehdoillaan. Varmistaakseen toiminnan näkyvyyden ohjaajien kannattaa tuoda mukanaan toimintaan esille laitettavaa materiaalia, ja työparin tai yhteistyöhenkilön kanssa toteuttaa toiminta näkyvällä paikalla. Toiminnan näkyvyyttä tukee myös yhteistyötahon markkinointi. Toiminnan näkyvyys lisää toiminnan turvallisuuden tuntua, ja herättää nuorissa sisäistä motivaatiota osallistua.

9 POHDINTAA

Kehittämistyön aikana on pyritty tavoittamaan yläkoululaisia ja saamaan heitä mukaan kehittämisprosessiin. Prosessi on ollut pitkä, ja sen onnistumisien ja epäonnistumisien kautta yläkoululaisten osallistamisen taustatekijöitä on selvitetty. Opinnäytetyössä on analysoitu sitä, miten yläkouluikäiset nuoret saadaan osallistumaan taideharrastustoimintaan.

9.1 Kehittämistyön prosessi ja tilanne nyt

Kehittämistyön aikana muodostettiin ensin kehitettävä idea benchmarkingin ja toivetyöpajojen avulla. Toivetyöpajojen kautta ohjaajat saivat suoraan vuorovaikutuksessa nuorten kanssa selvittää, mitä nuoret toivoivat hankkeen taideharrastustoiminnalta. Toivetyöpajojen avulla saatiin hyödynnettyä nuorten omaa asiantuntemusta heidän harrastukseen liittyvistä toiveista ja tarpeista.

Toivetyöpajat eivät antaneet selkeää vastausta siihen, miten nuorten harrastustoiminta piti järjestää, tai mitä sen piti sisältää. Yläkoululaisia on monenlaisia, ja toiveitakin oli laidasta laitaan. Sisällölliset toiveet antoivat kuitenkin osviittaa siitä, minkälaista sisältö voisi olla. Selkein tulos oli, että nuoret eivät toivoneet tiettyä sisältöä, vaan monipuolista ja vaihtelevaa sisältöä. Monipuolisuutta ja vaihtelevuutta toimintaan saadaan työparien kautta. Benchmarking nosti esille, että työparit, innostuneet ohjaajat ja toiminnan omaehtoisuus olivat tärkeitä.

Toivetyöpajoista ja benchmarkingin tuloksista muodostunut kehitettävä idea työpareista ja nuorten mukaan joustavasta sisällöstä testattiin kokeilujen kautta. Sisältö sopeutettiin toiveiden mukaan, ja ohjaajat jaettiin toiveista riippuen työpareihin. Kokeiluissa yläkoululaiset olivat myös suoraan vaikuttamassa, sillä he olivat asiakkaat, jotka kokeilivat toimintaa.

Kokeilujen kautta ilmeni, että kehitettävä idea ei ole riittävä ratkaistakseen ongelmaa. Kaikki kokeilut eivät onnistuneet saamaan yläkoululaisia osallistumaan.

Sisällönanalyysin avulla kokeilujen kokemuksista tunnistettiin neljä edellytystä siihen, että nuoret osallistuvat. Nuoret saa parhaiten osallistumaan, jos:

1. He kokevat olevansa turvallisessa ympäristössä ja tilanteessa.
2. He kokevat yhteisöllisyyttä ja siten osallisuutta.
3. He kokevat voivansa toteuttavan itseään.
4. He kokevat voivansa hyvin tilanteessa ja osallistuessaan.

Varmistamalla nämä asiat, on suuri todennäköisyys, että nuoret osallistuvat toimintaan. Vastuu asioiden varmistamisesta on toiminnan koordinaattorilla ja ohjaajilla. Ihan kaikkea edellytyksiin liittyviä taustatekijöitä he eivät voi varmistaa täysin, kuten esimerkiksi yhteistyötahon yhteistyöhalukkuus ja asenne, mutta valitsemalla oikeat tahot ja henkilöt asiaan voi vaikuttaa. Varmistamalla, että edellytykset täyttyvät, nuoria osallistetaan samalla. Edellytysten toteuttamiseen vaaditaan sitä, että heidän toiveita kuunnellaan, sekä sitä, että toiminta on nuorille omaehtoista. Nuorten tulee olla toiminnan ohjaajan kanssa tasa-arvoisia, ja saada vaikuttaa toimintaan koko ajan sen toteutuessa.

Kokeilevan kehittämisen tarkoitus on edetä sykleissä, ja seuraavaksi tulisi soveltaa se, mitä kokeiluista opittiin. Siihen ei aika ihan riittänyt kehittämisprosessin puitteissa. Neljännen kauden syksyllä on kuitenkin päästy soveltamaan kehittämisprosessin aikana opittua tietoa. Yhdellä yläkoululla taidevälitunteja ohjataan yläkoululla yhdessä nuoriso-ohjaajan kanssa, ja ensimmäiseen taidevälituntiin osallistui 79, ja toiseen 60 yläkoululaista puolen tunnin aikana. Toisella yläkoululla ei ollut mahdollista järjestää taidevälituntitoimintaa, joten ohjaajat kävivät ensimmäisellä vierailukerralla tutustumassa kunnolla keskustelemalla nuorien kanssa, ja kyselemällä heiltä suoraan, mitä he haluaisivat tehdä. Toisella kerralla oli ensimmäinen Taidetila, ja nuoria osallistui tekemiseen aktiivisesti kahdeksan. Muut nuoret osallistuivat keskusteluun. Paikalla oli yhteensä 14 nuorta. Kaikki paikalla olleet nuoret olivat yläkouluikäisiä. Taidetilan pituus venyi yli kolmeen tuntiin, sillä ohjaajat eivät halunneet keskeyttää tekemistä. Ohjaajista Taidetila tuntui erittäin palkitsevalta, ja he tunsivat saaneensa energiaa Taidetilan ohjaamisesta. Verrattuna edellisen kauden turhautuneisuuteen muutos on valtava. Toiminta on vasta aluillaan, mutta ensimmäisten kokemusten perusteella tuntuu siltä, että kehittämistyön tulokset pitävät paikkansa.

Palaten Kodak Galleryn Markin (Ries 2016) kysymyksiin, kehittämisprosessin jälkeen tulisi pystyä vastaamaan siihen, jos kohderyhmä tunnistaa ongelman, jos he käyttäisivät ratkaisua, jos he käyttäisivät prosessista selvinnyttä ratkaisua, ja jos prosessi ratkaisi ongelman. Toivetyöpajojen ja teorian mukaan yläkoululaiset kyllä tunnistivat ongelman. Toivetyöpajojen pohjalta ainakin osa heistä käyttäisi ratkaisua. Kokeilut näyttivät, että osa yläkoululaisista käyttäisi prosessin ratkaisua, ja syksyn onnistumiset osoittavat, että prosessi ratkaisi ongelman ainakin THIL-hankkeen osalta.

9.2 Luotettavuus, haasteet ja eettisyys

Kehittämistyön tavoite oli selvittää, miten yläkoululaiset saadaan osallistumaan ja osallistettua taideharrastustoimintaan. Kehittämistyön aikana nuorten toiveita taideharrastusten ja harrastamisen suhteen kartoitettiin, ja kokeilujen kautta taideharrastustoimintaa testattiin käytännössä. Onko kuitenkaan kehittämistyö selvittänyt, miten nuoret osallistetaan juuri taideharrastustoimintaan? Viitekehyksessä selvitettiin kulttuurin, taiteen ja taideharrastuksen merkitystä hyvinvoinnille sekä ihmisille yleensä, että kehittyville nuorille. Kuitenkaan toivetyöpajoissa toiveet eivät rajoittuneet pelkästään taidelajeihin, vaan niitä oli laidasta laitaan. Kokeilujen tulokset eivät myöskään rajoita tuloksia pelkästään taidelajeihin. Itsensä toteuttamisen kokeminen oli tuloksista oikeastaan ainoa, joka viittasi luovaan sisältöön. Nuoret voivat kuitenkin toteuttaa itseään myös muissa lajeissa. Koen siksi, että tuloksia voi soveltaa myös muuhun yläkoululaisille suunnattuun toimintaan.

Tärkeää on myös ottaa huomioon, että kehittämistyön harrastustoiminnassa kyseessä on tilapäinen, matalan kynnyksen toiminta. Kehittämistyön tuloksia voi soveltaa pitkäaikaiseen harrastustoimintaan, jos se on vasta alkamassa, tai jos toiminnassa on ongelmia. Muuten vakiintuneessa harrastustoiminnassa nuorten osallistamista ei tarvitse pohtia samalla tavalla, sillä yleensä nuoret kasvavat siihen. Lisäksi vakiintuneeseen harrastustoimintaan jo aktiiviset nuoret hakeutuvat itsestään. Valmiiksi aktiiviset nuoret eivät kuitenkaan ole niitä, joita tavoittamalla pyritään parantamaan nuorten hyvinvointia. Matalan kynnyksen toiminta voi auttaa

nuorta voimaan paremmin juuri siinä hetkessä, auttaa nuorta rakentamaan sosiaalista pääomaa, tai ehkä antaa sysäyksen oikeaan suuntaan. Matalan kynnyksen harrastustoiminta voi tukea nuoria, ja näyttää heille suuntaa harrastuksissa tai koulutuksessa. THIL-hankkeen Taidetiloja ei hankkeen määräaikaisen luonteen takia voi vakinaistaa tietynlaisena harrastuksena. Taidetiloista voi siirtyä muuhun vakiintuneeseen harrastustoimintaan.

Kehittämistyö ei ole ainutlaatuinen, vaan asiaa on selvitetty monella eri tapaa hiukan eri näkökulmista. Nuorisotutkimusseura ja -verkosto on selvittänyt laajasti nuorten vapaa-ajan käyttöä, ja Nuorisobarometrin kautta asiaa on tutkittu määrällisesti erilaisin rajoituksin. Myös erilaisten hankkeiden kuten Myrsky-hanke ja Teltta-projektin kautta on selvitetty taidetoiminnan järjestämistä nuorille ja nuorten kanssa. Kansainvälisesti mm. Harland ym. (1995) on selvittänyt nuorten osallistumista taiteeseen koulussa ja sen ulkopuolella, ja Kentin ART31-hanke (2018) on kerännyt 12-15-vuotiaiden nuorten kokemuksia taideharrastustoiminnasta. Tutkimukset keskittyvät lähinnä siihen, miten vapaa-aikaa käytetään, tai siihen, miten nuoret kokivat osallistumisen taideharrastustoimintaan. ART31 on selvittänyt osallistujien syitä olla osallistumatta toimintaan, mutta ei käytännön näkökulmasta. Kehittämistyön kautta selvisi, mitä käytännössä voi tehdä saadakseen yläkoululaiset osallistumaan.

Kehittämisprosessin aikana olisi voinut haastatella lisää asiantuntijoita. Jatkotutkimuksena voisi haastatella eri toimijoiden asiantuntijoita. Viitekehys rakentuu suhteellisen monipuoliseen lähdeaineistoon, verkkosivuista painettuihin kirjoihin. Lähdeaineisto on etupäässä suomalaista, sillä hanke on alueellinen, mutta kansainvälisiäkin lähteitä on käytetty. Viitekehys on lähteiden vaihtelevuuden takia suhteellisen luotettava, mutta lähdeaineisto on valikoitunut aiheensa mukaan, joten viitekehysten teorioiden vastaista aineistoa löytyy varmasti myös.

Kehittämistyön kokeilevassa kehittämisessä lähtökohta olisi voinut olla teoriaohjautunut, jos hankkeen aikataulu olisi ollut joustavampi. Siinä tapauksessa sisällönanalyysiä tukeneet käsitteet olisivat voineet toimia kehyksenä jo kehitettävälle idealle. Nyt teoria tuki kehitettävää ideaa, mutta se muodostui vertailun ja toivetyöpajojen kautta. Jos teoria olisi ohjannut kokeilevaa

kehittämistä, kehitettävästä ideasta ja kokeiluista olisi voinut tehdä täsmällisemmät.

Kokeiluja oli rajoitetusti, ja nuoria itseään ei haastateltu kokeilujen jälkeen. Tiedot kerättiin ohjaajilta, sillä ohjaajilla oli kattavin tieto ja kokemus kokeiluista ja toiminnasta. Lisäksi he ovat ne, jotka tarvitsevat tiedon, jotta toiminta kehittyisi. Hankkeella ei myöskään ollut ajallisia tai taloudellisia resursseja haastatella toimintaan osallistuneita nuoria. Nuoria olisi myös ollut myös haastava tavoittaa, sillä he osallistuivat toimintaan ilman ilmoittautumista, eikä heidän yhteystietojaan ollut missään. Nuoret eivät myöskään pystyisi vertaamaan toimintaa muuhun toimintaan, sillä heillä oli ainoastaan mahdollisuus osallistua johonkin yksittäiseen kokeiluun. Nuoret saivat kuitenkin kokeiluihin osallistumisen ja toivetyöpajojen kautta mahdollisuuden vaikuttaa. Nuoret eivät aina itsekään ihan tieneet mitä halusivat, kuten tuli toivetyöpajoista ilmi. He toivoivat esimerkiksi toimintaa kouluille, jonne sitten loppujen lopuksi ei tullut ketään. Käytännön kokeilut opettivat tehokkaammin ohjaajille, mitä nuoret toivoivat.

Kehittämistyön kokeilut toteutettiin aidoissa olosuhteissa, eli ne vastasivat todellisuutta ja olivat alkuperäisiä. Koska kokeilut tehtiin työpareina, kokeilujen havainnoinnit tulivat kahdelta erilliseltä henkilöltä, mikä teki havainnoista luotettavampia. Hankkeen resurssien rajoitusten takia jokaista ohjaaja ei voinut haastatella erikseen, vaan kokeilut dokumentoitiin ryhmähaastatteluiden kautta. Ohjaajille kehittämisprosessi oli työaikaa, eikä heidän työtuntien puitteissa hankkeen toukokuun lopussa vastaan tulleen loppupäivämäärän takia voinut järjestää erillisiä haastatteluita. Erilliset haastattelut olisivat lisänneet kehittämisprosessin objektiivisuutta, sillä ryhmässä aina joku on enemmän äänessä. Ryhmähaastatteluja oli kuitenkin kaksi, joten materiaali oli hiukan laajempaa ja objektiivisempaa kuin yhden ryhmähaastattelun pohjalta. Tulosten luotettavuutta voisi parantaa vielä laajemmilla ja monipuolisimmilla kokeiluilla, tai toistamalla kehittämissyklin. Tulokset näyttävät edellytykset yläkoululaisten osallistamiselle nuoren, ohjaajan ja toiminnan järjestäjän näkökulmista, ja niitä voi soveltaa vastaavaan toimintaan. Toiminta tulee kuitenkin aina kohdentaa oman toiminnan kohderyhmälle sopivaksi.

Yksi suurimmista haasteita opinnäytetyössä oli ohjaajien osallistaminen kehittämistyöhön. Kaikki ohjaajat kokivat lähtötilanteen turhauttavaksi, mutta Taidetilat olivat vain pieni osa heidän työnkuvaansa. Yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat osa-aikaisia, ja Taidetilat olivat kokoaikaisenkin ohjaajan työajasta vain kaksi tuntia viikossa. Kehittämiseen osallistuvista ohjaajista yksi teki vain 10 prosenttia hankkeelle. Taidetilat eivät siis olleet merkittävä osa ohjaajien arkea, eikä aikaa kehittämiselle ollut tuntimääräisesti paljon. Tästä syystä toivetyöpajojen ja kokeilujen toteutuksen suhteen täytyi olla vähän joustava. Yksi ohjaaja estyi lopun ryhmähaastatteluista, sillä hänellä oli isot tuotannolliset haut ja selvitykset käynnissä.

Oma roolini oli sekä koordinaattorin että ohjaajan. Työparimenetelmän ansioista koen, että pystyin pysymään tasavertaisena muiden ohjaajien kanssa. Koska omat kokemukseni kokeiluista eivät olleet kaikista onnistuneimmat, en myöskään tuonut eniten lisäarvoa kehittämisprosessiin. Olen kuitenkin työparieni kanssa vaikuttanut kehittämistyöhön, kuten kaikki ohjaajat. Kehittämissyö ei ole siis yhtä objektiivinen, kun täysin ulkopuolisen tekemä tutkimus.

Eettisistä syistä ohjaajien, oppilaiden ja muiden kokeiluihin liittyvien henkilöiden, kuten nuoriso-ohjaajien, henkilöllisyys on suojattu. Kehittämissyössä ohjaajat ja oppilaat ovat nimetty roolin mukaan numerojärjestyksessä, esimerkiksi ohjaaja 1, oppilas 1. Nuoriso-ohjaajat ovat nimetty pelkästään nuoriso-ohjaajaksi tai tilavastaavaksi.

9.3 Jatkotoimenpiteet

Yksi ehdotus jatkokehittämistä varten tuli ohjaajilta, ja se oli vetovastuun antaminen nuorille itselleen. Silloin yksi taideharrastuslaji voisi olla kulttuurituottaminen, ja harrastus olisi itse toiminnan toteuttaminen, tai sitten toimintaan liittyvän tapahtuman toteuttaminen. Osa nuorista toivoi näyttelyä tai esitystä toiminnan loppuksi, ja yksi tapa toteuttaa toive olisi antaa vastuu siitä nuorille itselleen. Ohjaajat mahdollistaisivat sen tukemalla nuoria. Jatkotoimenpiteenä voisi kehittää sitä, että nuoret itse vetäisivät Taidetila-

toimintaa, ainakin osittain. Lisäksi toiveiden kartoittamisesta voisii antaa enemmän vastuuta nuorille itselleen, esimerkiksi nuorisovaltuuston kautta.

Jatkokehittämistä voisi tehdä myös tehdä laajentamalla toimintaa enemmän vakiintuneeseen muotoon, tai kokeilemalla yhdistää Taidetiloja jo vakiintuneeseen harrastustoimintaan. Vakiintunut taideharrastuksen toimija voi tarjota pitkäjänteisempää harrastusmahdollisuutta. Pitkäjänteisempi taideharrastustoiminta jää monelta nuorelta kokematta perhetaustan tai muiden olosuhteiden vuoksi. Pitkäjänteinen harrastus pystyy tukemaan riskiryhmässä olevaa nuorta paremmin kuin matalan kynnyksen harrastus, kunhan hän vain saa sysäyksen oikeaan suuntaan. Taidetilojen kaltainen matalan kynnyksen toiminta voisi toimia tutustumiskeinona pitkäjänteisemmän taideharrastamisen pariin. Yksi mahdollinen vakiintunut yhteistyötaho on lasten ja nuorten kuvataidekoulu Aimokoulu. Yhteistyötä voisi kokeilla ja kehittää kokeilevan kehittämisen kautta.

Jatkokehittämistä voisi myös tehdä yhdistelemällä harrastuslajeja laajemmin. Nyt sisältö rajoittuu taidelajeihin, mutta yhdistämällä Taidetilat muuhun harrastustoimintaan, nuoria voi tavoittaa vielä paremmin. Kokeiluissa voisi kehittää toimintaa eri sisällön yhdistelmillä, kuten urheilu ja taide. Siten sisältöön saataisiin vielä enemmän joustavuutta ja monipuolisuutta. Kokeilemalla eri lajiyhdistelmiä mukaan taidetoimintaan voisi saada myös niitä, joita taide ei lähtökohtaisesti kiinnosta ollenkaan.

Yksi mahdollisuus jatkokehittämiselle olisi tehdä yhteistyötä vastaavien kansainvälisten hankkeiden kanssa, jotta saisi yläkoululaisten osallistamisesta ja edellytyksistä kansainvälisemmän kuvan. Yksi mahdollinen yhteistyötaho kehittämistyölle on De Tank Belgian Bruggessä.

Kehittämistyön tulokset osoittavat, että tilan, jossa toimintaa järjestetään, tulee olla turvallinen ja lähestyttävä. Taidetilojen tapauksessa toimintaa voi viedä yläkoulujen nuorisotiloille, mutta aina turvallista tilaa ei ole valmiiksi. Silloin jatkotutkimusta vaatisi se, miten tilasta tekee helposti lähestyttävän ja turvallisen. Lisäksi jatkotutkimuksen avulla voisi kartoittaa, jos nuorisotiloille viety toiminta todella tavoittaa syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Jos kaikista tarvitsevimmat

nuoret eivät käykään nuorisotiloilla, täytyy tutkia, miten heidät saa motivoitua tulemaan paikalle.

Jatkokehittämisessä voisi kartoittaa toiveiden sijaan nuorten kokemia osallistumisen ongelmia, kuten esimerkiksi Kentissä ART31-hankkeessa (2018) on tehty. Silloin voisi pyrkiä toiveiden täyttämisen sijaan ongelmien ratkaisemiseen. Yksi ehkä vielä tehokkaammin nuoria osallistava vaihtoehto olisi kartoittaa sekä toiveita että ongelmia samalla.

Jatkotoimenpiteenä kehittämistyön tulokset olisi mahdollista koostaa ja mallintaa oppaaksi yläkoululaisille suunnattun taideharrastustoimintaan. Opas voisi olla suunnattu myös muille kuin taidetoimintaa tarjoaville harrastusta järjestäville tahoille, sillä tulokset soveltuvat myös muuhun harrastustoimintaan.

Kehittämistyön tulokset osoittavat, että nuorille tärkeintä ei ole tekemisen sisältö. Tärkeää on se, että nuori ohjaajan tukemana voi toteuttaa itseään, ja että hänet hyväksytään tasa-arvoisena jäsenenä yhteisöön. Hyvä ilmapiiri, yhdessä tekeminen ja oleminen saavat nuoren lisäksi myös ohjaajat voimaan hyvin. Hyvinvoivat ohjaajat ovat myöskin motivoituneempia jatkamaan ja ylläpitämään hyvää toimintaa.

LÄHTEET

- Aaltonen, S., Kivijärvi, A., Peltola, M. & Tolonen, T. 2011. Ystävyudet. Teoksessa: Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.). Annettu, otettu, itse tehty : Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisu- ja 112, 29-56.
- ART31, 2018. Young People and Arts Engagement. [Verkkójulkaisu]. Kent: Arts Council England. [Viitattu 21.11.2019]. Saatavana: <https://www.artscouncil.org.uk/document/art31-young-people-and-arts-engagement>
- Bardy, M. & Känkänen, P. 2005. Omat ja muiden tarinat: Ihmisyyttä vaalimassa. Vammala: Stakes.
- Delers, A. & Feys, B. 2018. Benchmarking: Mit Vorbildern über sich hinauswachsen. [Verkkokirja]. 50Minuten.de. [Viitattu 14.11.2019]. Saatavana ProQuest Ebook Central -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Elonen, N. 2016. Ilo ja hyvä mieli ovat oikeaa hyvinvointia: Tutkimus kulttuurin ja taiteen hyödyntämisestä eri kohderyhmien hyvinvoinnin edistämiseksi Suomessa. Pori Jazz kaupungin kulttuurisen hyvinvoinnin edistäjänä -hankeen loppuraportti. [Verkkójulkaisu]. Tampereen yliopisto Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö 2016. [Viitattu 3.9.2019]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0253-5>.
- Esi- ja perusopetus. [Verkkosivu]. Janakkala: Tervakoski-Turenki. [Viitattu 15.1.2019]. Saatavana: <https://www.janakkala.fi/palvelut/esi-ja-perusopetus/koulut/>
- Goldin, N., Patel, P. & Perry, K. 2014. The Global Youth Wellbeing Index. [Verkkokirja]. Center for Strategic & International studies. [Viitattu 14.11.2019]. Saatavana ProQuest Ebook Central -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Goldenberg, J. & Mazursky, D. 2002. Creativity in product innovation. [Verkkokirja]. New York: Cambridge University Press. [Viitattu 11.11.2019]. Saatavana: eBook Collection (EBSCOhost) -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Gretschel, A., Laine, S., Siivonen, K., Peltola, M. & Myllyniemi, S. 2011. Toiminnan esteet. Teoksessa: Annettu, otettu, itse tehty : Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisu- ja 112, 109–127.
- Gutierrez, A. & Kantonen, P. 1999-2002. Isabel Cruz Gonzalez: Lempipaikka. [Valokuva]. [Viitattu 14.11.2019]. Saatavana: <https://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/nayttelyt/lempipaikka>

- Harland, J., Kinder, K. & Hartley, K. 1995. Arts in their view: A study of youth participation in the arts. Berkshire: National Foundation for Educational Research.
- Hassi, L., Paju, S. & Maila, R. 2015. Kehitä kokeillen: Organisaation käsikirja. Helsinki: Talentum Pro.
- Herranen, N. & Lievetmursu, P. 2017. Seudullinen lastenkulttuuri: TOIMINTAKERTOMUS 2017. Hämeenlinna: Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX. Julkaisematon.
- Herranen, N. & Pukki, L. 2018. Taideharrastus ihan lähellä: Lastenkulttuurin saatavuuden parantaminen - toimintasuunnitelma vuosille 2018-2019. Hämeenlinnan kaupunki: Nuoriso- ja lastenkulttuuripalvelut, Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX. Julkaisematon.
- Hetemäki, I. & Pekkarinen, E. 2019. Eriarvoistuminen uhkaa lapsen oikeuksia: Lasten hyvinvoinnin lupaava kehitys voi katketa, kun epätasa-arvo syvenee niin maailmalla kuin Suomessakin. [Verkkolehtiartikkeli]. Helsingin Sanomat 18.11.2019 [Viitattu 19.11.2019]. Saatavana: <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006312154.html?fbclid=IwAR1D9YvbXSDwA3CtC1Vvrj1qMk3pUXsFfIXUiJ68Oyr22Q19C4UBuz-Gerg>
- Hyyppä, M. T. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita.
- Hyyppä, M. T. 2005. Me-hengen mahti. Keuruu: PS-kustannus.
- Hyyppä, M. T. 2007. Elinvoimaa kulttuurista. Teoksessa: Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim). Taide keskellä elämää. Helsinki: Like Kiasma. Nykytaiteen museo Kiasma julkaisuja 106/ 2007, 155-159.
- Hyyppä, M. T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hämeenlinnan peruskoulujen oppilasmäärät 20.9.2018. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 24.9.2019]. Saatavana: <https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2019/01/Hameenlinnan-peruskoulujen-oppilasmaarat-2018.pdf>
- Kajantie, E., Hovi, P., Eriksson, J., Laivuori, H., Andersson, S. & Räikkönen, K. 2013. Alkaako syrjäytyminen jo kohdussa? Teoksessa: Reivinen, J. & Vähäkylä, L. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Kallio, K. P., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisyvälineenä. Teoksessa: Reivinen, J. & Vähäkylä, L. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus Oy. 69-87.
- Kantonen, L. 2005. Telta: Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa. Keuruu: Like.

- Kantonen, L. 2007. Nuorten osallisuus ja näyttelytila. Teoksessa: Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim.). Taide keskellä elämää. Helsinki: Like Kiasma. Nykytaiteen museo Kiasma julkaisuja 106/ 2007, 88-95.
- Kestilä, L., Määttä, M. & Peltola, M. 2011. Rakenteet. Teoksessa: Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.) 2011. Annettu, otettu, itse tehty : Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Hakapaino. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112, 129-144.
- Kestilä, L., Karvonen, S., Parikka, S., Seppänen, J., Haapakorva, P. & Sutela, E. 2019. Nuorten hyvinvoinnin erot. Teoksessa: Kestilä, L. & Karvonen, S. (toim.). Suomalaisten hyvinvointi 2018. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Teema 31, 120-142.
- Kiilakoski, T., Kivijärvi, A., Gretschel, A., Laine, S. & Merikivi, J. 2011. Nuorten tilat. Teoksessa: Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.). Annettu, otettu, itse tehty : Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Hakapaino. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112, 57-91.
- Konkka, J. 2018. Hyvinvointi- yksi sana, monta mieltä. Teoksessa: Mutanen, A., Houni, P., Mäntyvaara, J. & Kantola, M. (toim.). Hyöty. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia 48, 26-46.
- Laine, S., Gretschel, A., Siivonen, K., Hirsjärvi, I. & Myllyniemi, S. 2011. Toiminnan motiivit. Teoksessa: Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.). Annettu, otettu, itse tehty: Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Hakapaino. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112, 92-108.
- Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. [Verkkojulkaisu]. Opetusministeriö: Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. [Viitattu 4.11.2019]. Saatavana: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75612/OPM1.pdf?sequence=>
- Merikivi, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. (toim.) 2016. Media hanskassa: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016. [Verkkojulkaisu]. Painotalo Varteva. Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 104. [Viitattu 25.10.2019]. Saatavana: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/media_hanskassa.pdf
- Myllyniemi, S. (toim.) 2014. Ihmisarvon nuoruus: Nuorisobarometri 2014. Nuorisotutkimuskeskus julkaisuja nro 51, Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Määttä, M. 2010. Lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvä suunnittelu kunnissa. [Verkkojulkaisu]. Janus sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen

- aikakauslehti, 18(3), 243-259. [Viitattu 15.10.2019]. Saatavana: <https://journal.fi/janus/article/view/50571>
- Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.) 2011. Annettu, otettu, itse tehty : Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112. Helsinki: Hakapaino.
- Parolan yhteiskoulu. [Verkkosivu]. Hattulan kunta. [Viitattu 15.1.2019]. Saatavana: <https://www.hattula.fi/palvelut/lapset-ja-nuoret/esi-ja-perusopetus/koulut/parolan-yhteiskoulu/>
- Pevalin, D. J. & Rose, D. 2003. Social capital for health: Investigating the links between social capital and health using the British Household Panel Survey. [Verkkójulkaisu]. University of Essex: Health Development Agency. [Viitattu 12.11.2019]. Saatavana: https://www.researchgate.net/publication/238098441_Social_Capital_for_Health_Investigating_the_Links_Between_Social_Capital_and_Health_Using_The_British_Household_Panel_Survey
- Piispa, M. 2015. Taiteen ja taidekasvatuksen potentiaalista ja velvollisuuksista. Kasvatus & Aika 9 (2), 58-61.
- Pyry, N. 2015. Hanging out with young people, urban spaces and ideas: Openings to dwelling, participation and thinking. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: University of Helsinki. Department of Teacher Education. Väitösk. [Viitattu 14.11.2019]. Saatavana: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/156111>
- Reivinen, J. & Vähäkylä, L. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Rossi-Horto, A. 2009. Kulttuuria nuorille – millä ehdoilla, kenen toimesta? Teoksessa: Myllyniemi, S. Taidekohtia: Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97, 83-87.
- Ruuskanen, P. (toim.) 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi: Näkökulmia sosiaali – ja terveysaloille. Keuruu: PS-kustannus.
- Sava, I. 2007. Katsomme - näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sederholm, H. 2007. Taidekasvatus – samassa rytmissä elämän kanssa. Teoksessa: Bardy, M., Haapalainen, R., Isotalo, M. & Korhonen, P. (toim) 2007. Taide keskellä elämää. Helsinki: Like Kiasma. Nykytaiteen museo Kiasma julkaisuja 106/ 2007, 143-149.

- Siivonen, K., Kotilainen, S. & Suoninen, A. 2011. Iloa ja voimaa elämään Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkajulkaisuja 44. [Viitattu 24.9.2019]. Saatavana: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myrsky2011.pdf>
- Siivonen, K., Kotilainen, S. & Suoninen, A. 2010. Nuoret taiteen tekijöinä: Myrsky-hankkeen väliarviointia. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkajulkaisuja 31, 2010. [Viitattu 24.9.2019]. Saatavana: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myrsky-raportti_verkkajulkaisuja_31.pdf
- Srinagesh, K. 2006. Principles of Experimental Research. 1st Edition. Amsterdam; Burlington, MA: Elsevier/Butterworth-Heinemann.
- Timonen, T. & Törmi, H. 2009. Taiteesta nuorten itsetuntemuksen lisääjänä ja yhteiskunnan voimavarana. Teoksessa: Myllyniemi, S. Taidekohtia: Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97, 133-137.
- Tolonen, T. 2005. Sosiaalinen tausta, sukupolvi ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymissä. Teoksessa: Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.). Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino.
- Tolonen, T. 2009. Vanhemmuuden puute ja nuorten sosiaalinen pääoma. Teoksessa: Bardy, M. (toim.). Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 144-162.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Tuominen, K. 2016. The Path to Development: Benchmarking Manual. [Verkkokirja]. Oy Benchmarking Ltd, Benchmarking Pilot Program. [Viitattu 14.11.2019]. Saatavana ProQuest Ebook Central -palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Tuominen, T., Järvi, K., Lehtonen, M. H., Valtanen, J. & Martinsuo, M., 2015. Palvelujen tuotteistamisen käsikirja Osallistavia menetelmiä palvelujen kehittämiseen. Helsinki: Perustieteiden korkeakoulu Tuotantotalouden laitos Innovation Research in Services IRIS. Aalto-yliopiston julkaisusarja TIEDE + TEKNOLOGIA 5/2015.
- Tuuri, K. 2019. Hankevastaava. Taidelaturi-hanke, Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuurialta. Haastattelu 1.2.2019.
- Vuorinen, T. 2013. Strategiakirja: 20 työkalua. Helsinki: Talentum.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelupohja Jyväskylä 1.2.2019.

Liite 2. Toivetyöpajojen ohjeet, ohjaajat ja oppilaat.

Liite 3. Toivetyöpajojen kuvapohjat pystysuunnassa.

Liite 4. Toivetyöpajojen kuvapohjat vaakasuunnassa.

Liite 5. Ryhmähaastattelujen runko.

Liite 1. Teemahaastattelupohja Jyväskylä 1.2.2019.

Teemahaastattelu:

Työkuva

Mitä teet työksesi?
Miten se liittyy yläkoululaisiin?
Miten se liittyy kulttuurin tai harrastuksiin?

Kokemukset yläkoululaisista

Kerro kokemuksistasi yläkoululaisista.
Millaisia kokemuksesi ovat?

Yläkoululaisten asenteet/mielipiteet

Minkälaisiin asenteisiin olet törmännyt työssäsi yläkoululaisten parissa?
Minkälaisen käsityksen olet saanut heidän asenteistaan harrastamisesta? Kulttuurista?
Minkälaisia mielipiteitä olet kuullut?

Yläkoululaisten osallistaminen/aktivointi

Miten olette toimineet saadakseenne yläkoululaiset osallistumaan toimintaanne/ osallistettua?
Miten aktivoida heidät?
Millaisia työkaluja/tapoja olette käyttäneet?

Yläkoululaisten harrastamisen haasteet

Minkälaisiin yläkoululaisten harrastamisen haasteisiin olet törmännyt?
Mitkä asiat koet itse haasteelliseksi heidän harrastamisessaan,
mitkä ovat mielestäsi heille haasteellisia asioita?

Yläkoululaisten (kulttuuri)harrastamisen merkitys

Miten uskot kulttuurin ja kulttuuriharrastukset vaikuttavan yläkoululaisiin?
Minkälaisia kokemuksia/minkälaista palautetta asiasta on tullut?

Harrastamisen vaikutus yläkoululaisten kehitykseen

Minkälaisia vaikutuksia harrastamisella on ylipäätään yläkoululaisiin?
Miten se vaikuttaa heidän kehitykseensä?

Onnistumiset/ epäonnistumiset yläkoululaisten kanssa

Missä koet että olette onnistuneet työssäsi yläkoululaisten kanssa?
Missä epäonnistuneet?
Miten olette jatkaneet onnistumisista/epäonnistumisista?

Liite 2. Toivetyöpajojen ohjeet, ohjaajat ja oppilaat.

Toivetyöpajan ohjeet:

Toivetyöpajat yläkoulut

7.lk.

Esitelmää itsenne ja osaamisalueenne. Mielellään visuaalisesti.
Jakakaa luokka 3-4 hlön ryhmiin. Jakakaa materiaalit ryhmille.
Kuvatkaa/ äänittäkää työpajan aikana. Säästäkää miellekartat.

Taidetilat tarjoavat mahdollisuuden luovaan harrastus-/ tai vapaa-ajan toimintaan. Jos teille annetaan vapaat kädet, mitä haluaisitte harrastaa? Missä muodossa?

Missä te haluaisitte toiminnan järjestettävän?

Mitä olisitte itse valmiita tekemään järjestääksenne harrastus?

Mihin aikaan toiminta järjestetään ja miten usein?

Mitä haluaisitte tavoittaa/saada aikaan toiminnan aikana? (esim. loppuun tapahtuma, näyttely, esitys tai vastaavaa?)

Keskustelkaa ryhmänä. Tehkää yhdessä miellekartta asioista, joita te haluaisitte harrastaa.

Esiteikää lopuksi ryhmänne miellekartta.

Toivetyöpajat yläkoulut

Taidetilat tarjoavat mahdollisuuden luovaan harrastus- / tai vapaa-ajan toimintaan. Jos teille annetaan vapaat kädet, mitä haluaisitte harrastaa? Missä muodossa?

Missä te haluaisitte toiminnan järjestettävän?

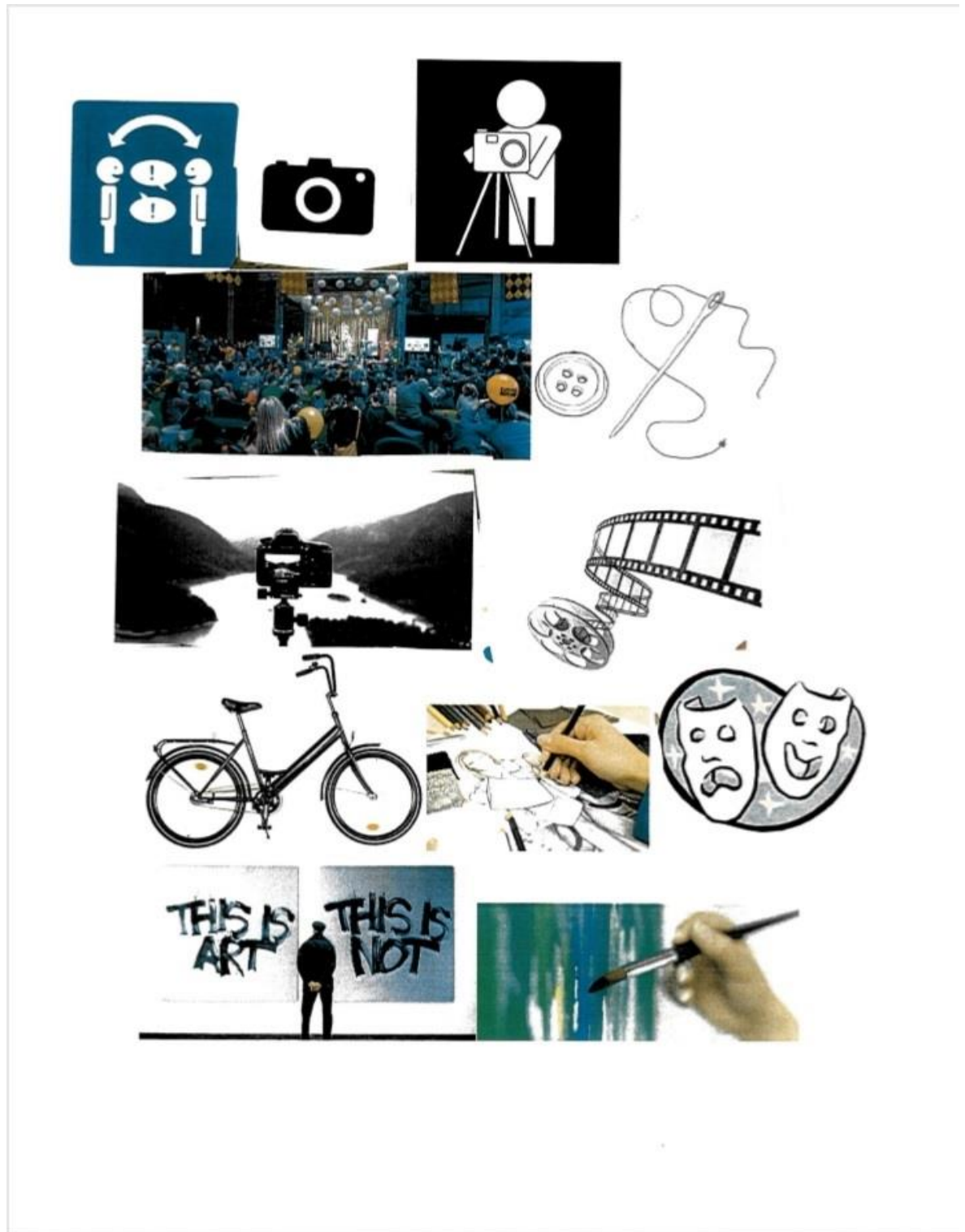
Mitä olisitte itse valmiita tekemään järjestääksenne harrastus?

Mihin aikaan toiminta järjestetään ja miten usein?

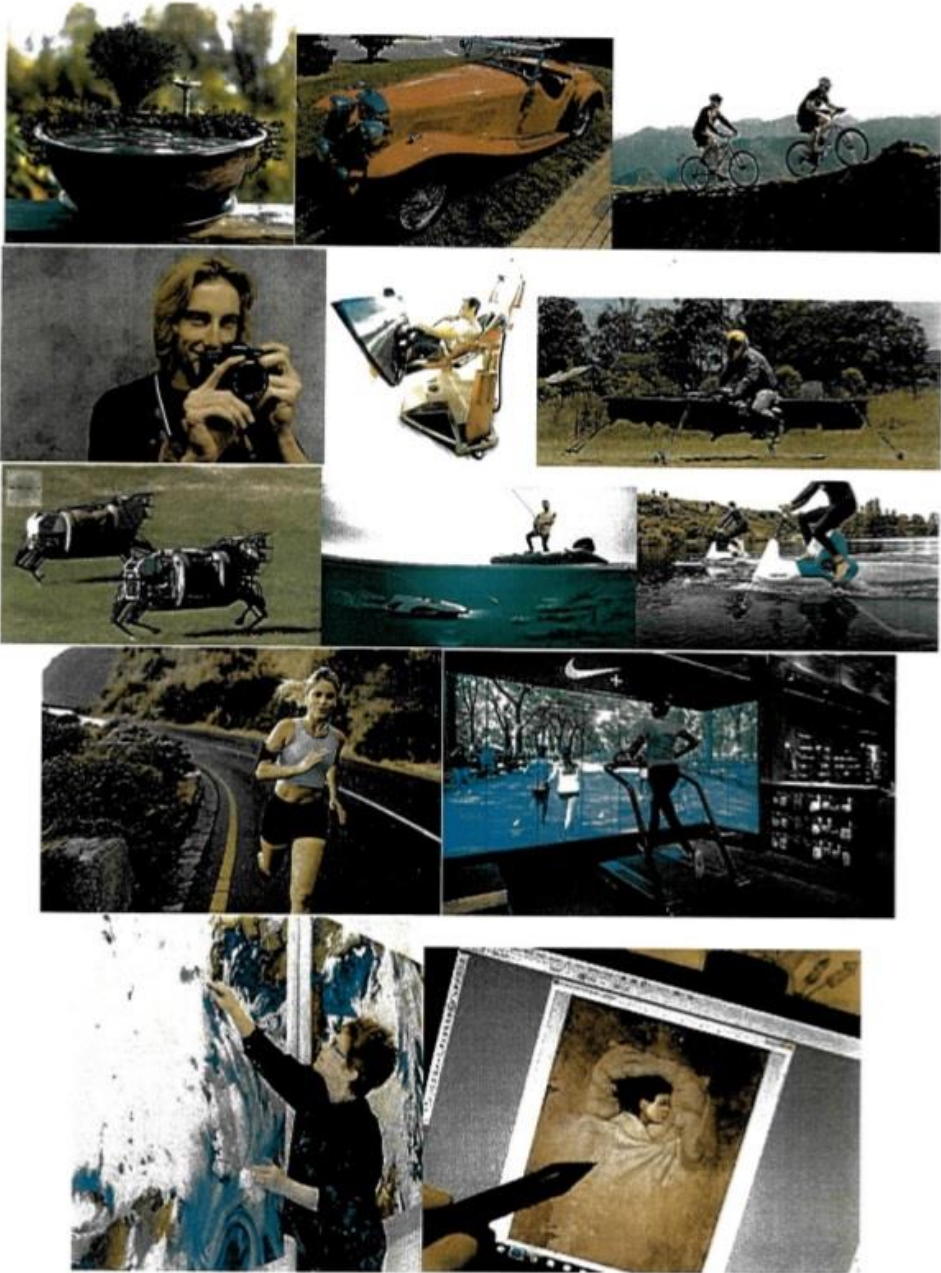
Mitä haluaisitte tavoittaa/saada aikaan toiminnan aikana? (esim. loppuun tapahtuma, näyttely, esitys tai vastaava?)

Keskustelkaa ryhmänä. Tehkää yhdessä miellekartta asioista, joita te haluaisitte harrastaa.

Esitelkää lopuksi ryhmänne miellekartta.

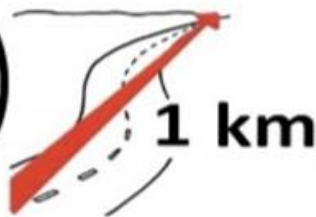
Liite 3. Toivetyöpajojen kuvapohjat pystysuunnassa.

HÄMEENLINNA

Liite 4. Toivetyöpajojen kuvapohjat vaakasuunnassa.

Tekstiilitaide:
 neuletyöt,
 kudonta,
 ompelu /
 vaatteiden
 tuunaus,
 makramee,
 virkkaus,
 sisustustekstiilit
 jne.

Kuvataideprojektit:
maalaaminen,
askartelu, valokuvaus
/ videokuvaus,
leffanteko + editointi,
videotaide jne.

Liike: tanssi ja parkour

Liite 5. Ryhmähaastattelujen runko.

Taidetilojen kokeilut, THIL

23.5.2019 & 28.5.2019

ARX-talo

Ryhmähaastattelu:

· **Miten kokeilut menivät?**

Mitä teitte ja miten, montako osallistui ja miten, mitkä olivat reaktiot? Mikä oli oma kokemuksenne?

· **Missä ja mikä toimi?**

Miten ja miksi? Missä ja mikä ei toiminut? Miten ja miksi?

· **Miten jatkossa?**

Miten mielestänne pitäisi menetellä jatkossa? Miksi?